

SVETI MAKARIJE VELIKI

POUKE SVETOG MAKARIJA o hriscanskom zivotu, izabrane iz njegovih beseda

1. SVJETLO STANJE PRVOG ČOVJEKA
2. MRAČNO STANJE PALOGA
3. NAŠE JEDINSTVENO SPASENJE - GOSPOD ISUS HRISTOS
4. STVARANJE ČVRSTE RJEŠENOSTI ZA SPASENJE U GOSPODU
5. PODVIŽNIČKO STANJE
6. STANJE ONIH KOJI SU OSJETILI BLAGODAT
7. NAJVIŠI STEPEN HRIŠĆANSKOG SAVRŠENSTVA NA ZEMLJI
8. BUDUĆE STANJE PO SMRTI I VASKRSENJU

1. PRVOBITNO SVETLO STANJE

a) Poslednji cilj i vrhovno blago coveka jeste bogoopstenje. Bog je blagovoleo da pocinje u njemu i covek nigde ne nalazi pokoja osim u Bogu. U takvom srodstvu stoji covek sa Bogom po prvobitnom naznacanju tvorevine.

1. Nijedna bliskost ni uzajamnost nije veca od bliskosti duse sa Bogom i Boga sa dusom. Bog je stvorio raznu tvar: nebo i zemlju, sunce, mesec, vodu, plodno drvece, razne vrste zivotinja. Medjutim, ni u jednoj od njih On ne pociva. Sva tvar je u Njegovoj vlasti, pa ipak ni u jednoj nije sacinio presto, niti je stupio u opstenje. Jedino je prema coveku imao blagovoljenje, stupivsi sa njim u opstenje i u njemu pocivajuci. Vidis li kakvo je srodstvo Boga sa covekom i coveka sa Bogom?

2. Kao sto je Bog nebo i zemlju stvorio za staniste coveku, tako je i telo i dusu covekovu sazdao za Svoje staniste, tj. da se useli i da pocine u njegovom telu kao u Svom domu, i da mu ljubljena dusa, stvorena po Njegovom obrazu, bude prekrasna nevesta.

3. Visoko je dostojanstvo coveka. Pogledaj kakvi su nebo i zemlja, sunce i mesec, pa ipak Gospod nije blagovoleo da u njima pocine, vec jedino u coveku. Zbog toga je covek dragoceniji od svih stvari. Usudicu se da kazem - ne samo od vidljivih, nego i od nevidljivih, tj. duhova koji sluze. Jer, ni o arhangelu Mihailu, ni o arhangelu Gavrilu Bog nije rekao: *Stvorimo... ga po obrazu i po podobiju nasem* (Post.1,26), vec o umnoj prirodni coveka, tj. njegovoj besmrtnoj dusi. Napisao je, naime: *Andjelske vojske su oko onih koji ga se boje* (Ps.33,8).

4. Slovesna i blagorazumna dusa nigde ne nalazi pokoja osim u jedinom Gospodu, iako je obisla sva sazdanja. I Gospod Svoje blagovoljenje ukazuje jedino coveku.

5. Bogata zarucena devojka se ne zadovoljava nikakvim darovima do braka, sve dok se ne ostvari bracni savez. Tako se ni dusa nicim ne uspokojava sve dok ne dostigne savršeno opstene sa Gospodom. Gladno dete ne obraca paznju na bisere i dragocenu odecu, vec samo na dojke koje mu mogu pruziti mleko. Slicno rasudjuj i o dusi (tj. da ona mimoilazi sve, zeledi da okusi jedino Boga, i jedino tada se uspokojava).

b) Takvom cilju je covjek bio pripremljen od samog stvaranja. Prilikom stvaranja u njega je zalozen cilj.

6. Dusa je veliko i divno delo. Pri stvaranju, Bog je njenu prirodu stvorio bez poroka. On ju je stvorio po obrazu vrline Duha, položivši u nju zakone vrlina - rasudjivanja, poznanja, blagorazumnosti, vere, ljubavi.

7. On je u nju položio razum, volju, vladalacki um, i u njoj zacario i drugu veliku tananost, učinivši je lako pokretnom, lakokrilom, neumornom, darujući joj da dolazi i odlazi u jednom trenu, da mu misljuje služi kada to Duh ushte. Jednom recju, on ju je sazdao [sa ciljem] da mu postane nevesta i da ima zajednicu sa Njim, da bude u jedinstvu sa Njim, i da sa Njim postane jedan duh, kao sto je receno: *A ko se sjedini sa Gospodom, jedan je duh s Njime* (1.Kor.6,17).

8. Kao sto covjek marljivo sabira u svoj dom raznovrsno blago, tako i Gospod u Svoj dom, tj. dusu i telo, sabira i polaze nebesko blago Duha.

v) Zbog toga su prvosazdani bili u Bogu i posedovali velika preimucstva i dobra.

9. Do prestupa, oni su bili obuceni u slavu Boziju... Dok je drzao zapovesti, Adam je bio prijatelj Boziji. Sa Bogom je prebivao u rajju.

10. U Adamu je prebivalo Slovo i on je u sebi imao Duha Bozijeg.

11. U pocetku cist, um je prebivao u svom poretku, sagledavajući svog Vladiku. I Adam je, ostajuci u cistoti i blazenstvujuci, carevao nad svojim pomisljima, pokriven bozanstvenom slavom.

12. Samo Slovo, koje je prebivalo u njemu, za njega bese sve: i znanje, i osecanje (blazenstva), i nasledje, i ucenje. I u snu je na prvosazdanima prebivala slava, tako da oni ne vidjahu svoju nagotu.

13. Covjek je bio u casti i cistoti, gospodar svega, pocevši od neba, pa do dole, imajući [sposobnost da] razlikuje strasti, tudj demonima, cist od greha i poroka, obraz i podobije Bozije.

g) Medjutim, to obilje blagodati nije posedovalo nista prisilno. Covjek je bio slobodan da prebiva sa Bogom i blagodati, ili da se odeli od njih. On se odvojio i pao, kao i pali duhovi.

14. Sva slovesna bica - andjele, duse i demone, Sazdatelj je sacinio cistim i prostim. Skretanje, medjutim, nekih od njih ka zlu proizislo je od njihove samovlasnosti [tj. slobode]. Naime, oni su svojom voljom skrenuli od dolicne pomisli.

15. Vidljive stvari su svezane nekakvom nepokretnom prirodom. One ne mogu da izađu iz stanja u kome su stvorene, niti imaju svoju volju. A ti si sazdani po obrazu i podobiju Bozijem. Kao sto je Bog slobodan i cinio sto hoce, tako si i ti slobodan. Ti si po prirodi lako izmenjiv.

16. Nasa priroda je lako prijemciva i za dobro i za zlo; i za Boziju blagodat i za protivnicku silu. Ona ne moze da se primorava.

17. Na taj nacin je Adam, po svojoj sopstvenoj volji, prestupio zapovest i poslusao lukavog.

18. Njemu je bilo pripremljeno bogatstvo i veliko nasledje. Medjutim, stekavši rdjave pomisli i misli, on je pred Bogom propao.

2. MRACNO STANJE PALOGA

a) Poslušavši lukavog, Adam mu se predao u ropstvo. Zavladao njime, on ga je napunio svakim zlom.

19. Prestupivši zapovest Božiju i poslušavši lukavu zmiju, Adam se prodao i prepustio djavolu, tako da se lukavi obukao u dusu, prekrasnu tvar. Dusa se naziva telom lukave tame sve dok u njoj prebiva tama greha, zato što živi i biva držana u lukavom veku tame, kao što i apostol govori, pominjući grehovno telo i telo smrti: Da se unisti *telo grehovno* (Rim.6,6), i još: *Ko će me izbaviti od tela smrti ove?* (Rim.7,24). Dusa nije od prirode Božije, niti je od prirode lukave tame, već je umna velika i divna tvar ispunjena lepotom, prekrasni obraz i podobije Božije. Lukavstvo tamnih strasti u nju je uslo kao posledica pada.

20. U početku zarobivši čoveka, lukavi knez (tj. carstvo tame) je obložio i obukao dusu vlasću tame kao što inače čoveka oblače kad ga spremaju za cara, dajući mu svu carsku odoru i omogućivši mu da od glave do noktiju nosi sve carsko. Lukavi knez je grehom obukao dusu, celu njenu prirodu, i celu je oskrnavio, ne ostavivši bez svoje vlasti ni jedan njen deo, ni pomisli, ni um, ni telo. On ju je obukao u porfiru tame. Kada je (bolesno), telo strada u celini, a ne samo jedan njegov ud. Tako je i sva dusa postradala od lukavih strasti i greha. Lukavi je citavu dusu, koja je neophodni deo čoveka, obukao u svoju zlobu, tj. greh. Na taj način je telo postalo stradalno i truležno.

21. Govoreći: *Svukoste staroga čoveka sa delima njegovim* (Kol.3,9), apostol misli na savršenog čoveka kod koga oči odgovaraju očima, glava glavi, usi usima, ruke rukama i noge nogama. Jer, lukavi je oskrnavio celog čoveka, dusu i telo, obukao ga u greh i načinio starim, uprljanim, necistim, bogobornim, čovekom koji se ne pokorava zakonu Božijem, kako više ne bi gledao kako je poželjno za njega, već kako bi i gledao lukavo, i slusao lukavo, i kako bi mu noge zurile na zločin i ruke činile bezakonje, i srce pomisljalo na zlo.

22. Stari čovek je sa sebe skinuo savršenog čoveka i poneo odecu carstva tame, odecu hule, neverja, drskosti, tistine, gordosti, srebroljublja, pohote, kao i drugu odoru carstva tame, neciste i skverne poderotine.

23. Neprijatelj se i trudio da Adamovim prestupom rani i pomraci unutarnjeg čoveka, tj. vladalacki um koji sagledava Boga. Njegove oči su progledale za poroke i strasti kada su mu već postala nedostupna nebeska blaga.

24. Duhovi zlobe vezuju dusu okovima tame, tako da ona ne može da voli Gospoda koliko bi želela, niti da veruje koliko želi, niti da se moli koliko želi. Od prestupa, naime, prvog čoveka, mi pri svakom [dobru] susrecemo očigledno i tajno protivljenje.

b) Videći takvo pogubno stanje, Bog i anđeli su se sazalili na paloga.

25. Onoga dana kada je pao Adam, Bog je isao po raj i, videvši ga, sa sazaljenjem rekao: "Kako si izabrao zlo pored tolikih dobara! Kakav stid te je pokrio posle tolike slave! Zasto si sada tako pomracen, tako izoblicen, tako trulezan? Kakva te je samo tama pokrila posle onakve svetlosti!" Tvorac se sazalio na Adama koji je pao i umro za Boga. Anđeli, sve sile, nebesa, zemlja i sva tvar oplakivali su njegovu smrt i njegov pad. Jer, tvar je videla da je onaj koji im je dat za cara postao sluga suprotne i lukave tame. Tako je on gorkom tamom obukao svoju dusu, zato što se nad njim začario knez tame. Upravo je Adam onaj [čovek] koga su izranjavili razbojnici i polumrtvog ostavili na putu iz Jerusalima u Jerihon.

v) Pravda ga je ipak podvrgla pravednoj kazni. On je napusten kao ostavljeni dom.

26. Prestupivsi zapovest, Adam je izgnan iz raja, navukavsi na sebe gnev Boziji. Kao sto je Bog nekada, razgnevivsi se na Judejce, Jerusalem predao na sram neprijateljima, pa su oni koji su ih mrzeli zagospodarili nad njima, te je nestalo i praznika i prinosa, tako se prognevio i na dusu zbog prestupa zapovesti, predavsi je neprijateljima, demonima i strastima. Prevarivsi je, oni su je potpuno ponizili, te je nestalo svakog praznika, tamjana i prinosa koji je dusa pruzala Bogu. Jer, svi putevi koji su vodili ka njoj ispunise se divljim zverima, i u njoj se ugnezdise gmizavci, tj. lukavi duhovi. Kao sto se kuca u kojoj se ne zivi oblaci u tamu, bescasce i porugu, puneci se necistotom i smradom, tako se i dusa u kojoj ne likuje Vladika sa andjelima, puni grehovnom tamom, sramnim strastima i svakim bescascem.

27. Posto je covek zbog preslusanja primio kletvu na kletvu: *Trnje i cicak ce ti davati zemlja* (Post.3,18), i jos: "Zemlja koju obradjujes nece ti dati plodove svoje", - na zemlji njegovog srca su se izrodili i izrasli trnje i cicak. Neprijatelji su prevarom ukrali njegovu slavu i obukli ga u sramotu. Oteta je njegova svetlost i on je obucen u tamu. Oni su mu ubili dusu, rasuli i razdelili njegove pomisli, svukli um sa njegove visine. Tako je covek - Izrailj postao rob istinskog faraona. On je nad covekom postavio nadzornike i one koji su ga gonili, tj. lukave duhove da bi, hteo ne hteo, vrsio lukava dela njegova, da bi pripremao glinu i opeke. Udaljivsi coveka od nebeskog nacina misljenja, on ga je nizvrgao ka vestastvenim, zemljanim, smrtnim i lukavim delima, i ka sujetnim recima, pomislama i rasudjivanjima. Pavsi sa svoje visine, dusa je susrela covekomrznno carstvo i surove knezove koji je prinudjavaju da im zida grehovne gradove poroka.

g) Zbog pada, citava tvar i sav ljudski rod su podvrgnuti tiraniji neprijatelja i strasti.

28. Zamisli jednog cara koji ima nasledje i ciji podanici su spremni da mu sluze. Medjutim, desilo se da su ga neprijatelji zarobili. Cim je on uhvacen i odveden, trebalo je da i njegovi podanici i sluge podju za njim. Tako je i Adama Bog stvorio cistim da bi mu sluzio i za uslugu mu je data ova tvar. On je postavljen za gospodara i cara sve stvari. Lukavu rec, koja je nasla pristup ka njemu, Adam je najpre primio spoljasnjim sluhom, a zatim je dopustio da mu pronikne u srce i da ovlada citavim njegovim bicem. Sa njegovim zarobljavanjem, porobljena je i citava tvar koja mu je sluzila i koja mu se pokoravala. Preko njega se smrt zacarila nad svakom dusom. Zbog preslusanja, ona je toliko izopacila Adamov lik da su ljudi dosli i do poklonjenja demonima. Jer, i plodove zemaljske, koje je Bog prekrasno sazdao, [covek] je prinosisio demonima. Na njihove oltare su stavljali hleb, vino i jelej, kao i zivotinje. Cak su i sinove i cerke svoje prinosisili na zrtvu demonima.

29. Od vremena Adamovog pada, dusevne pomisli su se, odvojivsi se od ljubavi Bozije, rasejale po ovom veku i pomesale sa vestastvenim i zemaljskim pomislama. I kao sto je Adam, koji je prestupio zapovest, u sebe primio kvasac stetnih strasti, tako i oni koji se rodise od njega i citav rod njegov, po nasledstvu imaju udela u istom kvascu. Postepeno uzrastajuci i umnozavajuci se, grehovne strasti su do te mere narasle da su se rasirile do preljube, razvrata, idolosluzenja, ubistava i drugih rugobnih dela, sve dok citavo covecanstvo nije uskislo porocima. Zlo je do te mere poraslo u ljudima da su pomislili da nema Boga. Stoga oni pocese da se klanjaju bezdusnom kamenju. Kvasac zlih strasti je do te mere obuzeo rod starog Adama da [ljudi] cak ni pojam Boga nisu mogli ni da prihvate.

30. Posle narusavanja zapovesti i podvrgavanja osudi gneva, covekom je ovladao greh, usavsi unutar njega kao neki tanani i duboki bezdan gorcine i zavladao pasistem duse do najdubljih njenih skrivnica. Na taj nacin i dusu i greh, koji se privio uz nju, mozemo uporediti sa velikim drvetom koje je prepuno grana i ciji je koren u dubini zemaljskoj. Tako se i greh, koji je usao u dusu i ovladao njenim pasnjacima do najskrivnijih dubina, pretvorio u naviku i predubedjenje, uzrastajuci u svakome od mladosti i uceci ga [svemu] losem.

31. Lazar, koga je vaskrsao Gospod i koji je odavao tako veliki smrad da se niko nije mogao pribliziti njegovom grobu, bese obraz Adama koji je u svoju dusu primio veliki smrad i koji se napunio mraka i tame. Slusajuci o Adamu, o ranjenom, razbojnicima i o Lazaru, nemoj dozvoliti da ti um luta po gorama, vec se zatvori u svoju dusu zato sto i ti nosis iste rane, isti smrad, istu tamu. Svi smo mi sinovi tog pomracenog roda, svi mi imamo udela u tom smradu. Nemocu kojom je postradao Adam, stradamo i svi mi koji proishodimo od njegovog semena. Jer, takva nas je bolest postigla, kao sto govori Isaija: *Od glave do pete nema nista zdravo, nego uboj i modrice i rane gnojave, ni iscedjenje ni zavijene ni uljem zablazene* (Is.1,6). Takvom neisceljivom ranom smo mi ranjeni.

32. Kao sto u Egiptu tokom tridnevne tame sin nije video oca, brat brata, prijatelj prijatelja, buduci da ih je pokrivao mrak, tako ni posle Adamovog prestupa zapovesti, njegovog pada iz ranije slave, potcinjavanja duhu sveta i posle pokrivala koje je palo na njegovu dusu - niko od ljudi, sve do poslednjeg Adama - Gospoda - nije video istinskog Oca nebeskog, ni blagu i dobru majku - blagodat Duha, ni najsladjeg i najmilijeg brata - Gospoda, ni drugove i prijatelje svoje - svete andjele, sa kojima je [covek] nekada radosno likovao i praznovao. I ne samo do poslednjeg Adama, vec i sada oni kojima nije zasijalo Sunce pravde - Hristos, kojima se nisu otvorile dusevne oci da vide istinsku svetlost, jos uvek ostaju pokriveni tamom greha, jos u sebi imaju dejstvo slastoljublja, jos potpadaju pod istu kaznu, jos nemaju oci kojima bi mogli da vide Oca.

d) Najprimetnija posledica pada je nered koji vlada u svetu.

33. Deca ovog veka su slicna psenici koja se sipa u reseto zemlje i prosejava kroz nepostojane misli ovoga sveta, pri neprestanom kolebanju zemaljskih stvari, zelja i zapletenih vestastvenih poimanja. Satana tresce duse i resetom, tj. zemaljskim delima, prosejava sav gresni rod ljudski. Od vremena pada, od Adamovog prestupa zapovesti, lukavi knez je preuzeo vlast i sve sinove ovoga veka neprestanim prevarnim i kolebljivim pomislama prosejava i privodi u medjusobno suprotstavljanje u resetu zemlje.

34. Kao sto se psenica koju prosejavaju neprestano prevrce i okrece u resetu, tako i knez lukavstva zemaljskim delima zaokuplja sve ljude, koleba ih, privodi u smucenje i metez, navodeci na sujetne pomisli, neprestano varajuci i porobljavajuci sav gresni rod Adamov. Gospod je apostolima predkazao buduće ustajanje lukavog na njih: *Evo vas zaiska satana da vas veje kao psenicu. A ja se molih Ocu svome da vera vasa ne prestane* (Lk.22,31-32). Ova rec, kao i presuda koju je Sazdatelj izrekao Kainu: *Stenjaces i tresces se u nemiru na zemlji* (Post.4,12), obrazac je i slika za sve gresnike. Prestupivsi zapovest i postavsi gresan, citav rod Adamov je nevidljivo na sebe primio ovu sliku. Ljudi se kolebaju nepostojanim pomislama bojazni, straha, svakovrsnih smucenja, zeljama, raznovrsnim uzivanjima. Knez ovog sveta uznemirava svaku dusu koja nije rodjena od Boga [tj. koja je bez pokajanja]. Slicno psenici koja se stalno okrece u resetu, on mnogoobrazno uznemirava ljudske pomisli. On sve privodi u kolebanje, lovci [ljude] svetskim prevarama, telesnim zadovoljstvima, strahovima i smucenjima.

35. Pokazujuci da oni koji idu za prevarama i voljom lukavog na sebi nose lik Kainovog lukavstva, Gospod je sa prekorom rekao: *Zelje oca svoga hocete da cinite; on bese covekoubica od pocetka, i ne stoji u istini* (Jn.8,44). Zbog toga citav gresni rod Adamov tajno na sebi nosi onu osudu: "Stenjacetec i trescete se nemirni u resetu zemlje u kome vas prosejava satana". Kao sto se od jednog Adama po zemlji rasprostranio citav rod ljudski, tako je i jedna strasna iskvarenost pronikla u citav gresni rod ljudski, te je knez zlobe sam u stanju da u sve poseje kolebljive, vestastvene, sujetne i uznemirujuce pomisli. I kao sto jedan vetar moze da uznemiri svo rastinje i svo semenje, te kao sto se jedna nocna tama prostire po svoj vasseljeni, tako i knez lukavstva, kao neka mislena tama greha i smrti, izvesnim skrivenim i surovim vetrom smucuje i obuzima citav rod ljudski na zemlji, lovci ljudska srca kolebljivim pomislama i svetskim zeljama i puneci tamom neznanja, zaslepljenosti i zaborava svaku dusu koja nije rodjena odozgo i koja se mislju i umom nije preselila u drugi vek, po recenome: *Nase zivljenje je na nebesima* (Fil.3,20).

dj) Svi su zlo osecali, ali niko nije znao otkuda je, smatrajuci ga gotovo prirodnim stanjem.

36. Vidljivi svet, od careva do siromaha, sav se nalazi u neredu i metezu, u borbi - i niko od njih ne zna uzrok tog ociglednog zla, zalca smrti koji je dosao od Adamovog prestupa. Jer, greh, koji je dosao je kao neka razumna sila i satanina sustina, posejao je svako zlo: on tajno deluje na unutarnjeg coveka i na um, boreci se pomisljima protiv njega. Ljudi i ne znaju da [zlo] cine pobudjivani nekom tuđjom silom. Naprotiv, oni misle da je to prirodno i da ga cine po svom sopstvenom rasudjivanju. Medjutim, oni koji u umu imaju mir Hristov i prosvecenje Njegovo znaju odakle se sve to podize.

37. Koliko se pojavilo careva iz Adamovog roda koji su vladali citavom zemljom i koji su mnogo razmisljali o svojoj carskoj vladavini! Pa ipak, ni jedan od njih pri svem svom obilju nije mogao da shvati pomracenje i stetu koji su nastali u dusi kroz prestup prvog coveka. [To nije mogao], jer nije poznao promenu koja se desila u njoj, naime da je um zbog pada obucen u stid i da zbog slepila ociju srca vise ne vidi slavu koju je do prestupa video otac nas Adam.

38. U svetu su postojali razni mudraci. Jedni su pokazali izuzetnu filosofiju, drugi su zadivljavali vestinom sofistike, treci su se istakli govornistvom, drugi su opet bili gramatici i stihotvorci koji su pisali po prihvacenim pravilima istorije. Postojali su i razni umetnici koji su biliiskusni u svetskim umetnostima... Medjutim, svi oni, kojima je ovladala zmija koja se uselila u njih, ne poimahu greh koji zivljase u njima. Oni postase zarobljenici i robovi lukave sile, nemajuci nikakve koristi od svog znanja i umetnosti.

e) Zlo od pada nije sasvim umrtvilo coveka, ma koliko inace bilo veliko. U njemu su ostale projave duhovnog zivota.

39. Ne kazemo da se covek potpunio izgubio, unistio, umro. On je umro za Boga, ali zivi svojom sopstvenom prirodom.

40. Covek je poginuo zbog prestupa. Postao je ranjiv. Satana mu je pomracao um. Delimicno, dakle, covek postoji, i delimicno zivi, rasudjuje i ima volju.

41. I po prestupu je ostalo poznanje (sto se narocito vidi u dejstvu savesti). Kada se razbojnik izvede na sud, knez postavlja pitanje: "Kada si cinio zlo, zar nisi znao da ces biti uhvacen i predan na smrt?" Razbojnik se nece osmeliti da kaze da nije znao, buduci da mu je to bilo poznato. Zar bludnik ne zna da cini zlo? Zar lopov ne zna da gresi? Zar ljudi i bez Pisma, po prirodnom razumu, ne znaju da postoji Bog? Onoga dana nece moci da kazu da nisu znali da postoji Bog. Jer, i u munjama i u gromovima sa neba, njima se saopstava: "Zar ne znate da postoji Bog koji upravlja stvarju?"

42. Laznim ucenjem uvedeni u obmanu, neki nepravedno tvrde da je covek konacno umro i da uopste nista dobro ne moze da ucini.

43. Coveku je ostala sloboda koju mu je Bog u pocetku dao. Kao sto nije bio vezan za dobro nekom neophodnoscu dok je bio savrsen, tako ni pogruzen u greh i postavsi sasud djavolji, on nije vezan za zlo.

44. Ti si slobodan. Ukoliko hoces da pogines, priroda ti je kolebljiva. A ko hoce, pokorava se Bogu, ide putem pravde i vlada nad zeljama, zato sto mu se um protivi i sto odlucnom pomislju moze da savlada porocna stremljenja i gnusne prohteve.

45. Oni se, ipak, uzalud nadimaju, misleci da ce sopstvenom slobodom udaljiti od sebe povod ka grehu. Sloboda koja je coveku dostupna prostire se samo na protivljenje djavolu, ali ne i na vlast nad strastima. Jer, receno je: *Ako Gospod ne sazida dom...i ne sacuva grad, uzalud bdi strazar* (Ps.126,1).

46. U nama zlo deluje sa svom silom i primetnoscu, nasaptavajući nam neciste zelje, premda i nije, kako neki govore, sa nama pomesano kao vino sa vodom, vec kao sto na jednom polju odvojeno rastu psenica i kukolj, ili kao sto se u jednom domu posebno nalazi razbojnik, a posebno domacin.

47. I sunce koje sija i vetar koji duva imaju svoju prirodu i svoje telo. Tako se i greh približio duši, ali i on i ona imaju svoju posebnu prirodu.

48. Izvor toci čistu vodu, iako na njegovom dnu leži mulj. Ako se mulj uznemiri, čitav izvor će postati mutan. Tako se i duša mesa sa porokom kada je uznemirena. I satana kao da postaje jedno sa dušom: oba duha za vreme bluda ili ubistva kao da predstavljaju nešto jedno. Stoga - *ko se sa bludnicom sveže jedno je telo s njom* (1.Kor.6,16). Drugi put, opet, samostalna duša deluje sama od sebe, kajе se zbog svojih postupaka, plače; moli se i priseca se Boga. Kako bi mogla duša činiti tako nešto kad uvek bila pogruzena u zlu? Jer, kao surov, satana nikako neće da se ljudi okreću pokajanju.

3. GOSPOD, USTROJITELJ SPASENJA

a) Za pale je jedino spasenje - Gospod. Gospod se smilovao i ovaplotio se radi naseg spasenja. Svojom krvlju je oprao grehe nase, blagodacu Svetoga Duha je obnovio nasu ovestalu prirodu, i učinio nas podesnim za Svoje nebesko Carstvo.

49. Svet lici na bogatog čoveka koji poseduje velelepne i ogromne kuće, koji izobiluje srebrom i zlatom, razlicitim posedima i svakom poslugom, koga, medjutim, iznenada spopada bolest i nemoc. Sva njegova rodbina stoji pored njega ali ga, i pored sveg bogatstva, ne može izbaviti od bolesti. Isto tako ni duša koja je pogruzena u greh ne može izbaviti nikakva životna marljivost, ni bogatstvo, niti bilo šta drugo. Jedino Hristov dolazak može očistiti dušu i telo.

50. Otkako je od Adama počeo da čaruje greh, rod ljudski se zacinje u bezakonju i u gresima radja, od utrobe maternje se izopacujući i od majčinog krila lutajući. Zbog toga se Jagnje Bozije smilovalo i doslo da Svojom silom sveže snaznoga, te da otme sasude koje je zaplenio, po recenome: *Zaplenio si plen* (Ps.67,19).

51. Satana i knezovi tame su od prestupa zapovesti zaseli u srcu, umu i telu Adamovom kao na sopstvenom prestolu. Zbog toga je dosao Gospod i na sebe primio telo od Djeve. Jer, ko bi mogao podneti da mu je bilo ugodno da dodje sa nepokrivenim Bozanstvom? Naprotiv, pomocu tog orudja, tj. tela, On je progovorio ljudima. Najzad, On je i lukave demone, koji su zaseli na telu, srusio sa prestola, tj. sa misli i pomisli kojima su oni upravljali, očistio savest, i samom sebi od uma, pomisli i tela napravio presto.

52. Bog je Mojsiju naredio da napravi bakarnu zmiju, da je podigne i prikuca na vrh drveta. Svi koje su ujele zmije dobijali bi isceljenje po pogledu na bakarnu zmiju. Tako je mrtva zmija pobjedjivala žive, zato što je bila obraz Gospodnjeg tela. Jer, Gospod je Svoje telo, koje je primio od [Presvete] Marije, uzneo na Krst, rasprostro i prikucao na drvetu. I mrtvo telo je pobjedilo i usmrtilo zmiju koja je živela i gmizala u srcu. Eto velikog čuda.

53. Duša koja je u početku ranjena neisceljivom ranom pogubnih strasti nije mogao da isceli niko od pravednika, niti otaca, ni proroka, ni patrijaraha. Dosao je Mojsije, ali ni on nije mogao da pruži savršeno isceljenje. Postojali su svetenici, darovi, desetak, subota, novi mesec, pranje, žrtve, svepaljenice i sva ostala pravda se vrsila po Zakonu ali se duša nije mogla isceliti i očistiti od necistog toka zlih pomisli. Sva ta pravednost nije bila u stanju da izleći čoveka. [Najzad] je dosao Spasitelj, istinski Iscelitelj, koji leći na dar i koji sebe daje za izbavljenje roda ljudskog. On je izvršio veliko i spasonosno izbavljenje i isceljenje duše. On ju je oslobodio od ropstva i izveo iz tame.

54. Lekarstva koja su uzeta od zemlje, tj. sopstvena pravedna dela, nisu mogla da izleće i iscele dušu od takve nevidljive rane. Čovek će dobiti isceljenje i dostići život jedino silom nebeske i Bozanske prirode, darom Duha Svetog, i to po očiscenju srca Duhom Svetim.

55. Kada krene da obradjuje zemlju, ratar je dužan da uzme prikladno orudje i odelo. Tako se i Hristos, Čar nebeski i istinski Poslenik, dosavsi ka čovečanstvu koje je zapustelo od poroka, obukao u telo i umesto orudja poneo Krst, On je obradio zapustelu dušu, izbacio iz nje trnje i cicak, iscupao korov greha i sve rastinje greha sazeo

ognjem. Obradivsi je drvetom Krsta, On je u njoj posadio predivan duhovni vrt koji Bogu kao Vladići prinosi raznovrsne slatke i omiljene plodove.

56. Hristos Gospod je Novi Zavet (ucinio) novom (stvarnoscu). Krstom i smrću je srusio vrata ada i greha, izveo verne duse, darovao im Utesitelja i uveo u Svoje Carstvo.

57. U Zakonu je propisano da sveštenik uzme dva goluba: jednog da zakolje, a drugog da pokropi njegovom krvlju i pusti ga da odleti slobodan. Ovo dejstvo je bilo obrazac i senka istine. Jer, Hristos je zaklan, a Njegova krv, kojom se kropimo, cini da dobijemo krila Duha Svetog kojim bez smetnje letimo u vazduhu Bozanstva.

58. Gospod nas Isus Hristos je dosao da bi izmenio, preobrazio i obnovio prirodu i dusu, koja je zbog prestupa pregazena strastima, ucinio novom, sjedinivsi je sa Svojim Bozanstvenim Duhom. On je dosao da veruje u Njega nacini novim umom, novom dusom, novim ocima, novim sluhom, novim duhovnim jezikom - jednom recju, novim ljudima.

59. Potcinivsi sebi coveka, neprijatelj ga je za sebe nacinio novim, oblozivsi ga stetnim strastima, pomazavsi ga duhom greha i ulivsi u njega vino svakog bezakonja. Tako je i Gospod nacinio novog coveka, izbavivsi ga od greha i pomazavsi ga Duhom Svetim.

60. Kao sto u vidljivom svetu niko ne moze da prepliva i predje more bez lakog i pokretljivog broda koji je napravljen od drveta koje se lako odrzava na vodi, zato sto ce inace potonuti i poginuti, tako ni dusa, sama po sebi, ne moze da predje, savlada i prepliva gorko more greha, neprohodni bezdan lukavih sila i tamnih strasti, ukoliko u sebe ne primi lakopokretnog, nebeskog, lakokrilog Duha Svetog, koji unistava i prevazilazi svako lukavstvo.

b) Izgradivsi spasenje, Gospod hoce da se spasavaju oni koji zele spasenje, premda nikog ne prinudjava.

61. Uzevsi na sebe staranje o spasenju coveka, Gospod nas Isus Hristos je izvrsio sav domostroj, od samog pocetka, brinuci preko otaca, patrijaraha, preko Zakona i proroka, da bi, najzad i sam dosao, prezrevsi krsnu sramotu i pretrpevsi smrt. Sav Njegov trud i staranje sastojali su se u tome da iz Svoje prirode Duhom porodi ceda, blagoizvolevsi da se radjaju odozgo, od Njegovog Bozanstva. Kao sto se zemaljski ocevi zaloste kada ne radjaju [decu], tako je i Gospod, zavolevsi rod ljudski kao Svoj sopstveni obraz, ushteo da ga porodi od Svog bozanstvenog semena. I Hristos podnosi veliku tugu kad neki nece da prime takvo rodjenje i da budu rodjeni iz bedara Duha Bozijeg. Jer, On je za njih stradao i trpeo zbog njihovog spasenja.

62. Gospod hoce da se svi ljudi udostoje tog rodjenja zato sto je za sve umro i sve prizvao k zivotu. Jer, bez tog rodjenja, dusa ne moze da zivi, kao sto je rekao Gospod: *Ako se ko ne rodi odozgo, ne moze videti Carstva Bozijega* (Jn.3,3). Oni koji su poverovali u Gospoda, prisli mu i udostojili se tog rodjenja, pricinjavaju radost i veliko veselje na nebesima onima koji su ih rodili. Svi andjeli i svete sile se raduju zbog duse koja se rodila od Duha i koja je postala duh.

63. Zemljodelac po celoj [njivi] baca seme, zeledi da svako donese plod. Zatim dolazi sa srpom i zalosti se ako ne nalazi ploda. Tako i Gospod hoce da se Njegova rec poseje u srcima ljudskim. Medjutim, kao sto je ratar zalostan zbog oskudne njive, tako se i Gospod skorbi zbog srca koje ne donosi plod.

64. Kao kad se car ne bi postideo siromasnog i bolesnog coveka, vec poceo da lekarstvima leci njegove rane, prenevsi ga u svoj dvorac, obukavsi u porfiru i dijadimu i ucinivsi ga zajednicarem svoje trpeze, tako i nebeski car - Hristos prilazi bolesnom coveku, isceljuje ga i pripstava Svojoj carskoj trpezi. Pri tome, On ga je uzdigao na takvu cast, ne cineci nikakvu prisilu nad njegovom voljom, vec delujuci savetima.

65. U Jevandjelju je napisao da je Gospod poslao sluge da pozovu zvanice i objave im: *Evo sam obed svoj ugotovio* (Mt.22,4). Medjutim, zvanice su se otkazivale, govoreci: *Kupih pet jarmova volova, ili: Ozenih se* (Lk.14,19; 20). Vidis li da je Onaj koji je pozvao

gotov, i da su se pozvani odrekli, za sta su sami krivi. Vidis li da im je Gospod pripremio Carstvo i da ih zove da udju, ali oni nece.

66. Gospod neprestano udara u dveri nasih srdaca, [zeleci] da mu otvorimo kako bi mogao da udje i pocine u dusama nasim, nacinivsi obitelj u nama. Jer, On govori: *Evo stojim na vratima i kucam; ako ko cuje glas moj i otvori vrata, uci cu k njemu* (Otk.3,20). On je blagovoleo da mnogo postrada, predavsi telo Svoje na smrt i izbavivsi nas od ropstva kako bi dosao u nasu dusu i u njoj nacinio obitelj. Jer, Njegova hrana, i pice, i odeca i pokrov i pocinak nalazi se u nasoj dusi. Zbog toga On neprestano udara u vrata, zeleci da udje kod nas. Primimo ga, dakle, i uvedimo u sebe zato sto On za nas predstavlja i hranu, i pice i vecni zivot. Nijedna dusa koja ga sada ne primi u sebe i koja ga u sebi ne uspokoji, ili bolje - koja se sama ne uspokoji u Njemu - nece imati nasledja sa svetima u Carstvu nebeskom, i nece moci da udje u nebeski grad. Ti nas sam, Gospode Isuse Hriste, uvedi u njega!

4. STVARANJE CVRSTE RESENOSTI ZA SPASENJE U GOSPODU

Pokret duse ka spasenju ostvaruje se obrazovanjem zelje za spasenjem i tvrde resenosti da se ono ostvari u Gospodu. Gospod je ostvario nase spasenje, sve je pripremio za njega i zeli da se svako spase. On jedino ocekuje da covek pristupi i pocne da se trudi za spasenje.

a) Nasa zelja se ocekuje kao neophodan uslov.

67. Covek po prirodi ima preduzumljivost koju Bog i ocekuje od njega. Zbog toga On zapoveda da covek najpre shvati, da shvativsi zavoli, i najzad da pokrene volju. Da, pak, um stupi u dejstvo, ili da se podnese trud, ili da se ispuni delo - blagodat Gospodnja pruza onima koji zele i koji su poverovali. Zbog toga je volja covecija sustinski uslov. Bez volje [covecije] ni Bog nista ne cini, premda bi i mogao, kao slobodan. Zbog toga ispunjenje dela Bogom zavisi od volje covekove. Kada [prinesemo svoju slobodnu volju] On - divan i u svemu nepojmljiv - citavo delo pripisuje nama.

68. Iako se nije mogla izleciti, i premda je ostajala sa ranom, krvotociva zena je ipak imala noge sa kojima je prisla Gospodu i dobila isceljenje. Isto tako, premda nije mogao da pridje i pristupi Gospodu zbog slepila, onaj slepi je pustio glas koji je stigao pre vesnika: *Sine Davidov Isuse, pomiluj me* (Mk. 10,47). Poverovavsi, on je dobio isceljenje kad je Gospod prisao i dao mu prozrenje. Isto tako je i sa dusom. Premda je izranavljena sramnim strastima i oslepljena grehovnom tamom, ona ipak ima volju kojom moze da zavapi Isusu i da ga prizove da dodje i da joj pruzi vecno izbavljenje.

69. Da slepi nije uzviknuo i da ona krvotociva nije prisla Gospodu, ne bi dobili isceljenje. Isto tako, onaj ko po sopstvenoj volji i iz sveg proizvoljenja ne pristupi Gospodu i ko ga ne moli sa nesumnjivom verom - nece dobiti isceljenje. Jer, zbog cega su oni odmah bili isceljeni, a mi jos uvek ne nalazimo izlecenje od tajnih strasti? Mi ne dobijamo duhovno isceljenje i spasenje usled neverja naseg i usled razbijenosti nase, zbog toga sto ga ne volimo iz sveg srca i sto ne verujemo u Njega iskreno. Zbog toga, verujmo u Njega i istinski mu pristupimo kako bi On ubrzo na nama izvrsio istinsko isceljenje. On je obecao da ce *dati Duha Svetoga onima koji isipu od njega* (Lk.11,13), da ce otvoriti vrata onima koji kucaju i da ce ga naci oni koji ga trazue (Mt.7,7). To je obecao Onaj *koji ne obmanjuje* (Tit.1,2).

70. Premda nista ne moze da ucini, *niti je* svojim nogama u stanju da pridje majci, dete se ipak, trazeci je, krece, zove i place. I majka se najzad sazali na njega. Njoj je mило sto je dete sa naporom i placem trazi. Najzad, posto dete ne moze da dodje do nje, ona sama, pobedjena ljubavlju prema njemu zbog njegovog dugotrajnog iskanja, dolazi, uzima ga sa velikom neznoscu, mazi i hrani. Isto cini i covekoljubivi Bog sa dusom koja mu prilazi i koja ga trazi. Ipak, podstican Njemu svojstvenom ljubavlju i blagoscu, On se

jos vise prilepljuje za razumnu dusu i, po apostolskoj reci, postaje sa *njom jedan* duh (1.Kor.6,17).

71. Gospod je milosrdan i dugotrpeljiv u ocekivanju naseg obracenja. Ako gresimo, On nas ceka da se pokajemo, ako padnemo, ne stidi se da nas ponovo primi, kao sto rece prorok: *Zar nece ustati onaj koji padne? I zar se nece vratiti onaj koji se udaljuje?* (Jer.8,4). Mi jedino treba da smo trezvousni, da steknemo dobru misao, da se brzo i na pravi nacin Njemu obratimo, istuci Njegovu pomoc. On je gotov da nas spase. On prima plamenu ceznju nase volje (koja odgovara nasim silama), kao i veru i spremnost koji proizilaze iz dobrog proizvoljenja, premda svaki uspeh jedino od Njega dolazi. Zbog toga, svukavsi sa sebe svako predubedjenje, nemar i lenjost, postarajmo se da postanemo hrabri i spremni da idemo Njegovim tragom. Nemojmo to odlagati iz dana u dan zbog privlacnosti zla, jer ne znamo kada ce biti nas izlazak iz tela.

b) Kako se obrazuje zelja?

aa) Probudjenje od Boga.

Gospod nevidljivo urazumljuje dusu. Ponekad je preobraca nesrecom, ponekad neposrednim dejstvom, kao kod apostola Pavla. Ipak, svestrani glasnik ka obracenju jeste rec Bozija.

72. Bogu je ugodno da (coveka koji se nalazi u grehu) ponovo uvede u zivot. Stoga ga On savetuje da place i da se pokaje. I ako covek produzi sa time (tj. da oplakuje sebe) zbog svojih davnih sagresenja, Bog ga ponovo pobudjuje da place i prinosi pokajanje (kako bi sav svoj zivot u pojedinostima oplakao).

73. Nevolje, stradanja i rane koje te snalaze po domostroju [Bozijem], [potrudi se da primis] kao nesto sto ti je korisno za dusu, a ne kao nesto nepozeljno. Jer, kada te susretnu nesrece, poceces da razmisljias u sebi: "Posto sam nesrecan u svetu, odreci cu ga se, i poci cu da sluzim Bogu". Moze se desiti da, dosavsi do te misli, cujes zapovest: *Prodaj sve sto imas* (Mt. 19,21), omrzni telesno opstenje i sluzi Bogu. Tada ces poceti da blagodaris za nesrecu u svetu, buduci da se njenim povodom pokazujes poslusan Hristovoj zapovesti. Najzad, ako si unekoliko izmenio svoj um u odnosu na vidljivo i udaljio se od telesnog opstenja, treba takodje da se umom udaljis od plotskog mudrovanja i da steknes nebesko razmisljanje. Tada ces poceti da rasudjujes o zapovesti koju si cuo. I neces jos obresti pokoj, ali ces prihvatiti staranje i trud da steknes ono o cemu si slusao.

74. Kako je Bog ulovio apostola Pavla? Kao sto tiranin zarobljava nekog [coveka] koga zatim oslobadja istinski car, tako je i Pavle, dok je u njemu dejstvovao tiranski duh greha, gonio i mucio Crkvu. Medjutim, posto je to cinio iz neznanja, revnujuci za Boga i misleci da se trudi za istinu, Bog ga ne ostavlja, vec ga hvata. Obasjavsi ga neizrecivo, nebeski i istinski Car ga je udostojio da cuje Njegov glas. Udarivsi ga u lice kao slugu, On mu je dao slobodu. Vidis li kakva je blagost Vladike kada u jednom trenutku moze da obnovi duse koje su se prilepile za zlo i podivljale, saopstivsi im Svoju blagost i mir.

75. Car koji hoce da [svojim podanicima] saopsti objavu i razdeli darove, pise poslanice u kojima svima daje na znanje: "Postarajte se da sto skorije dodjete kod mene da dobijete carske poklone". Onima koji ne dodju i ne prime darove, citanje poslanice nece nista koristiti. Naprotiv, oni ce potpasti pod osudu na smrt zato sto nisu hteli da dodju i da se iz carskih ruku udostojie casti. Tako je i Car - Bog predlozio ljudima Bozanstvena Pisma kao kakvu poslanicu, objavljujuci im da oni koji prizivaju Boga i koji su poverovali treba da istu da dobiju nebeski dar od Ipostasi Njegovog Bozanstva. Jer, napisano je: *Da... postanemo pricasnici bozanske prirode* (2.Pt.1,4). Ako covek ne prilazi, ne iste i ne dobija, uzaludno mu je citanje Pisma. Naprotiv, ono ce ga podvesti pod osudu na smrt jer nije hteo da od nebeskog Cara primi dar zivota, bez kojeg nije moguće steci besmrtni zivot.

bb) Borba sa sobom da bi se volja sklonila ka prizivanje.

76. Covek ne postaje dostojan blagog udela cim cuje rec Boziju. Tvrdeci suprotno, ti kod coveka ukidas volju i porices postojanje suprotne sile koja ga ometa. Mi, pak, kazemo da onaj ko slusa rec dolazi do skrusenja i, po povlacenju blagodati po promislu radi covekove koristi, stupa u borbu i uci se ratovanju, suprotstavljajuci se satani. I tek posle dugotrajne borbe i sukobljavanja, on odnosi pobeđu i postaje Hriscanin (tj. iskreni sledbenik Hristov).

vv) Predstave i ubedjenja koja dejstvuju na naklonost volje.

U toj borbi sa sobom um sabira razne podsticajne i pokretacke predstave istine i ubedjenja, koje su u stanju da podstaknu i oduseve. Sveti Makarije prvo isticice ono sto je Bog ucinio za nase spasenje, kao i obecanja koja je povezao sa ovim delom. Na to se on cesto vraca.

77. Ljubljeni, nemoj gledati samo na umnu sustinu duse. Besmrtna dusa je dragoceni sasud. Pogledaj kako je veliko nebo i zemlja. Pa ipak, Bog nije pokazao [Svoje] blagovoljenje prema njima, nego samo prema tebi. Pogledaj na svoje blagorodstvo i dostojanstvo, jer On ne posla andjela, vec sam dodje da ti pomogne, da te prizove paloga, ranjenoga, da ti vrati prvobitnu cistotu Adamovu. Sam Bog je dosao da ti pomogne i da te izbavi od smrti. Stani cvrsto i shvati takvo promisljanje o tebi.

78. Zamisli da car susretne neku siromasnu devojkicu, odevenu u rite i da, ne ustrucavajuci se, sa nje skine necistu odecu, da umije njenu prljavstinu, ukrasi je svetlim haljinama i ucini ucesnicom njegove carske trpeze i slavlja. Tako je i Gospod nasao izranavljenu dusu, dao joj lekarstvo, svukao sa nje zamrljanu odecu i sramotu poroka, obukao je u carsku, nebesku, bozanstvenu, svetlozarnu i slavnu odecu, položio venac na nju i ucinio ucesnikom carske trpeze na [njenu] radost i veselje.

79. Hriscanstvo nije nesto beznacajno, vec predstavlja veliku tajnu. Shvati svoje blagorodstvo, tj. da si prizvan u carsko dostojanstvo, da si *rod izabrani... narod sveti* (1.Pt.2,9). Tajna Hriscanstva je neobicna za ovaj svet. Vidljiva slava i bogatstvo cara su nesto zemaljsko, truležno, prolazno, a ono Carstvo i ono bogatstvo su bozanstveni, nebeski, slavni, neprolazni i neprestani. Jer, u nebeskoj Crkvi [Hriscani] sacaruju sa nebeskim Carem. Kao sto je On Prvorodjeni iz mrtvih, tako su i oni koji sacaruju sa Njim - prvorodjeni.

80. Hriscanska obecanja su velika i neizreciva, i to u tolikoj meri da se sa verom i bogatstvom jedne duse ne moze uporediti ni sva slava i lepota neba i zemlje, ni ostala njihova lepota i ukras, kao ni bogatstvo, krasota i sladost vidljivog. Prema tome, kako da pored tolikih podsticaja i obecanja Gospodnjih ne pozelimo da u potpunosti pristupimo Gospodu, da mu posvetimo sami sebe, da se, pored svega drugog, po Jevandjelju, odrekemo i same svoje duse, te da osim Njega jedinoga nista vise ne volimo? Eto, sve nam je to darovano, i jos kakva slava! Koliko je samo Gospod promisljao o nama preko proroka i otaca! Koliko je izreceno obecanja! Koliko podsticaja! Koliko je blagost Vladika imao prema nama od samog pocetka! Najzad je preko Svog dolaska Svoju neizrecivu blagost prema nama dokazao raspecem, kojim je nas preobracene preveo u zivot. Medjutim, mi se jos uvek ne odvajamo od svojih prohteva, od ljubavi prema svetlu, od rdjavih predubedjenja i navika, pokazujući se malovernim ili nevernim. Ipak, i pored svega, Gospod prema nama ostaje milostiv, nevidljivo nas cuvajući i uspokojavajući, ne predajući nas do kraja po gresima nasim poroku i prevarama sveta, i ne dopustajući, po Svojoj velikoj milosti i dugotrpljenju, da poginemo, imajući u vidu da cemo mu se nekada obratiti.

81. Sta znace reci: *Sto oko ne vide, i uho ne cu, i u srce coveku ne dodje, ono pripremi Bog onima koji ga ljube* (1.Kor.2,9). U ono vreme veliki pravednici, carevi i proroci znadjahu da ce doci Izbavitelj, ali ne znadjahu, ne cuse, niti im u srce dodje da ce On postradati, da ce biti raspet, da ce se proliti krv na Krstu, da ce biti krstenje ognjem i Svetim Dugom, da ce se u Crkvi prinositi hleb i vino, koji su obraz Njegovog tela i krvi, da ce oni koji se pricescuju vidljivim duhovnim hlebom [u stvari] kusati telo Gospodnje, da ce apostoli i Hriscani primiti Utesitelja i da ce se obuci silom svise, da ce se udostojiti sjedinjenja sa Duhom Svetim. To nisu znali ni proroci, ni carevi, niti im je to dolazilo u srce.

82. Kad su nam takva blaga pripremljena, kad su nam pružena takva obećanja, i kad Gospod ima takvo blagovoljenje prema nama, nemojmo biti nemarni i nemojmo zakasnuti, već pozurimo u večni život, svecelo se posvetivši ugadjanju Gospodu.

83. Slusajući o dostojanstvu duše i tome kako je dragocena ta umna sustina, ne shvataš li da je za čoveka, a ne za anđele, rečeno: *Stvorimo... ga po obrazu i po podobiju našem* (Post.1, 26), te da će nebo i zemlja proći, a da si ti pozvan na usinavljenje, na bratstvo, da budeš nevesta Careva? U vidljivom (svetu) sve što pripada zeniku pripada i nevesti. Tako se i tebi poverava sve što je Gospodnje. Jer, On sam je došao da se zastupi za tebe i da te pozove. Ti, pak, ništa ne shvataš, i ne poimaš svoje blagorodstvo. Zbog toga pravedno duhovnosac oplakuje tvoj pad: Čovek koji je u casti nije razumeo, nego se uporedio sa nerazumnim skotovima, i upodobio im se (Ps.48,21).

Posle toga kod njega slede i druge pobude: biti sa sebi srodnim (sto i jeste naš cilj), tj. sa Gospodom. Nama je jedino dobro kada sledimo za Gospodom i nema niceg goreg nego ne slediti za Gospodom.

84. Ako podignes oči ka suncu videćeš da je njegov krug na nebu, a da mu svetlost i zraci silaze na zemlju i da sva sila svetlosti i blistavosti stremlje ka zemlji. Tako i Gospod sedi sa desne strane Oca, iznad svakog nacala i vlasti, ali mu oko pažljivo gleda srca ljudi koji borave na zemlji, kako bi one koji očekuju Njegovu pomoć podigao tamo gde sam prebiva. Jer, On govori: *Gde sam ja onde će i sluga moj biti* (Jn.12,26). Medjutim, beslovesne zivotinje su mnogo razboritije od nas. Svaka od njih se sjedinjuje sa sebi srodnom prirodom: divlje sa divljima, a ovce sa svojim rodom. A ti se ne vraćaš svom nebeskom srodstvu, tj. Gospodu, već se svojim pomislima saglasavaš sa zlobom, postajući pomoćnik grehu, zajedno sa njim ratujući protiv sebe i predajući se na hranu neprijatelju, slicno ptici koju prozdiere orao, ovci koju [ulovi] vuk, ili detetu koje pruži ruku ka zmiji i biva ujedeno.

85. Duša se sjedinjuje voljom sa onim sa kime se spaja. Prema tome, ona ima udela u svetlosti spokoštva ukoliko u sebi ima svetlost Božiju i ukoliko u njoj živi, ukrasavajući se svim vrlinama. Ukoliko, pak, u sebi ima grehovnu tamu, ona potpada pod osudu. Duša koja želi da živi kod Boga u večnom pocinku i svetlosti, treba da, kao što smo ranije rekli, pristupi istinskom Arhijereju Hristu, da se žrtvuje, da umre za raniju lukavu tamu, da se usmeri ka drugom životu i božanstvenom opštenju. Kada čuješ o navedenom, obrati pažnju na to da li se i u tvojoj duši zaista ostvarilo. I ako nije, treba da neprestano žališ, plačeš i tuguješ. Kao onaj koji je još mrtav za Carstvo, vapij ka Gospodu i moli sa verom da te udostoji istinskog života. Stvarajući ovo telo, Bog ga ne stvara iz njegove prirode, niti mu dozvoljava da ima život, hranu, pice, odelo i obuću iz njega samog. Naprotiv, On ga je stvorio nagog, kako bi sve potrebno za život nalazio spolja i kako bi bilo nemoguće da živi bez onoga što postoji izvan njega, tj. bez hrane, bez pice i bez odeće. Ukoliko se bude ograničavalo na ono što poseduje po prirodi, ono će se istrositi i propasti. Isto se desava sa dušom koja u sebi nema svetlosti Božije, premda i jeste stvorena po obrazu Božijem. Jer, takvi su domostroj i blagovoljenje Božije o njenom večnom životu, tj. da duhovnu hranu i duhovno pice, kao i nebesko odelo, prima od Njegovog Božanstva, od Njegovog vlastitog Duha, od Njegove vlastite svetlosti, a ne od svoje prirode. To i sačinjava [njen] istinski život.

86. Telo svoj život, kao što smo rekli, ima u onome što je izvan njega, tj. u zemlji. Ono bez onog što postoji izvan njega ne može da živi. Tako i duša treba još ovde da se preporodi za onu zemlju živih, da se u njoj duhovno hrani, da duhovno uzrasta, napredujući u Gospodu. [Potrebno je] da je Božanstvo obuče u neizrecivu rizu nebeske lepote. Ako se ne bude hranila tom hranom, ona neće moći da živi u netruleznoj sladosti i pokoju. Jer, priroda Božija ima i hleb života, tj. Onoga koji je rekao: *Ja sam hleb života* (Jn.6,35), i *vodu živu* (Jn.4,10), i *vino koje veseli srce čoveka* (Ps.103,15), i *jelež radosti* (Ps.44,8), i mnogorazličnu hranu nebeskog Duha, i svetlozarne nebeske rize koje dariva Bog. U tome se i sastoji nebeski život duše. Tesko telu koje se zaustavlja na svojoj prirodi zato što će se raspasti i umreti. Tesko i duši koja se zaustavlja na svojoj prirodi, nemajući opštenja sa Božanstvenim Duhom zato što će umreti ne udostojivši se večnog života Božanstva. Pravi prijatelji, srodnici i poznanici puni ljubavi placu i gube nadu zbog bolesnika koji više ne mogu da primaju hranu. Tako Bog i sveti anđeli smatraju

dostojnim suza one duse koje ne jedu od nebeske hrane Duha i ne zive netruleznim [zivotom].

87. Ako je tvoj unutasnji covek opitno i nedvosmisleno poznao sve ovo, ti zivis istinski vecni zivot i tvoja dusa vec sada pociva u Gospodu. Tada si zaista stekao i primio od Gospoda [mogucnost] da zivis istinskim zivotom. Ukoliko, pak, u sebi ne prepoznajes nista takvo, barem pocni da places, da zalis i da tugujes zato sto jos nisi stekao vecno i duhovno bogatstvo, sto do sada nisi primio istinski zivot. Stoga se skrusavaj zbog svog siromastva, danonocno umoljavajuci Gospoda. Ti se, naime, nalazis u strasnoj grehovnoj bedi. O, kad bi covek makar stekao ovu zalost zbog svog siromastva! O, kad mi ne bismo provodili svoje vreme u bezbriznosti, kao siti! Onaj ko zali i iste, ko neodstupno moli Gospoda, uskoro ce obresti izbavljenje i nebesko bogatstvo, kao sto je rekao Gospod, završavajući rec o nepravednom sudiji i udovici: Zar Bog neće odbraniti izabrane svoje koji mu vapiju dan i noc. Da, kazem vam da ce ih ubrzo izbaviti (Lk.18,7-8).

88. Dolazak Gospodnji je u potpunosti bio radi coveka koji je lezao u grobu tame, greha, necistog duha i lukavih sila, tj. da u ovom veku vaskrsne i ozivotvori celog coveka, da ga ocisti od svake necistote, da ga prosveti Svojom svetloscu i obuće u nebesku riznu Svog Bozanastva. Tela dusa koje su vec bile vaskrsle i proslavile se, i sama cs se, pri vaskrsenju, proslaviti, prosvetiti i obući u nerukotvoreni, nebeski stan, u slavu bozanstvene svetlosti. Vidis li kako je Bozija slava neizreciva i nepostizna! Nemoguće je izraziti ili opisati neizmerno, beskrajno i nepostizno bogatstvo Hriscana. Zbog toga sa svakom marljivoscju treba da pristupamo hrisicanskom podvigu i da primamo ono bogatstvo. Jer, nasledje i udeo Hriscana jeste sam Bog. Jer, receno je: *Gospod je deo mog nasledja i case moje* (Ps.15,5).

89. Meso bez soli truli i puni se velikim smradom, te se svi odvracaju od njega. U gnjilom mesu pocinju da gamizu crvi, nalazeci sebi hranu. Oni ga izjedaju i gnezde se u njemu. Medjutim, cim se pospe so, crvi koji su se hranili mesom iscezavaju i crkavaju, a smrad se zaustavlja, buduci da so ima svojstvo da istrebljuje crve i unistava smrad. Na isti nacin svaka dusa koja nije osoljena Svetim Duhom, kojoj nedostaje nebeska so, tj. sila Bozija, gnjili i puni se svakim smradom lukavih pomisli. Lice Bozije se okreće od duse u kojoj zivi strasni smrad sujetnih pomisli tame i strasti. U takvoj dusi se krecu zli i strasni crvi, tj. lukavi duhovi i tamne sile. Oni se hrane, gnezde i gamizu u njoj, izjedajuci je i upropascujuci je. Jer, receno je: *Usmrdesese se i istrulise rane moje* (Ps.37,6). Medjutim, cim dusa pribegne Bogu, poveruje i isprosi so zivota, tj. blagog i covekoljubivog Duha, na nju silazi nebeska so koja istrebljuje strasne crve, unistava stetni smrad i cisti dusu dejstvom svoje sile. Postavsi na taj nacin zdrava i nepovrediva [dejstvom] istinske soli, dusa je ponovo pogodna za sluzenje i sluzbu nebeskom Vladiki. Da bi se to oznacilo, Bog je u Zakonu naredio da se svaka zrtva posoli solju (Lev.2,13).

90. U vidljivom svetlu onaj ko je nag trpi veliku sramotu i bescasce. Prijatelji se okreću od prijatelja, srodnici od srodnika svojih ukoliko su obnazeni, i deca odvracaju svoj pogled da ne vide nago telo oca svoga: Prisli su gledajuci unazad i pokrili ga, odvracajuci svoj pogled (Post.9,23). Tako se i Bog odvraca od dusa koje nisu sa punim osvedocenjem obucene u riznu Duha, koje se u sili i istini nisu obukle u Isusa Hrista.

91. I prvi covek se postideo videvsi sebe nagog. Koliko je samo bescasca u nagoti! Ako telesna nagota podvrgava takvom stidu, koliko ce se tek pokriti stidom i bescascem strasti dusa koja je obnazena od Bozanstvene sile i koja nije uistinu obucena u neizrecivu, netljenu i duhovnu riznu samog Gospoda Isusa Hrista. I svako ko je obnazen od one Bozanstvene slave treba da se stidi sebe samog i da shvata svoje bescasce, barem onoliko koliko se stideo Adam u svojoj telesnoj nagoti: i premda je nacinio odelo od smokvinog lisca, on se ipak stideo, shvatajuci svoje nistavilo i nagotu. Zbog toga neka takva dusa moli Hrista koji daje riznu i koji oblaci u slavu u neizrecivoj svetlosti, te neka ne sacinjava sebi odelo od sujetnih pomisli. Neka ne misli, prevarena [navodnom] sopstvenom pravednoscu, da poseduje riznu spasenja.

92. Kao sto je dom u kome je prisutan domacin pun svakog reda, krasote i velelepnosti, tako se i dusa, u kojoj se nalazi njen Vladika i u kojoj On prebiva, ispunjava svakom krasotom i blagoljepijem. Jer, u njoj prebiva Gospod sa Svojom duhovnom skrivnicom, i upravlja njome. Medjutim, tesko kuci ciji je domacin odsutan, ili koja nema

gospodara. Ona ce se srusiti, opusteti, i napuniti svakom necistotom i neredom: tu se, po reci proroka, nastanjuju *sove i demoni* (Is.13,21). U opustelom domu sebi nalaze mesto divlje kokoske, psi i svaka necistota. Tesko dusi koja ustaje od svog teskog pada i koja u sebi ima one koji je ubedjuju i prinudjavaju da ostane u neprijateljstvu sa svojim Zenikom, koji nameravaju da izopace misli koje joj dolaze od Hrista.

gg) Navedenim predstavama dusa je gotova na priziv da sleduje za Gospodom.. Medjutim, dolaze misli da nece u tome uspeti i slabe zelju. Sveti Makarije ih odbija isticanjem opasnosti zbog odlaganja dela spasenja. Moze se, naime, istrositi dutotrpljenje Bozije, usled cega je pogibao neizbezna.

93. Bojim se da se na nama koji zivimo nemarno i koji se povodimo za predrasudama, vremenom ne ispuni apostolska izreka: *Ili prezires bogatstvo njegove dobrote i krotosti i dugotrpljenja, ne znajuci da te dobrota Bozija na pokajanje vodi?* (Rim. 2,4). Ukoliko i pored Njegove dugotrpeljivosti, blagosti i krotosti umnozimo broj grehova i svojim nemarom i neradom sebi pripremimo najtezu osudu, na nama ce se ispuniti apostolska rec: *Nego svojom upornoscju i nepokajanim srcem sabiras sebi gnev za dan gneva i otkrivanja pravednoga suda Boga* (Rim.2,5). Jer, velika je i neizreciva blagost Bozija, neobjasnjivo je Bozije dugotrpljenje prema ljudskom rodu. Treba samo da se otreznimo i da se postaramo da se potpuno obratimo Bogu, kako bismo stekli spasenje.

94. Ako zelis da upoznas dugotrpljenje Bozije i Njegovu veliku blagost, obratimo se bogonadahnutom Pismu. Vidi samo koliko su gresili Izrailjci, od kojih su *oci*, kojima su data obećanja, *od kojih je Hristos po telu*, ciji su zaveti i bogosluzenje (Rim.9,4-5). Koliko puta su skretali. Pa ipak, Bog ih nije potpuno ostavljao. Naprotiv, On ih je, na krace vreme, radi njihove koristi, predavao iskusenjima, zeleci da nevoljom omeksa okorelost njihovog srca. On ih je obracao, podsticao, slao im proroke, dugo vremena pokazujuci trpljenje prema njihovim sagresenjima i spoticanjima. Kada su mu se obracali, On ih je rado primao, i kad su ponovo skretali, On ih nije ostavljao, vec ih je preko proroka prizivao obracenju. I mada su se mnogo puta udaljavali od Njega i obracali ka Njemu, On ih je svaki put rado susretao i covekoljubivo primao, sve dok najzad nisu upali u veliki greh, položivsi ruku na svog Vladiku, koga su, po predanju otaca i svetih proroka, ocekivali kao Izbavitelja, Spasitelja, Cara i Proroka. Kad je dosao, oni ne samo da ga nisu prihvatili, vec su ga, podvrgnuvsi ga velikoj poruzi, predali na krst, na smrtnu kaznu. Tom velikom uvredom i prevelikim sagresenjem njihovi preterani gresi su se ispunili. Zbog toga su najzad ostavljeni. Duh Sveti se udaljio od njih kad se razdrala crkvena zavesa. Zbog toga su njihov hram neznabosci porusili i doveli do opustosjenja, po presudi Gospodnjoj: *Nece ostati ovde kamen na kamenu koji se nece razmetnuti* (Mt.24,2). Tako su oni konacno predani neznaboscima. Po svoj zemlji su ih rasejali carevi koji ih porobise, i bese im naredjeno da se vise ne vracaju u svoju zemlju.

95. Tako i sada milostivi i prema svima blagi Bog projavljuje Svoje dugotrpljenje. Premda vidi mnogobrojna saplitanja svakoga, On cuti, ocekujuci da se, vremenom, otreznimo i promenimo, te da prestanemo da ga zalostimo. On sa velikom ljubavlju i radoscu prima onoga koji se okrece od greha, jer govori: *Radost biva pred andjelima Bozijim zbog jednog gresnika koji se kaje* (Lk.15,10), i jos: *Tako nije volja Oca vaseg nebeskoga da propadne jedan od ovih malih* (Mt.18,14), i najmanjih. Medjutim, onaj ko [zna] da Bog prema njemu pokazuje veliko milosrdje i dugotrpeljivost, da ga ne kaznjava za svako grehovno saplitanje, ni tajno ni javno, da sve vidi ali cuti, ocekujuci pokajanje, pa ipak, pavsi u veliku nemarnost, dodaje greh na greh, lenjost pripaja lenjosti, i na jednom sagresenju nazidjuje drugo - najzad ispunjava meru grehova i vec pada u greh iz koga ne moze da se izvuče. Tada se on satire i gine, predajuci se lukavome.

96. Isto je bilo sa Sodomljanima. Mnogo greseci i ne obracajuci se, oni su najzad, hoteci da svoju zlu volju za muzelostvom ostvare na andjelima, upali u toliki greh da pokajanju vec nije bilo mesta. Oni su, prevazisavsi meru grehova, najzad odbaceni i, po Bozijem sudu, spaljeni ognjem. Tako je bilo i u vreme Noja. Padajuci mnogo puta i ne prinoseci pokajanje, oni su se pruzali do takvih grehova da su najzad razvratili celu zemlju. Tako je i prema Egipcanima, koji su mnogo gresili prema narodu Bozijem, Bog

dugo bio milostiv, ne nalazuci kazne koje bi ih istrebile, vec samo poucile i navele na obracenje i pokajanje. On im je nanosio lake udarce, javljajuci Svoje dugotrpljenje i ocekujuci njihovo pokajanje. Medjutim, mnogo greseci pred narodom Bozijim, cas se obracajuci, cas raskajavajuci, utvrdivsi se u drevnom neverju zlog proizvoljenja i obremenivsi poslovima narod Boziji, oni su najzad, u trenutku kad je Bog preko Mojsija uz mnostvo cuda izveo narod iz Egipta, ucinili veliki greh, pojurivsi za narodom Bozijim. Zbog toga ih je bozanstvena pravda najzad istrebila i pogubila, potopivsi ih vodom i priznavsi ih nedostojnim cak i vidljivog zivota.

97. Mi smo se nesto opsirnije, ljubljani, [bavili navodjenjem] misli iz Pisma da bismo potvrdili da je potrebno da se sto pre obratimo i pozurimo ka Gospodu, koji je milostiv prema nama i ocekuje da se potpuno udaljimo od svakog lukavstva i rdjavog predubedjenja. On, naime, sa velikom radoscu prima one koji se obrate. Mi smo, kazem, nesto opsirnije [govorili] o tome kako iz dana u dan ne bi raslo nase prenebregavanje, kako se ne bi u nama umnozavali gresi nasi, cime bismo na sebe navukli gnev Boziji. Stoga se postarajmo da, obrativsi se sa iskrenim srcem, pristupimo Gospodu. Nemojmo ocajavati za svoje spasenje prilikom secanja na ranije grehe. Jer, ocajanje je nasaptavanje zla i podlosti koje coveka privodi raslabljenosti, nemaru i bezbriznosti, kako se ne bi obratio Gospodu i kako se ne bi spasao.

dd) Medjutim, sto je dusa bliza resenosti da zapocne delo spasenja, neprijatelj na nju ustremkuje svoje poslednje raspaljene strele ocajanja i beznadja.

98. Desava se da satana sa tobom vodi razgovor u srcu: "Pogledaj koliko si zla ucinio. Pogledaj kakvim besnilom je ispunjena tvoja dusa. Ti si se toliko opteretio gresima da se vise ne mozes spasti". On to cinu da bi te vrgnuo u ocajanje, zato sto mu je neprijatno tvoje pokajanje. Jer, otkako je kroz prestup usao greh, on neprestano razgovara sa dusom kao covек sa covekom. Ti mu, medjutim, odgovaraj: "U Pismu Gospodnjem imam svedocanstvo: Necu smrt gresnika, nego pokajanje, kako bi se obratio od rdjavog puta i bio ziv (Jez.33,11). Jer, On je i sisao zbog toga da spase gresnike, da vaskrsne mrtve, da ozivi umrtvljene, da prosveti one koji se nalaze u tami". I zaista, dosavsi, On nas je prizvao usinovljenju, u sveti mirni grad, u zivot koji nikad ne umire, u netrleznu slavu. Mi jedino treba svom pocetku da pruzimo dobar kraj, da prebivamo u siromastvu, stranstvovanju, zlopacenju, da ne prestajemo da molimo Boga i da neodstupno udaramo u vrata. Kao sto je telo blisko dusi, tako je i Gospod blizak i gotov da pridje i otvori zakljucana vrata srca, te da nam daruje nebesko bogatstvo. On je blag i covekoljubiv i obecanja Njegova su pouzdana, samo ako ga do kraja budemo trazili.

99. Predstavi sebi persijski i rimski oko i dva hrabra mladica iste snage koji izlaze iz njih na borbu. Tako su i protivnicka sila i um jednake snage. Kao sto satana primamljuje dusu i lazima je privodi svojoj volji, tako mu se i dusa suprotstavlja, izbegavajuci da mu se u bilo cemu povinuje. Jer, obe sile mogu jedino da podsticu, ali ne i da prisiljavaju na zlo ili dobro. Proizvoljenju se daje pomoc Bozija i ono borbom stice oruzje sa neba kojim pobjedjuje i iskorenjuje greh. Jer, dusa moze da se suprotstavi grehu, ali bez Boga ne moze da pobedi i iskoreni zlo. Oni, pak, koji tvrde da je greh slican silnome divu, a dusa decaku - rdjavo govore. Jer, kad bi zaista postojala takva neravnopravnost, i greh bio slican divu, a dusa - decaku, bio bi nepravedan Zakonodavac koji je coveku dao zakon da vodi borbu sa satanom.

100. Ukoliko nam izgleda neizvodljivo i nemoguće da se obratimo od mnostva grehova koji su nas obuzeli (sto predstavlja, kao sto smo rekli, nagovor zla i smetnju naseg spasenja), setimo se i ne zaboravimo kako je Gospod, dosavsi k nama po blagosti Svojoj, slepima davao vid, isceljivao raslabljene, lecio svaku bolest, vaskrsavao mrtve koje je vec zahvatilo truljenje i raspadanje, gluvima otvarao sluh, iz jednog coveka izagnao legion demona i onome koji je dosao do ludila vratio zdravi um. Utoliko pre ce On dusu koja mu se obraca, od Njega iste milost i ocekuje pomoc - i obratiti, i privesti u radost bestrasca, u stanje svake vrline, u obnovljenje uma, dati joj zdravlje, prozrenje razuma, mir pomisli, i iz slepila, gluvoce i mrtvila neverja je uzvesti ka celomudrenosti vrlina i cistoti srca. Jer, Onaj ko je sazdao telo, stvorio je i dusu. Po Svojoj blagosti

boravci na zemlji, On je onima koji su mu prilazili i od Njega iskali pomoc i isceljenje, kao blag i jedini Lekar, stedro pruzaio ono sto im je bilo potrebno. Isto tako je On stedar i u duhovnom.

101. Svim tim nas On ubedjuje da neodstupno, neprestano i neumorno istemo blagodatno zastupnistvo. On je i dosao radi gresnika, radi toga da mu se obrate, i da isceli one koji poveruju U Njega. Mi jedino treba da odstupimo od rdjavih predubedjenja, te da, prema svojoj snazi, omrznemo lose poduhvate i prevare sveta, da se odviknemo od lukavih i sujetnih pomisli, da se uvek, po meri svojih sila, prilepljujemo uz Njega. On je, pak, gotov da nam ukaze Svoju pomoc, zato sto je veoma milosrdan. On ozivotvorava, izlecuje neisceljive strasti, izbavlja one koji prizivaju Njegovo ime, koji mu se obracaju, i koji se po svom proizvoljenju i po sopstvenoj volji, srazmerno svojoj snazi, udaljuju od svake svetske ljubavi, odvajaju razum od zemlje, i Njemu se ustremljuju [svom] svojom ceznjom i iskanjem.

djdj) Kada su sve protivne misli odstranjene, borba sa samim sobom radi podsticanja volje se završava. Obrazovana je resenost da se služi Gospodu radi izgradjivanja svog spasenja. Ta resenost je snazna kao smrt. Ona se izrazava ovako: "Vise necu popustati grehu pa makar umro".

102. Sveti Makarije govori o dusi u kojoj postoji istinska resenost. Ma sta da joj se desi, usred hiljadu iskusenja, ona sve trpi i govori: "Necu ga (tj. Gospoda) ostaviti, pa makar umrla".

ee) Cesce se ova resenost izrazava zrtvovanjem duse, kao sto su klali zivotnje prilikom zrtvoprinosenja. Jer, ta resenost je zaista prinosenje sebe Gospodu kao svepaljenice.

103. Telesni covek, koji se resava da pristupi izmeni samog sebe, najpre mora da umre i postane neplodan za onaj raniji lukavi zivot.

104. (O zrtvovanju je postojao propis) da zrtvu napre jerej zakolje, te da uquine, kako bi je zatim isekao na komade, osolio, i potom položio na oganj. Jer, ukoliko ih jerej najpre ne preda zaklanju i smrti, ovce se neće osoliti, niti prineti Vladici na zrtvu svepaljenicu. Tako je i dusa nasa duzna da, pristupajuci istinskom Arhijereju Hristu, bude zaklana Njegovom [rukom] i da umre za svoje mudrovanje i za rdjavi zivot kojim je zivela, tj. za greh. Kao sto zivot ostavlja zrtvu, tako i ona treba da ostavi strasti. Kao sto telo umire, kad iz njega izadje dusa i vise ne zivi zivotom kojim je zivelo, tj. ne cuje i ne hodi, tako i dusa umire za lukavi zivot kojim je zivela kada nebeski Arhijerej Hristos, blagodacu Svoje sile, u dusi preda zaklanju i smrti zivot za svet, te ona niti cuje, niti govori, niti [vise] zivi u grehovnoj tami. Jer, [tada] lukavstvo strasti, kao njena dusa, po blagodati izlazi iz nje. I apostol uzvikuje, govoreci: *Meni se razape svet i ja svetu* (Gal.6,14).

zz) Da bi snaznije tu istinu zapecatio u secanju, Sveti Makarije opsirno objasnjava da svi neuspesi u duhovnom zivotu, svi padovi i otpadanja, i sva naravstvena nastrojenja proishode iz nedostatka samoodrecne resenosti da se služi Gospodu uz odricanje od svega.

105. Vrlo je malo onih koji su sa dobrim pocetkom spojili dobar kraj, koji su bez saplitanja dosli do cilja, koji imaju jednu jedinu ljubav prema Jedinome Bogu i koji su se od svega odvojili. Mnogi dolaze do umiljenja, mnogi postaju pricasnici nebeske blagodati, bivaju ranjeni nebeskom ljubavlju, ali ne uspevaju da izdrze razlicitu borbu, podvige, napore i iskusenja od lukavog koji ih susrecu na putu, buduci da svako ima zelju prema necemu u svetu. Zbog slabosti ili nemarnosti, zbog plasljivosti volje ili zbog ljubavi prema necem zemaljskom, [covek] se ne odrice u potpunosti svoje privrzenosti [prema svetu], vracajuci se ka razlicitim i raznovrsnim svetskim zeljama, ostaje u svetu i pogruzava se u njegovu dubinu. Oni, pak, koji zaista nameravaju da do kraja prohode dobar zivot, ne treba da dobrovoljno uz onu nebesku ljubav prihvataju ili mesaju nikakvu drugu ljubav i privrzenost, kako ne bi stvorili duhovnu smetnju i vratili se nazad i kako se najzad ne bi

lisili zivota. Kao sto su obećanja Bozija velika i neizreciva i neiskaziva, tako su i nama potrebni vera, i nada, i napor, i veliki podvizi i dugotrajno ispitivanje. Predragocena su blaga koja ocekuje covek koji zeli nebesko Carstvo. On zeli da sa Hristom caruje u beskonacne vekove. Zar se, onda, neće resiti da sa marljivoscu za ovo kratko zivotno vreme do same smrti trpi borbu, napor i iskusenja? Gospod uzvikuje: *Ako hoce ko za mnom ici, neka se odrekne sebe, i uzme krst svoj i, radujuci se sve vreme, za mnom ide* (Mt.16,24). I jos: *Ako neko... ne mrzi oca svoga, i mater, i zenu, i decu, i bracu, i sestru, pa i dusu svoju, ne moze biti moj ucenik* (Lk.14,26). Mnogi od ljudi koji zele da naslede Carstvo i vecni zivot ipak ne odustaju da zive po svojim prohtevima i da idu za svojom voljom, ili, bolje reci, da slede onog koji u njih seje sujetu. Ne odrekavsi se sebe, oni hoce da naslede vecni zivot - sto nije moguće.

106. Istinita je rec Gospodnja. Bez saplitanja hode oni koji su se, po Gospodnjoj zapovesti, u potpunosti odrekli sebe, koji se odvracaju od svih svetskih zelja, veza, zabava, zadovoljstava, poslova i koji imaju pred ocima jedino Gospoda, zeledi da tvore Njegove zapovesti. Prema tome, svako skrece svojom sopstvenom voljom, buduci da zaista nije hteo da se odrekne sebe, buduci da pored one ljubavi ima naklonost jos prema necemu, da se nasladjuje jos nekim zadovoljstvima ili zeljama ovoga veka, izbegavajući ljubav prema Gospodu u punoj meri, dostpunoj [ljudskom] proizvoljenju i htenju.

107. Ponekad se naizgled dobri poduhvati sprovode radi slave i ljudske pohvale, sto je pred Bogom ravno nepravdi i kradji i ostalim gresima. Jer, receno je: *Bog rasipa kosti covekougodnika* (Ps.52,6). I prividno dobrim delima lukavi zeli da se okoristi, buduci da je veoma raznovrstan i obmanjiv u svetskim zeljama. Greh coveka lovi preko neke zemaljske ili telesne ljubavi za koju se on veze po svojoj sopstvenoj volji, i koja za njega postaje okov, uza, tesko breme koje ga potapa i davi u ovom lukavom veku, ne dopustajuci mu da se sabere i vrati Bogu. Jer, covekov um se obremenjuje onim sto covek zavoli u svetu. [Ta veza] ovladava njime, ne dozvoljavajuci mu da se sabere. Od toga zavisi i ravnoteza i stremljenje i prevlast poroka. Time se ispituje citav ljudski rod, svi Hrisćani koji zive u gradovima, u gorama, u obiteljima, u poljima ili u pustim mestima. Jer, ulovljen sopstvenom voljom, covek pocinje da nesto voli. Ta ljubav se vezuje za nesto i vec nije u potpunosti usmerena ka Bogu. Na primer, jedan voli imanje, drugi zlato i srebro; jedan služi stomaku, drugi telesnim zeljama; jedan voli ucenu svetsku mudrost radi slave ljudske, drugi vlast; jedan slavu i cast ljudsku, drugi gnev i maniju (jer se, zbog ljubavi, suvise brzo predaje strasti); jedan neblagovremeno sastajanje, drugi ljubomoru; jedan citav dan provodi u mastanjima i zadovoljstvima, drugi se vara zaludnim pomisljima; jedan radi ljudske slave voli da je zakonocitelj, drugi uziva u nemaru i raslabljenosti; jedan se vezuje za odelo i haljine, drugi se predaje zemaljskim brigama; jedan voli spavanje i sale, drugi psovke. Na taj nacin, covek je vezan za svet necim malim ili velikim i to ga zadržava, ne dozvoljavajuci mu da se sabere. Covek voli onu strast sa kojom se ne bori hrabro. Ona ovladava njime, obremenjuje ga, postaje njegovu okov i ometa ga da se obrati Bogu, da mu ugodi, da mu posluži, da postane podesan za Carstvo i da nasledi vecni zivot.

108. Dusa koja zaista tezi Gospodu sva u potpunosti svoju ljubav ustremkuje ka Njemu. Koliko ima snage, ona se vezuje uz Njega jedinog svojim proizvoljenjem. U tome ona za sebe i nalazi pomoc, odrice se sebe same, i ne ide za prohtevima svog uma, buduci da on, zbog zla koje je neodvojivo od nas i koje nas vara, ide za lukavim. Na taj nacin, cim zavoli Gospoda, dusa se izvlaci iz zamki sopstvenom verom i velikim staranjem, da bi se, pomocu svise, udostojila i vecnog Carstva. Istinski ga zavolevsi, po sopstvenoj volji i uz Gospodnju pomoc, ona se vec ne lisava vecnog zivota.

109. Kako bismo jasnije pokazali da mnogi po sopstvenoj volji ginu, tonu u more i padaju u ropstvo, predstavi sebi kucu u plamenu. Onaj ko namerava da se spase, odmah, posto sazna za pozar, bezi napolje. Ostavivsi sve i resivsi da pobrine samo o dusi svojoj, on uspeva da se spase. Onaj, pak, ko resi da sa sobom uzme izvesne kucne predmete ili odecu, ulazi u dom i pocinje da skuplja. Za to vreme oganj zahvata kucu i on zajedno sa kucom gori u plamenu. Vidis li kako je on poginuo po sopstvenoj volji zbog ljubavi prema necem privremenom? Slicno tome, [predstavi sebi] da neki plove morem i da ih sustize jaka bura. Jedan se skida nag i baca u vodu, resivsi da se sam spase. Nosen valovima i

lako se krecuci, on pliva po talasima i nalazi mogucnost da se izbavi iz gorkog mora, spasavajući dusu svoju. Drugi, pak, zeledi da spase i nesto od svoje odece, misli da ce uspeti da pliva odeven i da ce i tako uspeti da izidje iz mora. Medjutim, odelo koje je uzeo postaje teret koji ga potapa u dubinu morsku. Tako on gine radi male koristi, ne pobrinuvsi se jedino za svoju dusu. Vidis li kako je on umro svojom voljom? Zamisli jos da se rasculo o nailasku inoplemenika. Jedan se, cim je do njega dopro sluh, ni malo ne cekajuci i bez icega, odmah dao u bekstvo. Drugi je, ne verujuci da idu neprijatelji, ili zeledi da nesto od svojih stvari uzme sa sobom, zakasnio sa bekstvom. Dosli su neprijatelji, zarobili ga i odveli u stranu zemlju, prinudivsi ga da zivi u ropstvu. Vidis li kako je i on po sopstvenoj volji, usled raslabljenosti, plasljivosti i vezanosti za neke stvari, odveden u ropstvo?

110. Njima su slicni oni koji ne idu za zapovestima Gospodnjim, koji se nisu odrekli sebe samih i nisu zavoleli jedino Gospoda, vec su se dobrovoljno vezali zemaljskim uzama. Ako zelis da poznas pravu i savrsenu ljubav prema Gospodu iz svetog i bogonadahnutog Pisma, pogledaj na Jova koji je, da tako kazemo, svukao sa sebe sve sto je imao - decu, imanja, stoku, sluge i ostalo nasledje. Smatrali su da on ima mnoga imanja, premda se, posto ga je Gospod ispitao, pokazalo da nije imao nista osim Boga jedinog. Isto tako je i Avraam odmah sve svukao kad mu je Gospod naredio da izidje iz zemlje i roda i doma oca njegovog (Post.12,1). [On je ostavio] i domovinu, i zemlju, i srodnike, i roditelje - sledujuci jedino reci Gospodnjoj. Usred mnogih ispitivanja i iskusenja i u svim slucajevima - i kada mu je bila oduzeta zena, i kada je ziveo i trpeo uvredu u tudjoj zemlji - on je dokazao da je Boga ljubio iznad svega. Najzad, kad je po obecanju i posle mnogih godina stekao jednorodnog i toliko zeljenog sina, Bog od njega licno zahtevase da ga sa gotovoscu prinese na zrtvu. I Avraam se svukao i istinski odrekao sebe. Jer, tim prinosenjem jednorodnog [sina] on je pokazao da nista osim Boga nije voleo. Kad je on sa takvom gotovoscu davao sina, utoliko pre bi, ukoliko bi se to od njega trazilo, sa svom gotovoscu i usrdjem ostavio i citavo svoje imanje ili ga odjednom podelio siromasima. Vidis li pravu i potpunu ljubav koja se dobrovoljno predaje Gospodu?

111. Tako i oni koji zele da budu sunaslednici njihovi ne treba da ljube nista osim Boga, kako bi se, u vreme kad budu podvrgnuti ispitivanju, pokazali spremni iiskusni, i kako bi savrseno ocuvali svoju ljubav prema Gospodu. Podvig ce do kraja proci samo oni koji su po svojoj volji uvek ljubili jedino Boga i koji su se odvojili od svake svetske ljubavi. Medjutim, moze se naci vrlo malo ljudi koji su stekli takvu ljubav, koji se odricu svih svetskih uzivanja i zelja, i koji su velikodusno pretrpeli napade i iskusenja lukavog. Mnogi ljudi zele da se udostojе Carstva bez napora, bez podviga, bez prolivanja znoja. To, medjutim, nije moguće.

112. U svetu ima [ljudi] koji odlaze kod bogatog covеka da bi kod njega radili za vreme zetve ili za vreme nekog drugog posla, i da bi dobili ono sto im je potrebno za ishranu. Neki od njih su, medjutim, lenjivi i nemarni i ne trude se i ne iscrpljuju u kuci bogatasa, ali ipak, kao da su ispunili svoje delo, trae istu platu sa onima koji su se strpljivo i marljivo trudili iz sve svoje snage. Citajuci Pismo, ili [povest] o nekom pravedniku, o tome kako je ugodio Bogu, kako je postao prijatelj i sabesednik Boziji, ili o svim ocima, tj. kako su postali prijatelji i naslednici Boziji, koliko su pretrpeli nevolja, koliko su stradali radi Boga, koliko su ostvarili vrlinskih dela i podviga - i mi isto tako ublazavamo [svetitelje] i hocemo da se udostojimo jednakih darova i dostojanstava, rado zelimo da steknemo one slavne darove, odlazuci, medjutim, na stranu njihove napore, podvige, skorbi i stradanja. Mi hocemo da steknemo pocasti i dostojanstva koja su oni primili od Boga, ali na sebe ne prihvatamo njihova iscrpljivanja, trudove i podvige. Medjutim, kazem ti da sve to zeli i prizeljkuje svaki covек: i bludnik, i carinik, i nepravedni ljudi bi hteli da naslede Carstvo na lak nacin, bez napora i podviga. Na putu se i susrecu mnoga iskusenja, ispitivanja, nevolje, borbe i prolivanje znoja, da bi se otkrili oni koji zaista iz sveg proizvoljenja i svim silama sve do smrti ljube jedinoga Gospoda, nemajuci osim Njega nista drugo pozeljno. Zvog toga oni po pravdi ulaze u nebesko Carstvo, odrekavsi se sebe samih, po reci Gospodnjoj, i zavolevsi jedinog Gospoda iznad svog disanja. Za svoju krajnju ljubav oni ce biti nagradjeni najvisim nebeskim darovima.

5. PODVIZNICKO STANJE

a) Odlucnost je ishodna tacka. Njoj treba odrediti cilj, da joj trud ne bi bio besplodan. U cemu se sastoji taj cilj? U tome da se blagodacu Duha Svetoga dodje do obnovljene prirode. Onaj ko ima resenje sve svoje nastojanje treba da usmerava na to da ga Duh Sveti oseni silom i dejstvom, kako bi oganj poceo da opaljuje sve necisto. Pri tome kao da dusa ulazi u dusu, kao da covek duhovno ozivljava, ili kao da tek postaje covek. To je glavna misao Svetog Makarija, oko koje se grupisu sve ostale.

113. Onaj ko prilazi Bogu i zaista zeli da sledi Hrista, treba da prilazi sa ciljem da se promeni, da se pokaze kao bolji i nov covek, koji u sebi ne zadrzava nista od onog sto je svojstveno starom coveku. Jer, receno je: *Ako je ko u Hristu, nova je tvar*(2.Kor.5,P).

114. Dusa koja istinski veruje u Hrista treba da iz sadasnjeg porocnog stanja predje u drugo, dobro stanje i da sadasnju ponizenu prirodu zameni drugom, bozanstvenom prirodom, postavsi nova silom Svetoga Duha. Tek tada ona moze postati pogodna za nebesko Carstvo. Tako nesto mozemo da postignemo jedno mi koji verujemo, koji ga istinski ljubimo i koji ispunjavamo sve Njegove zapovesti. Drvo koje je Jelisej bacio u vodu, iako po prirodi lako, na sebi iznese gvozdje, koje je po prirodi tesko. Utoliko ce pre Gospod jos ovde poslati lakog, lakopokretnog, blagog i nebeskog Duha Svog da dusu, kojaje potonula u vodama lukavstva, olaksa, okrili i iznese u nebeske visine, pretvorivsi i promenivsi joj prirodu.

115. Kao sto je telo bez duse mrtvo i ne moze nista da cini, tako je i dusa mrtva za Carstvo bez nebeske duse, tj. Duha Bozijeg, i ne moze da cini nista sto je Bozije.

116. Onaj ko se stara da poveruje i da pridje Gospodu treba da se moli da jos ovde primi Duh Boziji koji i jeste zivot duse. Gospod je stoga i dosao da jos ovde dusi daruje zivot, tj. Duha Svetog.

117. Bog je imao toliko blagovoljenje prema tebi da je sisao sa svetih nebesa, u sebe primio tvoju slovesnu prirodu i zemaljsko telo, sjedinivsi ih sa Svojim Bozanstvenim Duhom, kako bi i ti, koji si od praha, u sebe primio nebesku dusu. Ako tvoja dusa bude u zajednici sa Duhom, i ako u nju udje nebeska dusa, ti ces postati savrseni covek u Bogu, naslednik i sin.

118. Treba, dakle, da zavolimo Gospoda, da se postaramo da napredujemo u svim vrlinama, da neumorno i neprestano istemo da u potpunosti i savrseno primimo obecanje Njegovog Duha, **kako** bi ozivele duse nase jos dok smo u telu. Jer, dusa nece biti pogodna za nebesko Carstvo ukoliko jos u ovom veku, zbog velike vere i molitava, u sebe ne primi osvecenje Duha, ukoliko ne postane pricasnik Bozanstvene prirode, i ukoliko se ne sjedini sa blagodacu pomocu koje moze da neporocno i cisto ispunjava svaku zapovest.

119. Usled preslusanja prvog coveka, mi smo u sebe primili nesto strano nasoj prirodi - stetne strasti, koje smo, navikom i dugotrajnim usvajanjem, pretvorili gotovo u svoju prirodu. I opet, neobicnim darom Duha treba da izagnamo iz sebe tu tudjost i da u sebi uspostavimo prvobitnu cistotu. I ukoliko sada, uz mnogo moljenje, iskanje, veru i molitvu i odvracanjem od sveta, u sebe ne primimo onu nebesku ljubav Duha, i ukoliko se nasa priroda, oskrnavljena grehom, ne prilepi uz ljubav, tj. uz Gospoda, ukoliko ne bude osvecena onom ljubavlju Duha i mi do kraja ne budemo bez spoticanja, sa svom tacnoscu ziveci u zapovestima Gospodnjim - necnjemo moci da steknemo nebesko Carstvo.

b) Blagodat je prisutna vec kod onoga ko se sa pokajanjem obratio Gospodu kroz primanje tajne. Medjutim, ona se ne pojavljuje kod svih na isti nacin. Jedne odmah osenjuje, a druge podvrgava dugim ispitivanjima, da bi najzad pokazala svoje dejstvo.

120. Bezmerna i neuhvatljiva premudrost Bozija, na neshvatljiv i neispitljiv nacin, raznovrsno razdeljuje blagodat ljudskom rodu radi ispitivanja samovlasne volje, kako bi se projavili oni koji svim srcem vole Boga i koji radi Njega podnose svaku opasnost i svaki napor. Jer, poneke, jos dok zive u svetu i bez ikakvih napora i iznurivanja sa njihove strane, cim samo pristupe sa verom i molitvom, odmah susrecu darovi i uzdarja Duha Svetog. Medjutim, Bog ne daje blagodat bez razloga, ne u nevreme i ne tek tako, vec po neizrecivoj i neuhvatljivoj mudrosti, kako bi se ispitalo proizvoljenje i samovlasna volja onih koji brzo dobijaju blagodat, tj. da li osecaju dobrocinstvo, milost koja im je ukazana i sladost Boziju, koja im je saopstena bez ikakvih njihovih napora. Jer, udostojivsi se [takvih darova], oni su duzni da pokazu revnost, neumornost, napor i plod ljubavi svojom voljom i proizvoljenjem, da uzvrate za darove, tj. da sebe u celini predaju ljubavi Bozijoje, ispunjavajuci samo Gospodnju volju i savrseno se udaljajuci od svake telesne zelje.

121. Nekima, premda se i udaljuju od sveta i, po Jevandjelju, odricu od ovog veka, sa velikim trpljenjem napredujuci u molitvi, postu, u marljivosti i drugim vrlinama, Bog ne daje brzo blagodat, spokojstvo i duhovne darove. On kasni i zadržava dar i to ne bez razloga, ne u nevreme i ne slucajno, vec po Svojoj neizrecivoj mudrosti - radi ispitivanja samovlasnosti volje; kako bi video da li Njega, koji je obecao da daje onima koji istu i otvara vrata zivota onima koji u njih udaraju, smatraju vernim i istinitim; kako bi video da li su istinski poverovali u Njegovu rec; da li ce do kraja istrajati u nepokolebivoj veri; da li ce sa svom usrdnoscu iskati i traziti; nece li se mozda odvratiti od Njega zbog zlopacenja i straha; nece li se predati lenjosti, upavsi u neverje i beznadeznost i ne pretrpevsu do kraja, usled dugotrajnosti ispitivanja njihove volje i proizvoljenja.

122. Onaj, pak, ko, usled Bozijeg odlaganja i zadržavanja, ne dobija brzo [blagodat], postaje jos zagrejaniji i jos silnije zeli nebeska blaga, svakodneвно dodajuci sve vecu ceznju, staranje, neumornost, usrdje, sveukupnost vrlina, glad i zedj, u nameri da dobije blago. On ne slabi od porocnih pomisli koje se nalaze u dusi, ne pada u lenjost, netrpeljivost i ocajanje, niti se zbog zakasnjenja [dolaska blagodati] predaje raslabljenosti koju izaziva pomisao: "Kad cu, najzad, steci blagodat Boziju!", kojom lukavi privodi nemaru. Naprotiv, koliko Gospod odlaze i kasni, ispitujuci veru i ljubav volje njegove, on utoliko usrdnije i marljivije treba neumorno i nepokolebivo da iste dar Bozijoje, buduci da je jednom poverovao i ubedio se da je Bog veran i istinit, da je obecao da Svoju blagodat da onima koji je istu sa verom i sa trpljenjem do kraja.

123. Verne duse Boga smatraju odanim i istinitim, utvrdivsi [ispravnost] istinite reci: Bog je istinit (Jn.3,33). Saobrazno tome, i ranije navedenom pojmu vere, oni sami sebe, po svojoj snazi, isputuju da li u cemu imaju nedostatak, tj. da li se trude, da li se podvizavaju, da li se naprezu, da li imaju veru, ljubav i ostale vrline. Ispitavsi se do detalja, oni se, prema svojim silama, naprezu i prinudjavaju da ugođe Bogu, poverovavsi jedanput da ih On, kao istinit, nece lisiti darova Duha ukoliko do kraja sa svom usrdnoscu istraju uz Njega u sluzenju i trpljenju, da ce ih, jos dok su u telu, udostojiti nebeske blagodati i da ce naslediti vecni zivot.

124. Na taj nacin, oni okreću svu svoju ljubav prema Gospodu, odricuci se svega, Njega jedinoga ocekujući sa silnom zeljom, sa gladju i zedju, svagda cekajuci upokojenje i utehu od blagodati, ne uspokojavajuci se i ne teseci se i svojom voljom se ne vezujuci ni za sta od ovoga sveta, vec se stalno protiveci vastastvenim pomislama, i iscekujuci pomoc i podrsku samo od Boga. Takvim dusama, koje pokazuju veliko staranje, proizvoljenje i trpljenje, sam Gospod na tajanstveni nacin pruza podrsku i pomoc, i zastitu i potkrepljenje u svakom delu vrline. Jer, postoji granica i mera i stepen samovlasnom proizvoljenju i volji za ljubav i raspolozenju za, srazmerno mocima, [ispunjavanje] svih svetih zapovesti Njegovih. Ispunivsi se mere ljubavi i duga, ove duse se udostojavaju Carstva i vecnog zivota.

v) O opstem zakonu blagodati, tj. da se ne otkriva odjednom, Sveti Makarije govori navodeci mnoge primere iz Bozanstvenog Pisma. Uz to on objasnjava na sta taj zakon obavezuje svakog verujućeg.

125. Duhovno dejstvo Bozije blagodati u dusi ostvaruje se velikom dugotrpeljivoscu, mudroscom i tajinstvenim domostrojem uma, velikim trpljenjem i dugotrajnim i dugogodisnjim podvizavanjem. U [coveku] se delo blagodati pokazuje savrsenim kada se njegovo samovlasno proizvoljenje, posle mnogostrukog ispitivanja, Duhu pokaze kao blagougodno, te kada vremenom ispolji iskusnost i trpeljivost. Jasne primere ovog poretka navescemo iz bogonadahnutog Pisma.

126. Ono sto tvrdim slicno je onome sto se desilo sa Josifom. Posle koliko vremena i posle koliko godina se ostvarilo opredeljenje volje Bozije o njemu! [Posle koliko godina] su se ispunila vidjenja! I koliko je pre toga Josif iskusio napora, nevolja i teskoba! I tek kad je sve hrabro pretrpeo, kada se u svemu pokazao iskusan i veran sluga Boziji, on postaje car Egipta i hrani svoj narod. Tada se ispunjavaju prorostva iz vidjenja i volja i promisljanje Bozije, o kojima je davno bilo nagovesteno.

127. Slicno se desilo i sa Davidom. Preko proroka Samuila Bog ga je pomazao za cara. Po pomazanju, medjutim, morao je da se, gonjen Saulom, bekstvom spasava od smrti. Gde je tu bilo Bozije pomazanje? Gde je brzo ispunjenje obećanja? Jer, cim je pomazan, poceo je da trpi zestoke nevolje, da skita po pustinji, nemajuci ni nasusni hleb, spasavajuci se kod neznabozaca od podmuklosti Saulove. U takvim nevoljama je prebivao onaj koga je Bog pomazao za cara! Nakon mnogo godina ispitivanja i iskusavanja, velikodusnog podnosenja i trpljenja nevolja, potpunog predavanja Bogu i uverenosti [u misao]: "Nesumnjivo ce se ispuniti ono sto je Bog na meni ucinio prorocnim pomazanjem kao i ono sto je rekao", najzad se ostvarila volja Bozija. Posle mnogo dugotrpljenja i posle mnogih ispitivanja, zacario se David i tada je postala ocigledna rec Bozija, kao sto se i pomazanje koje je izvrsio prorok pokazalo tvrdim i istinitim.

128. Ove primere iz Pisma smo naveli kako bismo pokazali da se dejstvo Bozije blagodati u coveku otkriva posle dugotrajne borbe i da se dar Svetoga Duha prima tek posle iskustva velikog trpljenja i velikodusnosti, posle iskusenja i ispitivanja, posto je samovlasno proizvoljenje provereno raznovrsnim nevoljama. Ukoliko ni u cemu ne ozalosti Duha, vec po blagodati u svemu bude saglasno sa zapovestima, ono ce se udostojiti da dostigne slobodu od strasti, da primi punotu duhovnog usinovljenja i mudrosti koja se imenuje u tajinstvu, duhovnog bogatstva i razboritosti koja ne postoji u ovom svetu, u kojoj ucestvuju samo istinski Hriscani. Takvi ljudi se u svemu razlikuju od onih koji imaju duh, razmisljanje, razboritost i mudrost ovoga sveta.

129. Zbog toga se pripremimo da od sveg proizvoljenja i sa svim htenjem idemo za Gospodom, da postanemo Hristovi pratioci, radi ispunjavanja Njegove volje, radi secanja na sve zapovesti Njegove i njihovog ispunjavanja, potpuno se odvojivsi od ljubavi prema svetu i predajuci duse svoje jedinome Hristu. Imajmo na umu da smo jedino Njime zauzeti, da jedino o Njemu mislimo, i jedino Njega istemo. Ukoliko zbog tela nismo toliko marljivi oko zapovesti i poslusanja Bogu, barem umom nemojmo da se odvajamo od ljubavi, ceznje i zelje za Gospodom. Podvizavajuci se sa takvim umom i ispravnim razmisljanjem hodeci po putu pravde, svagda pazeci na same sebe, postignucemo obećanje Duha Svetoga, i blagodacu cemo se izbaviti od pogibli u tami strasti koje su ovladale dusom, cime cemo postati dostojni vecnog Carstva i blazenstvovanja sa Hristom u sve vekove, slaveci Oca i Sina i Svetoga Duga u vekove. Amin.

g) Zbog toga svakome ko zeli da sluzi Gospodu predstoji na pocetku trud, tj. stanje u kome on jedino silom razumne volje prinudjuje sebe na svako dobro delo i uzdrzava se od svega sto savest ne odobrava, bez obzira na to sto srce sa tim ne saoseca. Prema tome, ako si se resio, pocni da se prinudjujes na svako dobro, i da se protivis sebi u svemu rdjavome.

130. Ko hoce da pristupi Gospodu, da se udostoji vecnog zivota, da postane obitelj Hristova, da se ispuni Duha Svetog, da dospe do stanja da prinosi plodove Duha, da cisto i besprekorno ispunjava zapovesti Hristove - treba da pocne sa time sto ce cvrsto da poveruje u Gospoda, da se potpuno preda zapovestima Njegovim, da se u svemu odrekne sveta i da mu um nije zauzet nicim vidljivim. On treba neprestano da prebiva u molitvi sa verom i da ocekuje Gospoda, tj. Njegovu posetu i pomoc, sto treba da mu

postane neprestani cilj uma. Osim toga, zbog greha koji zivi u njemu, on treba da se prinudjuje na svako dobro delo, na ispunjavanje svih zapovesti Gospodnjih. Tako, na primer, on treba da se podvizava u smirenoumlju pred svakim covekom, da se smatra nizim i gorim od svakoga, da ni od koga ne trazi cast, ni pohvalu, ni slavu, kao sto je napisano u Jevandjelju, vec da uvek pred ocima ima jedino Gospoda i Njegove zapovesti, Njemu jedinome zeleti da ugodi u krotosti srca, kao sto govori Gospod: *Naucite se od mene; jer sam ja krotak i smiren srcem, i naci cete pokoj dusama svojim* (Mt.11,29).

131. Zbog toga on sebe treba da poucava da bude milostiv, dobar, milosrdan, blag, kao sto govori Gospod: Budite dobri i blagi kao i Otac vas nebeski (Mt.5,48). On, pre svega, u nezaboravnom secanju kao obrazac treba da ima smirenje Gospodnje i Njegov zivot, krotost, opstenje sa ljudima, zatim da istrajava u molitvama, uvek verujuci i proseci da Gospod dodje i useli se u njega, da ga usavrši i ukrepi u ispunjavanju svih zapovesti Njegovih, te da sam postane obitaliste njegove duse. Na taj nacin, on ce ono sto sada cini sa prinudjavanjem nevoljnog srca vec ciniti sasvim dobrovoljno, postojano se navikavajući na dobro i uvek se secajući na Gospoda, neprestano ga ocekujući sa velikom ljubavlju. Videci takvo njegovo proizvoljenje i dobro stremljenje, kako se prinudjava u secanju na Njega, i kako svoje srce, i bez njegove volje, neprestano vodi ka dobru, ka smirenoumlju, krotosti, ljubavi, i to sa svim svojim raspolozivim usrdjem, Gospod na njemu cini milost Svoju, izbavlja ga od neprijatelja njegovih i greha koji zivi u njemu, ispunjavajući ga Duhom Svetim. Tada on vec bez napora i truda sa svom istinom tvori sve zapovesti Gospodnje, ili, bolje reci, sam Gospod u njemu tvori zapovesti Svoje, a on cisto prinosi plodove Duha.

132. Onaj ko pristupa Gospodu treba da se prinudjuje na svako dobro: da se podstice na ljubav, ako nema ljubavi; da se prinudjuje na krotost, ako nema krotosti; da se podstice da postane milosrdan i da ima milostivo srce; da se podstice na trpljenje omalovazavanja, tj. da bude velikodusan kada ga prenebregavaju; da ne negoduje kada ga ponizavaju i bescaste, po recenome: *Ne cinite osvetu za sebe* (Rim.12,19); da se prinudjuje na molitvu, ako nema duhovnu molitvu. Videci da se covek toliko podvizava i protiv volje srca sa naporom sebe obuzdava, Bog ce mu dati istinsku duhovnu molitvu, istinsku ljubav, istinsku krotost, istinsko milosrdje, istinsku dobrotu. Jednom recju, ispunice ga plodovima Duha.

133. Onome ko se, usled nedostatka molitve, prinudjava da je stekne, zeleti njenu blagodat, pri cemu se ne podstice i na krotost, na smirenoumlje, na ljubav i na ostale zapovesti Bozije, niti dodaje staranje i trud da uspe u njima, ponekad ce, po meri njegovog proizvoljenja i samovlasne volje i saglasno njegovom iskanju, biti dato da delimicno [okusi] blagodat molitve koja proizilazi iz pokoja i radosti Duha, iako ce po svom ponasanju ostati isti kao i ranije. On nema krotosti zato sto se nije potrudio oko nje, niti se pripremio da postane krotak; on nema smirenoumlja zato sto ga nije iskao niti se prinudjavao na njega; nema ljubavi prema svima zato sto se, istuci molitvu, o njoj nije pobrinuo, niti je za nju pokazao usrdnost.

134. Ko, pak, nema ove vrline i ko se na njih nije navikao i pripremio, [nece imati koristi] od molitvene blagodati, buduci da ce je izgubiti usled visokoumlja. On neće napredovati i uzrastati u blagodati koja mu je data zato sto se nije iz sveg proizvoljenja predao izpunjavanju zapovesti Bozijih. Obitaliste, medjutim, i rast Duha jesu smirenoumlje, ljubav, krotost i ostale zapovesti Gospodnje.

135. Stoga, ko hoce istinski da ugadja Bogu, da od **Njega** primi nebesku blagodat Duha, da uzrasta i da se usavršava u Duhu Svetom, treba da se prinudjava na ispunjavanje svih zapovesti Bozijih i da obuzdava srce, cak i protiv svoje volje, po recenome: *Zato sam se upravljao prema Tvojim zapovestima, i omrzoh svaki put nepravde*(Ps.118,128).

d) Prinudjavati sebe na svako dobro jeste jedna strana truda. Druga je - protiviti se sebi u [svemu] rdjavom. Ova druga strana jeste duhovna borba. O njoj ovako uci Sveti Makarije.

136. Ko istinski hoće da ugadja Bogu i da zaista omrzi suprotnu stranu zla, treba da se bori i podvizava na dvostruk način: da se u vidljivim stvarima ovoga sveta udaljuje od zemaljskih rasejanosti, od ljubavi prema svetskim vezama i od grehovnih navika, a u sakrivenim stvarima da se bori sa duhovima zlobe, o kojima govori apostol: *Jer ne ratujemo protiv krvi i tela, nego protiv poglavarstava, i vlasti, i gospodara tame ovoga sveta, protiv duhova zlobe u podnebesju* (Ef.6,12).

137. Prestupivši zapovest i budući izgnan iz raja, čovek se vezao na dvojaki način dvema vrstama uža za ovaj svet: zitejskim delima i ljubavlju prema svetu, tj. prema telesnim uzivanjima i strastima, bogatstvu i slavi, imanju, zeni i deci, srođnicima, otadžbini, mestu i odelu - jednom recju, prema svemu vidljivom. Rec Božija mu, međjutim, naredjuje da se po sopstvenom proizvoljenju odvoji od toga (budući da se svako svojevlasno vezuje za vidljivo) kako bi, odvojen i slobodan, mogao savršeno da ispunjava zapovesti. U suprotnom, on će u unutrašnjosti biti sputan, opkoljen i okovan užama tame, kojima lukavi duhovi vezuju dušu.

138. Onaj ko, čuvši rec Božiju i stupivši na podvig, od sebe odbaci sve zitejske poslove i svetske veze, ko sa upornošću ustremiljuje svoju misao ka Gospodu, stice priliku da sazna da u srcu postoji druga borba, drugo tajno protivljenje, druga borba pomisli od lukavih demona, te da mu predstoji drugi podvig. Nesumnjivom verom i prizivanjem Gospoda sa velikim trpljenjem, on će, očekujući od Njega pomoć, još ovde steci unutarne oslobodjenje od uža, zamki, pregrade i tame lukavih duhova, tj. od dejstva tajnih strasti.

139. Ova borba može da se zaustavi blagodacu i silom Božijom. Jer, čovek, sam po sebi, ne može da se izbavi od protivnika, od obmane pomisli, od nevidljivih strasti i zamki lukavog. Onaj ko je vezan za vidljive stvari ovoga sveta, ko se zavezao raznovrsnim zemaljskim užama i koga obmanjuju zle strasti, neće poznati da postoji druga unutrašnja borba, bitka i sukob. O kad bi čovek, posto se sa naporom izvuče i oslobodi od ovih vidljivih svetskih uža, vestastvenih stvari i telesnih uzivanja, najzad počeo da se postojano prilepljuje uz Gospoda, odstranjajući se od ovog sveta! O kad bi posle toga došao u stanje u kome se poznaje unutrašnja borba strasti, unutarne borba i lukave pomisli! Ukoliko se, pak, kao što smo rekli, uz napor ne odrekne sveta i svim srcem ne odvoji od zemaljskih želja i ne poželi da se potpuno prilepi uz Gospoda, on neće poznati obmanu skrivenih duhova lukavstva i tajnih strasti zla, već će ostati tuđ samom sebi, budući da će mu biti nepoznate vlastite rane. On neće shvatiti da u sebi ima tajne strasti, već će se svojevolejno vezivati za vidljivo i prilepljivati za svetske brige.

140. Onaj ko se istinski odrekao od sveta, ko se podvizava i sa sebe svaljuje zemaljsko breme, ko se oslobodio od sujetnih želja i telesnih uzivanja, od slave, vlasti i ljudskih počasti, ko se svim srcem udaljuje od svega [zemaljskog], kome Gospod u spoljasmjernom podvigu po meri odricanja volje od sveta pomaze tajno, ko se svecelo, tj. telom i dušom, utvrdio i postojano prebiva u sluzenju Gospodu - u sebi nailazi na protivljenje, na tajne strasti, nevidljive uze, nevidljivu borbu, skriveni podvig i naprezanje. Izmolivši od Gospoda i primivši sa neba duhovna oruzja, koje nabraja blaženi apostol: oklop pravde, kacigu spasenja, stit vere i mac Duha (Ef.6,14-17), on se naoruzava i postaje kadar da se suprotstavi tajnim zamkama đjavola i njegovim lukavstvima. Molitvom, trpljenjem, prozbama, postom i naročito verom stekavši ova oruzja, on je u stanju da se podvizava u borbi sa poglavarstvima, vlastima i gospodarima ovoga sveta. Pobedivši protivne sile sadejstvom Duha i sopstvenim staranjem oko svih vrlina, on postaje dostojan večnog zivota, slaveci Oca i Sina i Svetoga Duha. Njemu slava i sila u vekove. Amin.

141. Neki govore da Bog od ljudi zahteva samo spoljasnje plodove, a da sam vrši ono što je tajno. Međjutim, na delu nije tako. Naprotiv, koliko se čovek ogradjuje spolja, toliko treba da se bori i sa pomislama. Jer, Gospod od tebe očekuje da se sam na sebe gnevis, da vodiš borbu sa svojim umom i da se ne saglasavas sa porocnim pomislama, niti da se nasladjujes sa njima.

142. Duša treba da se suprotstavlja, da se bori i protivi. Tvoje proizvoljenje, boreći se, prebiva u trudu i nevolji, pocinjuci da nadvladjuje. Ono pada i ustaje. Greh ga iznova obara. U deset i dvadeset borbi on savladjuje i obara dušu. Međjutim, i duša povremeno

u ponecemu poredjuje greh. I opet, ako dusa stoji tvrdo i ni u cemu ne slabi, pocece da stice preimucstvo, da rasudjuje i odnosi poredbu nad grehom. Tako ljudi sticu poredbu i postaju poredbnici nad njim.

143. Dok u sumi pase sa divljim zivotinjama, konj se ne pokorava ljudima. Kada ga, pak, uhvate, ljudi na njega stavljaju tesku uzdu, sve dok se ne nauci da ide strojno i pravo i dok se ne ukroti. Zatim ga iskusni jahac vezba kako bi ga pripremio za borbu. On na njega stavlja oklop, tj. naprsnik i sedlo, dok prednju uzdu uteze i tresce pred njegovim ocima, kako bi se privikao i izgubio strah. Ako jahac ne uspe da ga nauci, on ostaje nesposoban za borbu, a ako se nauci i privikne na borbu, on ce, cim samo cuje zvuk bitke, odmah biti gotov da ide na neprijatelje, te ce samim svojim rzanjem na njih da navodi strah.

144. Slicno tome i dusa, podivljavsi i postavsi nepokorna od vremena prestupa, u pustinji se zblizava sa zverima, tj. sa lukavim duhovima, produzujuci sluzenje grehu. Kada, pak, cuje rec Boziju i poveruje, ona, obuzdana Duhom, odlaze svoju divlju narav i telesno mudrovanje, rukovodjena konjanikom Hristom. Zatim se zlopiti, ukrocuje i pritesnjuje radi ispitivanja, sve dok se silom Duha ne pripitomi putem iskorenjivanja i nestajanja greha koji u njoj obitavase. Na taj nacin, obucena u oklop pravde, u kacigu spasenja, u stit vere i mac Duha, dusa se uci da vodi borbu sa svojim neprijateljima. Naoruzana Duhom Gospodnjim, ona se bori sa duhovima zlobe i gasi raspaljene strele lukavog. Bez duhovnog oruzja ona ne stupa u sukob. Medjutim, cim stekne oruzje Gospodnje, cim cuje i oseti veliku borbu, ona izlazi sa propinjanjem i uzvikom, kao sto je receno kod Jova (Jov.39,25). Tada od samog glasa njene molitve padaju neprijatelji. Ispunivsi takav podvig i, uz pomoc Duha, odrzavsi poredbu u borbi, ona ce sa velikom smeloscju primiti poredbne vence i uspokojiti se zajedno sa nebeskim Carem.

145. Cim se udaljisi od sveta i pocnes da istes Boga, te da rasudjujes, moraces da zapodenes borbu sa svojom prirodom, sa ranijim obicajima i sa navikama sa kojima si se saziveo. Boreci se sa tim navikama, susresces pomisli koje ti se protive i koje se bore sa tvojim umom. One ce te vuci i privlaciti vidljivome, iz kojeg si se izvukao. Tada ces podici borbu i protivljenje, upotrebljavajuci pomisao protiv pomisli, um protiv uma, dusu protiv duse, duh protiv duha.

146. Jer, u srcu se otkriva nekakva skrivena i tanana sila tame. Gospod je blizu tvoje duse i tela i posmatra tvoju borbu, nadahnjuje te skrivenim, nebeskim pomislama i pocinje da te tajno uspokojava. Ipak, blagodat te jos ostavlja da se vaspitavas, promisljajuci o tebi i u nevoljama. Kada se uspokojis, ona ce ti dati da je poznas, i pokazace ti da je zbog tvoje koristi na tebe popustala borbu. Sinu bogatog coveka koji ima vaspitaca, pouke, kazne i rane koje dobija od nastavnika, izgledaju teske. Kada, pak, omuza, on vec pocinje da zahvaljuje vaspitacu. Tako i blagodat po domostroju vaspitava, sve dok ne postanesh savrsen covек.

dj) Takav trud predstoji onome koji je resio da sluzi Gospodu. Zbog toga su njemu, osim resenosti na nepostedni napor, potrebni i rasudjivanje, paznja i opreznost.

147. Onaj ko hoce da vodi savrsen hriscanski zivot treba da se najpre svim silama pobrine o razumnom i rasudljivom delu duse, tj. da stekne sposobnost da razlikuje dobro i zlo, kako bi, u svakom slucaju prepoznavajuci sta je u cistu dusu uslo od onoga sto joj nije svojstveno, ziveo pravilno i bez spoticanja, i kako bi, koristeći se rasudljivim delom kao okom, bio u stanju da izbegava sjedinjenje i saglasnost sa nagovaranjima poroka, cime ce se udostojiti bozanstvenog dara i postati dostojan Gospoda.

148. Telo za svog putevoditelja ima oko koje vidi i koje ga vodi pravim putem. Zamisli da neko ide kroz sumovito mesto, zaraslo u trnje i blatnjavo, gde i plamen sprecava put i gde su macevi isukani, gde su provalije i mnoštvo vode. Ako je vest, oprezan i neustrasiv, imajući oko za vodica, putnik ce sa velikom paznjom da prohodi ta teska mesta, rukama i nogama drzeci svoj plast kako se ne bi poderao izmedju drveca i trnja, kako ga ne bi isprljao blatom i isekao macevima. Oko, koje sluzi kao svetilnik za celo telo, njemu ukazuje put da se ne bi obrusio o strminu ili potonuo u vodi, da se ne bi

povredio na nekom opasnom mestu. Tako vesti i razboriti putnik, sa svom opreznoscju pridrzavajući svoj plast, ide pravo po ukazanju oka, ostajuci nepovredjen i cuvajući svoju odecu od plamena i ostrice. Odeca, medjutim, nemarnog, lenjivog, bezbriznog, nevestog i nedelatnog [coveka], koji nabasa na slicna mesta, brzo ce se poderati o granje i trnje, ili ogoreti od plamena, ili se iseci o ostre maceve, ili isprljati u blatu, buduci da leprsa levo i desno i da putnik nema cvrstu odluku da je pridrzava. Jednom recju, prekrasni i novi plast ce ubrzo da se osteti zbog njegove nepazljivosti, nemarnosti i lenjosti, a ukoliko ne bude obracao punu paznju na ukazanja oka, putnik ce i sam upasti u rov ili potonuti u vodu.

149. Na slican nacin, noseci na sebi kao neki prekrasni plast - odecu tela, posedujuci rasudjujuci deo, koji upravlja i njome i telom, i prolazeci kroz sumovita i trnovita mesta zivota, usred blata, ognja i strmina, tj. pohote i uzivanja i ostalih neumesnosti ovoga veka, dusa treba da se sa trezvoumljem, hrabrosccu, marljivosccu i pazljivosccu stalno uzdrzava i cuva. Da se telesni plast u koji je obucena ne bi pocepao na sumskim i trnovitim stazama ovoga sveta usled briga, zauzetosti i rasejanosti zemaljskih, te, da ne. bi izgoreo od plamena pohote, dusa odvraca oko da ne vidi lukavstvo, odvraca sluh da ne cuje osudjivanje, uzdrzava jezik od sujetnih razgovora, ruke i noge od rdjavih poduhvata. Njoj je, naime, data volja da telesne udove uklanja i odvoji od zlih prizora, od rdjavog i sramnog slusanja, od nepristojnih reci i od svetskih i zlih poduhvata.

150. Cim uvidi da se neko hrabro odvaja od zitejskih uzivanja, od poslova i briga, od zemaljskih veza i mastanja sujetnih pomisli, Bog pruza Svoju blagodatnu pomoc i dusu koja prekrasno stupa u ovom lukavom veku cuva od saplitanja. Bog i andjeli udostojavaju dusu nebeskih pohvala buduci da je, koliko je to moguće, divno sacuvala sebe i haljinu svog tela, udaljavajuci se od svake svetske zelje, i buduci da je, pomagana Bogom, prekrasno prosla popriste ovoga sveta.

151. Odeca tela onoga koji u neradu i nemarku prohodi ovaj zivot, ko se svojevolljno ne ustranjuje od svake svetske zelje i svom zudnjom ne trazi jedino Gospoda, [pocinje] da se cepa o trnje i drvece ovoga sveta, da se opaljuje ognjem pohote i oskrnavljuje prljavstinom uzivanja. U dan Suda, medjutim, njegova dusa nece imati smelosti, buduci svoje ruho sacuvala da nije neoskrnavljenim, vec ga je unistila usred prevara ovoga sveta. Zbog toga se ona i izbacuje iz Carstva. Jer, sta ce Bog sa onima koji se po svojoj volji predaju svetu, koji se varaju njegovim uzivanjima ili koji blude u mastanjima o tvarnom? On Svoju pomoc daje onome koji se udaljuje od vestastvenih uzivanja i od ranijih navika, koji sa usrdnosccu svoj razum uvek usmerava ka Gospodu, koji se odrice samog sebe i jedinoga Gospoda iste. Bog cuva onoga koji se u sumi ovoga sveta pri svakom slucaju cuva zamki i zaseda, ko sa *strahom i trepetom* gradi svoje spasenje (Fil.2,12), ko sa svom opreznoscju zaobilazi zasede, zamke i pohote ovoga veka, koji iste pomoc od Gospoda i koji se nada da se, po milosti Gospodnjoj, blagodacu spase.

e) Ohrabrenje za trud podviznik treba da crpi u nadi i nepokolebljivom uverenju da ce Gospod videti njegov usrdan podvig, da ce se uveriti u vernost duse, da ce joj poslati Duha Svetog i da ce se sam sjediniti sa njom. Sveti Makarije se veoma cesto dotice tog predmeta i gotovo svaku pouku o trudu završava upucivanjem na tu nadu.

152. Svako vidljivo delo u svetu vrsi se sa nadom da se stekne korist od truda. Onaj ko nije u potpunosti uveren da ce se nasladiti od truda, beskorisno se trudi. Ratar seje sa nadom da ce sabrati plod. U tom ocekivanju on trpi napor, kao sto je receno: *Koji ore, treba u nadi da ore* (1.Kor.9,10). Ko uzima zenu, nada se da ce imati naslednike, a trgovac koji se otiskuje na more i predaje se na gotovu smrt, ocekuje zaradu. Tako i onaj koji se nada da mu se prosvete oci srca u Carstvu nebeskom napusta zitejska dela, vreme provodi u molitvi i iskanju, ocekujuci da dodje Gospod, da mu se javi i da ga ocisti od greha koji zivi u njemu.

153. Hriscanin treba da poseduje nadu, radost i ocekivanje buduceg Carstva i izbavljenja, te da govori: "Ako ne budem izbavljen danas, bicu sutra". Onaj ko sadi vinograd, i pre nego sto pristupi trudu, u sebi ima radost i nadu. I pre nego sto dodje do

vina, on u umu već živo predstavlja cedilo i broji dobitak. Sa takvim mislima on se laca posla. Nada i očekivanje ga podstiču da se marljivo trudi i on čini velike izdatke u kući. Na sličan način i domaćin i zemljodjelac rasipaju dosta svog imanja u nadi na buduću dobitak. Tako i ovdje čovjek neće moći da pretrpi nevolje i da na sebe primi breme i hodjenje tesnim putem ukoliko pred očima nema radost i nadu da će steci izbavljenje i život. Nada i radost koji ga prate čine da se on trudi, trpi skorb, prima na sebe breme i ide tesnim putem.

154. Onaj ko veruje treba da iste od Boga da mu se izmenom proizvoljenja preobrazi srce. Ka Njemu treba da uznosi svoj um i pomisli, i da ne pomisli ni na šta drugo osim na očekivanje da ga ugleda. Dusa treba da sabere i umiri pomisli rasejane grehom, kao što se [sabiraju] zivahna deca. Neka ih ona uvede u dom tela svoga, neprestano sa postom i ljubavlju očekujući Gospoda koji će ih Svojim dolaskom zaista sabrati u jedno. Posto je budućnost neizvesna, ona još više treba da se nada, prekrasno polaznici uzdanje na svog Vodica. Receno je: *Ne boj se, ja ću pred tobom poci i izravnati gore, slomiti bakarna vrata i skrusiti gvozdene ovratnike* (Is.44,2). Jos je receno: *Pazi da u tvom srcu ne bude tajna rec bezakonja* (Pon.zak.15,9). Ne govori u srcu svome: *Ovaj narod je velik i snazan* (Pon.zak.2,21).

155. Ukoliko se ne olenjimo i ako pasnjak svoje duše ne damo neprikladnim pomislama zla, već svojom voljom privučemo um, podstićuci pomisli da se uspravljaju prema Gospodu, nema sumnje je da će nam Gospod prici Svojom voljom i zaista nas privuci Sebi. Jer, citavo ugadjanje i sluzenje [Bogu] zavisi od pomisli. Stoga se staraj da ugadjas Gospodu, očekujući ga uvek u unutrašnjosti, tražeci ga u pomislama i podstićuci i prinudjavajući svoju volju i proizvoljenje da se neprestano krecu ka Njemu. Kao što ti sabiras svoj um da bi ga trazio, tako i još više se On prinudjava sopstvenom stedrosću i dobrotom da pridje tebi i da te uspokoji. On stoji i posmatra tvoj um, pomisli i prisecanja, i promatra da li ga trazis iz citave duše, ili, pak, sa lenjosću i nemarnosću.

156. Videvsi kako ga marljivo trazis, On će ti se javiti i otkriti, pružiti Svoju pomoc i pripremiti ti pobjedu, izbavljajući te od tvojih neprijatelja. Zbog toga, uznesimo ovo telo, satvorimo zrtvenik, položimo na njega svako naše secanje, te umolimo Gospoda da sa neba pošalje veliki i nevidljivi oganj koji će progutati zrtvenik i sve što je na njemu. I pasce svi svestenici Vaalovi, tj. protivnicke sile, a mi ćemo ugledati nebesku kisu, sličnu ljudskom tragu (3.Car.18,44), kako silazi u dusu. Tako će se na nama ispuniti obećanje Božije o kome se govori kod proroka: *Podignucu i sagrađicu pali sator Davidov, i razruseno ću sagrađiti* (Am.9,11).

z) Sveti Makarije se ne dotice pojedinacnih podviga zato što su ih oni kojima se on obraćao i ovako obavljali. On ih samo ponekad nabroja, govoreći o - postu, bdenju, usamljenosti, telesnom trudu, poslušanju, uzajamnom pomaganju, trpljenju. Jedino o molitvi on govori podrobnije budući da je ona horovodja svih vrline i podviga, kao i primjemnica nailaska Duha Svetog.

157. O vidljivom podviznistvu i o tome koji je poduhvat najveći i prvi, ljubljeni, treba da znate sledeće: sve vrline su među sobom povezane kao beocuzi duhovnog lanca, i zavise jedne od drugih - molitva od ljubavi, ljubav od radosti, radost od krotosti, krotost od smirenja, smirenje od sluzenja, sluzenje od nade, nada od vere, vera od poslušanja, poslušanje od prostodusnosti. I sa suprotne strane, rdjava dela zavise jedno od drugog: mrznja od razdražljivosti, razdražljivost od gordosti, gordost od tastine, tastina od neverja, neverje od surovosti, surovost od nemara, nemar od lenjosti, lenjost od uninija, uninije od netrpeljivosti, netrpeljivost od slastoljublja. I ostali delovi poroka su takodje vezani među sobom, kao što su i na dobroj strani vrline vezane jedan za drugu i zavise jedna od druge.

158. Najvažnije u svim dobrim nastojanjima i vrh svih uspeha jeste istrajnost u molitvi. Njom, preko svakodnevnih iskanja od Boga, možemo steci i ostale vrline. Oni koji su se toga udostojili sticu udeo u Božijoj svetosti, u duhovnoj dejstvenosti, i raspoloženje njihovog uma se sjedinjuje sa Gospodom u neizrecivoj ljubavi. Onaj ko svakodnevno sebe podstiče na istrajnu molitvu, gori duhovnom ljubavlju prema Bogu, božanstvenim

racenijem [tj. ljubavlju] i plamenom ceznjom, primajuci blagodat osvecujucega savrsenstva Duha.

159. Ne treba da se molimo po telesnoj navici, niti da po obicaju uzvikujemo, cutimo ili preklanjammo kolena, vec da trezvomno pazimo, ocekujući da Gospod dodje i poseti dusu na svim njenim izlascima, putanjama i culima. Na taj nacin, ponekad je potrebno cutati, ponekad uzvikivati i moliti se sa vapajem, pri cemu um treba da je utvrdjen u Bogu. Jer, kao sto se telo prilikom nekog posla usredsredjuje i u celini zauzima, i svi udovi pomazu jedni drugima, tako i dusu treba da se svecelo posveti molitvi i ljubavi Gospodnjoj, ne rasejavajuci se i ne lutajuci pomislama, vec sve svoje ocekiwanie polozi na Hrista. U takvom slucaju sam Gospod ce je prosvetiti, uceci je istinskom iskanju, dajuci joj cistu, duhovnu i Boga dostojnu molitvu, kao i poklonjenje u duhu i istini.

160. Oni koji pristupaju Gospodu treba da se mole u bezmolviju, miru i usredsredjenosti, sa srdacnim bolom i trezvomnim pomislama, izbegavajući neprilicne uzvike i smucenost. Sluga Boziji ne treba da prebiva u neredu, vec u svakoj pitomosti i mudrosti, kao sto je rekao prorok: *Na koga cu pogledati? Samo na krotkog i cutljivog, i onoga koji se boji reci mojih* (Is.66, 2). Primecujemo da su velicini Boziji sluzile mnoge trube i sile [u trenutku] kada se javljao Mojsiju i Iliji. Medjutim, dolazak Gospodnji se objavio i obelodanio u onome sto smo ranije naveli, tj. u miru, bezmeteznosti i spokojstvu. Jer, receno je: *Evo glasa tananog vetra i u njemu bese Gospod* (Z.Car.19,12). Time se pokazuje da je pokoj Gospodnji u miru i poretku.

161. Istinska osnova molitve jeste paznja u odnosu na pomisli. Treba da se molis u velikom bezmolviju i tisini, kako nikog spolja ne bi sablaznio. Covek koji se moli svo staranje treba da posveti pomislama. On treba da odseca ono sto hrani lukave pomisli i da se ustremkuje Bogu, da ne ispunjava prohteve pomisli, vec da sabira pomisli koje lutaju, razlikujuci rdjave od prirodnih. Dusa koja je pod grehom lici na sumu na gori, ili na trske pri reci, ili na cestar pun trnja i drveca. Oni koji nameravaju da prodju tim mestom moraju da pruzaju svoje ruke napred i da sa marljivoscu i trudom pred sobom razdvajaju grane. Tako i dusu okruzuje citava gradja [tj. suma] pomisli koje nasaptava protivnicka sila. Potrebno je veliko staranje i paznja uma kako bi se razlikovale tudje pomisli, koje [seje] protivnicka sila. Oni koji paze na pomisli sav svoj podvig vrse unutra. Oni svojom razboritoscu i rasudjivanjem mogu da ostvare napredak, da odbijaju pomisli koje ustaju [na njih] i da hode u volji Gospodnjoj.

z) Sveti Makarije preporucuje da se podviznik vise od svega pazi od zadrzavanja jedino na spoljasnjoj ispravnosti. Trud sa spoljasnje strane ima svrhu da [podviznika] navikne na sve podvige i sve vrline, i na njemu ne treba ostajati. Spoljasi trud treba obracati ka razvijanju unutrasnjeg zivota i sticanju dejstvava Duha. Medjutim, neki se na tome zadrzavaju, dospevajuci do ispravnog ponasanja, dok na srce ne obracaju paznju i Duha blagodat ne traze. Oni preduzimaju trud, ali nemaju ploda. Sveti Makarije upravo ubedjuje da se toga [podviznik] cuva vise od svega.

162. Mnogi od onih koji strogo prate spoljasnjost, bave se naukom i brinu o ispravnom zivotu, smatraju da drugo coveku za savrsenstvo nije ni potrebno, ne pronicuci u srce i ne primecujuci poroke koji vladaju dusom. U udovima se nalazi koren unutrasnjeg uma zla, i u kuci se krije razbojnik, tj. suprotna, protivnicka i mislena sila. Kod onih koji se ne bore sa grehom, unutrasnji porok se postepeno razliva, da bi, narastavsi, coveka navlacio i na javne grehe, koji se cine delom. Jer, zlo lici na izvor koji stalno vri. Zbog toga se postaraj da zadrzis potok poroka kako ne bi upao u hiljade zala.

163. Svet strada od strasti zla i ne zna za to. Postoji necisti oganj koji raspaljuje srce, siri se po svim udovima i ljude pobudjuje na razvrat i hiljade zala. Oni koji se raspaljuju i nasladjuju, unutra u srcu cine blud. Svaladani od zla, oni najzad padaju i u javni blud. Isto razumi i o srebroljublju, tastini, nadmenosti, ljubomori, razdrzljivosti. Kao kad se neko pozove na rucak i pred njega se iznesu raznovrsna jela: tako i greh nagovara da se sve oproba. Nasladjujuci se, pak, dusu se obremenjuje [grehom].

164. Moze li bilo ko reci: "Ja postim, stranstvujem, razdadoh svo imanje svoje - prema tome, vec sam svet". Jer, uzdrzanje od rdjavog jos ne predstavlja savrsenstvo. Zar si usao u ponizeni um i ubio zmiju koja se taji u nizinama uma i dubinama pomisli, koja se gnezdi i umrtvljuje te u takozvanim odeljcima i stanistima duse? Jer, srce je bezdan. Zar si umrtvio i iz sebe izbacio svaku necistotu koja se u tebi nalazase? Svi mudroljubivi, i Zakon i apostoli, i dolazak Gospodnji - govore o cistoti kao svom cilju. Svaki covek, i Judejac i Jelin, voli cistotu, iako ne moze da se ocisti. Stoga je potrebno ispitati kako i kojim sredstvima je moguće dostici cistotu srca. To je moguće jedino uz pomoc Onoga koji se raspeo za nas. On je put, zivot, istina, dver, biser, zivi i nebeski hleb. Bez te istine niko ne moze spoznati istinu i spasti se. Kao sto si se odrekao spoljasnjeg coveka i svih vidljivih stvari, razdelivsi sve svoje imanje, tako si duzan da, posedujuci znanje i silu slova, odbacis i svetsku mudrost, ni u sta je ne racunajuci. Tek tada ces biti u stanju da se nazidas u ludosti propovedi (1.Kor.1,21), tj. istinskoj mudrosti koja se ne sastoji u lepoti reci, vec u sili koja dejstvuje svetim Krstom.

165. Najglavnije oruzje za borca i podviznika sastoji se u tome da udje u srce i zapocne borbu sa satanom, da zamrzi samog sebe, da se odrekne svoje duse, da se gnevi na nju, da je prekoreva, da se protivi svojim prohtevima koji proizilaze iz navika, da se suprotstavlja pomislama i da se bori sam sa sobom.

166. Ako samo spolja cuvas svoje telo od razvrata i bluda, a iznutra cinis preljubu i blud, [znaj] da si preljubnik pred Bogom i da ti devstveno telo nece biti od koristi. Devojka koju mladac lukavo prevari i upropasti, postaje mrska svom zeniku zbog preljube. Tako i besplotna dusa, koja stupa u opstenje sa zmijom, tj. sa lukavim duhom koji zivi u njoj, cinu blud pred Bogom. Napisano je: *Svaki koji pogleda na zenu sa zeljom za njom, vec je ucinio preljubu u srcu svome* (Mt.5,28). Jer, postoji telesni blud, a postoji i blud duse koja stupa u opstenje sa satanom. Dusa moze da bude sudeonica i sestra ili djavolima, ili Bogu i andjelima. Vrseci preljubu sa satanom, ona vec postaje nepodesna za nebeskog Zenika.

167. Vise puta smo navodili pricu o rataru koji posle polaganja semena u zemlju treba jos i kisu odozgo da iscekuje. Ako se ne pojavi oblak i ne poduvaju vetrovi, trud ratara nece imati nikakve koristi, i seme ce ostati ogoljeno. Primeni to isto na duhovno. Covek koji se ograniči samo na svoje i ne primi nista strano svojoj prirodi, nece moci da Gospodu prinese vredne plodove. U cemu se sastoji delatnost covekova? U tome da se odrekne, da se udalji od sveta, da prebiva u molitvama, u bdenju, da ljubi Boga i bratiju. Istrajavanje u tome je njegovo delo. Ako se ograniči na to i ne bude se nadao da primi nesto drugo, ako na dusu ne poduvaju vetrovi Duha Svetog - nece se pojaviti nebeski oblak, niti ce sa neba sici kisa koja ce orositi dusu. Tada covek nece moci Gospodu prineti vredne plodove.

i) Iz broja onih koji su slolja ispravni, Sveti Makarije izdvaja knjizevnike koji su iz knjiga i razgovora saznali o cemu se radi (u podviznistvu) i govore o tome, ali se samog dela ne doticu. Zbog toga oni u duhovnom poznanju ostaju iza neznalica i njihova objasnjenja nisu ispravna.

168. Onaj koji vodi razgovor o duhovnosti a sam je nije iskusio, lici na coveka koji usred vrelog podneva ide pustim poljem i, mucen zedju, govori o izvoru koji vri vodom i o sebi kako pije iz njega, iako su mu se usta i jezik osusili od zedji koja pali, ili na coveka koji govori o slastici meda iako ga sam nije okusio i premda ne zna silu njegove slastici. Tako se [covek ne moze osloniti] na ono sto o savrsenstvu i radovanju, tj. bestrascu govore oni koji na sebi nisu osetili njihovo dejstvo i koji se nisu osvedocili u njima. Jer, takav covek ce vremenom, ukoliko se udostoji da barem delimicno pristupi tome, sam u sebi rasudjivati: "Nije se pokazalo onako kako sam ja pretpostavljao. Drugacije sam ja govorio, a drugacije dejstvuje Duh".

169. Jedna je stvar razgovarati o hlebu i trpezi, a druga - jesti i irimati hranljivost hleba, ukrepljujuci se svim udovima. Jedna je stvar govoriti o slatkome picu, a druga - poci i okusiti iz izvora i napiti se slatkog pica. Jedna je stvar besediti o ratu, o hrabrim borcima i vojnicima, a druga - poci u borbeni stroj i stupiti u sukob sa neprijateljima,

napredovati i odstupati, primati i nanositi udarce i pobjedjivati. Isto je i u duhovnom: jedna je stvar znati i umom razjasniti uzroke, a druga - licno i na delu se u unutrašnjem coveku i umu osvedociti i imati riznicu, blagodat, okus i dejstvo Svetoga Duha. Oni koji samo izgovaraju visoke reci, drze se mastanja i nadmenog uma.

170. Kada se objavi rat, mudri ljudi i velmoze se boje smrti i ostaju kuci, a u rat se pozivaju starci i siromasi i nerazumni. Desava se da oni pobjede neprijatelja i da ga prognaju iz okoline, zbog cega od cara dobijaju nagrade i vence, sticu pocasti i dostojanstva, pri cemu znatni ljudi ostaju iza njih. Isto biva i u duhovnom. Slusajuci prvi put rec, neznaveni je sa istinoljubivom pomislju ispunjavaju na delu i od Boga primaju blagodat Duha, dok mudri i oni koji do tananosti istrazuju slovo izbegavaju borbu i ne napreduju, ostajuci iza onih koji ucestvuju u borbi i pobjedjuju.

j) Prema tome, na svaki nacin treba da se postaras da steknes Duha blagodati. Ako Njega nema, sve tvoje zrtve i napori su nista i u cas ishoda tebe ce uhvatiti demoni i svuci u svoj bezdan. Onaj, pak, kod koga ima Duha, opaljuje demone.

171. Ako onaj koji je radi Gospoda ostavio svoje, koji se odrekao od ovoga sveta, napustio svetska zadovoljstva, imanja, oca i majku, koji se raspeo, postao stranac, siromah, bez igde iceda - umesto svetskog spokojstva ne obrete u sebi bozanstveno spokojstvo, u dusi ne oseti duhovnu sladost, ako umesto trulezne odece ne obuće rizicu bozanstvene svetlosti po unutrašnjem coveku, ako umesto ranijeg telesnog opstenja sa nesumnjivoscju u svojoj dusi ne pozna opstenje sa nebeskim, ako umesto vidljive radosti ovoga sveta u sebi ne bude imao radost duha i utehu nebeske blagodati, ako u dusu, po napisanom, ne primi bozanstvenu sitost kada mu se *javi slava Gospodnja* (Ps.16,15), jednom recju, ako umesto ovog vremenskog nasladjivanja jos sada u dusi ne stekne zeljenu i netrleznu sladost, onda je postao bljutava so i jasniji je od svih ljudi jer je i ovdasnjeg lisen, i bozanstvenog se neće nasladiti, buduci da u svom unutrašnjem coveku nije poznao Bozanstvene tajne koje se vrse po dejstvu Duha.

172. Mnogo se vara dusa koja umislja da ce sama, oslanjajuci se na vlastite sile i bez sadejstva Duha, bilo koje delo ili poduhvat privesti savrsenstvu. Neprikladna je za nebeske obitelji, nepodesna za Carstvo dusa koja umislja da bez Duha svojom sopstvenom silom uspe u savrsenoj cistoti. Ukoliko ne pristupi Bogu, odrekavsi se sveta, ako sa nadom i trpljenjem ne poveruje da ce primiti blago koje je neubicajeno za njegovu prirodu, tj. silu Duha Svetog, i ako u njegovu dusu od Gospoda odozgo ne kane bozanstveni zivot, covek koji se nalazi pod dejstvom strasti neće osetiti istinski zivot, neće se otrezniti od opijenosti tvarju, u njegovoj pomracenoj dusi neće zasijati prosvetenje Duha i sveti dan, niti ce se probuditi od najdubljeg sna neznanja radi istinskog poznanja Boga putem bozanske sile i dejstva blagodati.

173. Onaj ko se stara da poveruje i pridje Gospodu, treba da se moli da jos ovde primi Duha Bozijeg, koji je zivot duse. Zbog toga je i Gospod dosao, tj. da jos ovde dusi da zivot - Duha Svetog. Jer, receno je: *Dok svetlost imate verujte u svetlost* (Jn.12,36); *dolazi noc kad niko ne moze raditi* (Jn.9,4). Onaj ko jos ovde nije iskao i koji nije primio zivot duse, tj. Duha bozanstvene svetlosti, u vreme izlaska iz tela bice poslan na levu stranu tame. On neće uci u Carstvo nebesko, vec ce sa djavolom i njegovim andjelima imati kraj u geeni. Zlato i srebro postaju jos cistiji i vredniji kad se poloze u oganj. Njih nista, ni drvo ni trava, ne mogu da izmene, zato sto postaju kao oganj i sazizu sve sto im se priblizi. Isto tako i dusa koja prebiva u duhovnom ognju i bozanstvenoj svetlosti neće pretrpeti nikakvo zlo ni od jednog lukavog duha. Onaj koji joj se priblizi, bice sazezen nebeskim ognjem Duha. Ptica koja leti na visini nema briga, ne boji se lovaca, ni lukavih zveri, vec se svima podsmeva, visoko parajuci [nebo]. Tako se osmehuje i dusa koja je primila krila Duha i koja je zaparala nebeske visine.

174. Onaj ko u sebi jos nema usadjenu i utvrdjenu blagodat Boziju, neka se danonocno, kao uz nesto prirodno, dusom prilepljuje uz ono sto ga povremeno rukovodi, budi i pobudjuje ka dobru. U krajnjem slucaju, neka u njemu, kao nesto prirodno i nezamenjivo, budu staranje, strah, bol i svagdasnja skrusenost srca.

6. STANJE ONIH KOJI SU PRIMILI DEJSTVENOST DUHA

a) Sila i dejstvenost blagodati se otkriva kod onoga ko savesno i bez samozaljenja preduzima podviznički trud. Ona se pojavljuje kroz posebnu duhovnu toplinu u srcu, kroz umirenje pomisli, gubljenje naklonosti za sve tvarno i umanjnjem vrednosti onoga sto se na zemlji smatra dragocenim. Upravo je to seme duhovnog zivota. Od sada pocinje oduhovljenje duse, ociscenje od strasti, zaceljenje rana koje su pricinile strasti.

175. Podrazavaj [Presvetu] Mariju, gledajuci jedino na Onoga koji je rekao: *Dodjoh da bacim oganj na zemlju; i kako bih zeleo da se vec zapalio* (Lk.12,49). Jer, razgorevanje duha ozivotvoruje srca. Nevastastveni i Bozanstveni oganj osvecuje duse i isusuje ih (kao sto se istinsko zlato isprobava u peci), a porok spaljuje kao trnje i slamu. Jer, *Bog nas je oganj koji spaljuje* (Jev. 12,29). Delatnost ovoga ognja trazio je blazeni David, govoreci: *Iskusi me, Gospode, ispitaj me, raspali utrobu moju i srce moje*(Ps.25,2).

176. Ovaj oganj je zagrevao srce Kleope i njegovog saputnika kad je Spasitelj po vaskrsenju razgovarao sa njima. I andjeli i sluzebni duhovi ucestvuju u svetlosti ovog ognja, po recenome: *Koji cini andjele Svoje duhovima i sluge Svoje plamenom ognjenim* (Jev.1,7). Ovaj oganj sazize trunje u unutrasnjem oku i um cini cistim, te mu vraća prirodnu prozorljivost kojom neprestano moze da gleda cuda Bozija, slicno onome koji govori: *Otvori oci moje i shvaticu cuda zakona Tvoga* (Ps.118,18). Stoga, ovaj oganj progona demone i istrebljuje greh.

177. Gvozdje, olovo, zlato i srebro gube svojstvo cvrstoce kada se stave u oganj, postajuci meka vestastva. Sve dok su u plamenu, oni se, usled sile plamena, tope i menjaju svoju prirodnu cvrstocu. Isto tako i dusa koja se odrekla sveta i zavolela jedinog Gospoda, koja sa velikim srdacnim iskanjem, u trudu i podvigu, neprestano sa uzdanjem i verom, ocekuje Gospoda i koja je u sebe primila onaj nebeski oganj Bozanstva i ljubavi Duha - najzad napusta svaku svetsku ljubav, postajuci slobodna od svakog zla strasti. Ona sve odbija od sebe, menja svoje prirodne osobine i svoju grehovnu tvrdocu, sve smatra izlisnim, uspokojavajuci se jedino u nebeskom Zeniku, koga je primila u sebe, i u neiskazanoj ljubavi prema Njemu.

178. Kazem ti da ce se dusa odvratiti cak i od ljubljene bratije, koji su joj pred ocima, ukoliko je ometaju u onoj ljubavi. Jer, njen zivot i pokoj su - tajinstveno i neizrecivo opstenje sa nebeskim Carem. Jer, i ljubav prema telesnom opstenju [coveka] razdvaja od oca i majke i brace. Premda ih i voli, oni za um postaju nesto spoljasnje. Jer, svo raspolozenje on usmeruje na svoju suprugu, kao sto je receno: *Toga radi ostavice covek oca svoga i mater i prilepice se zeni svojoj, i bice dvoje jedno telo* (Ef. 5,31). Kada telesna ljubav u toj meri suzbija svaku ljubav, koliko ce se tek oni koji su se zaista udostojili da stupe u opstenje sa onim nebeskim i zeljenim Duhom Svetim, odstraniti od svake ljubavi prema svetu! Njima ce sve izgledati suvisno, buduci da su savladani onom nebeskom ceznjom, stekavsi tesnu zavisnost od nje. Tamo su njihove zelje, tamo pomisli, tamo oni zive, tamo im se krecu pomisli, tamo svagda prebivaju umom - pobedjeni bozanstvenom i nebeskom ljubavlju i duhovnom ceznjom.

179. Ljudi na koje je kanula rosa Duha zivota Bozanstva i cije srce je ranjeno bozanstvenom ljubavlju prema nebeskom Caru - Hristu, vezuju se za onu krasotu, za neisrecivu slavu, za netrulezno blagoljepije, za nezamislivo bogatstvo istinskog i vecnog Cara - Hrista. Oni se prepustaju zarobljenistvu ceznje i zelje i svecelo se ustremljuju Hristu, zelevi da dobiju neizreciva blaga koja sozercavaju u Duhu. Zbog toga oni ni u sta ne racunaju svu krasotu na zemlji, i slavu, i blagoljepije, i cast, i bogatstvo careva i knezova. Oni su ranjeni bozanstvenom lepotom i u njihovu dusu je kanuo zivot nebeske besmrtnosti. Zbog toga i zelevi jedino ljubav nebeskog Cara. Oni Njega jedinog imaju pred ocima. Zbog Njega se odvajaju od svake svetske ljubavi i udaljuju od svakih zemaljskih uza, kako bi u srcima svagda imali samo jednu zelju i kako sa njom ne bi nista drugo mesali.

180. Hriscani koji su istinski okusili blagodat i koji imaju znak krsta u umu svom i srcu, sve - od [polozaja] careva do siromaha - smatraju djubretom i smradom, i mogu da shvate da citav zemaljski svet i carske riznice, i slava i mudre reci jesu samo prolazna masta bez ikakve tvrde osnove. Sve sto postoji pod nebom, za njih je beznacajno. Zbog cega? Zato sto je neobicno i divno ono sto je iznad nebesa, cega nema u carskim riznicama, nu i recima mudrosti, ni u svetskoj slavi. Dostojanstvo i bogatstvo koje su stekli oni koji u unutrašnjem covjeku imaju Gospoda i Tvorca svega jeste neprolazno i trajno imanje.

181. Hriscani u umu i razumu svagda imaju nebesko razmisljanje i jedinstvom i ucescem u Duhu Svetom sozercavaju nebeska blaga. On im odozgo pruza preporod u Bogu, udostojavaju ih da u istini i sili postanu ceda Bozija. Kroz mnoge borbe i napore, On ih je doveo u stanje postojanosti, nepomucenosti i pokoja, u kome prestaje rasejavanje i uznemiravanje nepostojanim i sujetnim pomisljima. Iz tog razloga Hriscani su visi i bolji od ljudi ovoga sveta. Njihov um i mudrovanje njihove duse nalaze se u Hristovom miru, u ljubavi Svetoga Duha, kao sto je Gospod rekao: Oni su presli iz smrti u zivot (Jn.5,24). Obnovljenjem uma, umirenjem pomisli, ljubavlju i nebeskim racenijem prema Gospodu, Hriscani se kao nova tvar razlikuju od svih ljudi u svetu. Gospod je i dosao radi toga da bi se oni koji su istinski poverovali u Njega udostojili tih duhovnih blaga.

182. Istinski poverovavsi i dohvativsi se skuta haljine Gospodnje, krvotociva zena se odmah iscelila, te je presusio tok necistog izvora krvi. Isto tako ce i svaka dusa koja ima neisceljivu ranu greha i izvor necistih i lukavih pomisli, i koja sa istinskom verom i prozbom pridje Hristu, dobiti spasonosno isceljenje od neisceljivog toka strasti. Onaj istocnik ce silom jedinog Isusa presusiti i nestati. Niko drugi ne moze isceliti tu ranu.

183. Suncevi zraci su [u podne] svi nad zemljom. Kada, pak, pocne da zalazi i da se povlaci u svoj dom, sa njim zahode i njegovi zraci. Tako i dusa koja nije preporodjena Duhom svise sve svoje pomisli ima na zemlji i njeno misljenje se rasprostire do njenih granica. Udostojivsi se, medjutim, nebeskog rodjenja i opstenja sa Duhom, ona sabira svoje pomisli i drzi ih kod sebe, pristupajuci Gospodu, u Njegovo nebesko i nerukotvoreno obitaliste. Nalazeci se u nebeskom vazduhu, sve njene pomisli postaju nebeske, ciste i svete. Jer, oslobodivsi se uza lukavog kneza -duha sveta, ona nalazi ciste i bozanstvene pomisli, buduci da je Bog blagoizvoleo da covjeka ucini pricasnikom Bozanstvene prirode.

b) To se pojavljuje pri samom pocetku delovanja blagodati. Medjutim, opasno je misliti da se vec dostiglo savrsenstvo. To je samo pocetak. Postavsi primetna, blagodat malo - pomalo ovladava srcem, sve dok ga ne ispuni u potpunosti, preobrazivsi citavu unutrašnjost.

184. Dejstvo Bozije blagodati osenjuje dusu po meri vere svakoga. Medjutim, iako dusa prima pomoc svise, blagodat je osenjuje samo delimicno. Nemoj misliti da se bilo kome ozaruje celokupna dusa, zato sto u njoj jos ostaje veliko pasiste za zlobu. [Da bi se ocistio], covjeku je potreban jos veliki trud i napor, koji je saglasan sa blagodacu koja u njemu deluje. Iako i u jednom trenutku moze da ocisti covjeka i da ga ucini savrsenim, bozanska blagodat pocinje dusu da prosvecuje postepeno kako bi ispitala ljudsko proizvoljenje, tj. da li ljubav prema Bogu cuva celovitom, da li u svemu izbegava lukavog i da li se u potpunosti predaje blagodati. Na taj nacin, tokom vremena i mnogih godina, dusa postaje iskusna i, ukoliko nicim ne zalosti i rastuzi blagodat, malo - pomalo dobija pomoc. Tada sama nebeska blagodat ovladava pasistem duse, pustajuci korene u najdubljim njenim delovima i pomisljima, sve dok je citavu ne obuzme i zacari se u njoj kao u [svom] sasudu.

185. Tako su mnogi bili dovedeni u zabludu usled samog dejstva blagodati, pomisljajuci da su dostigli savrsenstvo i govoreci: "Dovoljno nam je. Vise nam nije potrebno". Medjutim, Gospod je beskonacan i nepostizan. Hriscani ne smeju da kazu da su postigli [savrsenstvo], vec treba da se smiravaju dan i noc. Dusa poseduje mnogo delova i veliku dubinu. Usavsi u nju, greh je ovladao svim njenim delovima i pasnjacima

srca. Blagodat, medjutim, koja dolazi na iskanje coveka, ovladava nad, moze biti, dva dela duse, a neiskusni, tesen blagodacu, misli da je zauzela sve sastave duse i da je greh iskorenjen. Medjutim, veci deo duse je u vlasti greha, a jedan deo je pod blagodacu. I covek se obmanjuje, premda nije ni svestan.

186. I bolesnik ima izvesne zdrave udove, kao na primer organ vida - oko, premda su mu drugi udovi osteceni. Tako biva i u duhovnom. Neko moze imati zdrava tri dela duha, pa da ipak jos nije savrsen. Vidis li koliko je duhovnih stepena i mera, i kako se postepeno, a ne odjednom, iskorenjuje i cisti zlo.

187. Zametak u majcinoj utrobi ne postaje covek odjednom, vec postepeno poprima ljudski oblik. Isto tako, [dete] se ne radja u savrsenom ljudskom obliku, vec je potrebno da mnoge godine raste kako bi postalo covek. I seme jecma ili pšenice ne pusta odmah koren cim se baci u zemlju, vec tek posle zime i vetrova. U odredjeno vreme ono vec pusta stablo. I onaj ko sadi krusku nece odmah obrati plodove. Isto je i u duhovnom gde postoji tolika mudrost i tananost. Covek postepeno uzrasta i postaje savrsen covek, dospevajuci u *meru rasta [punoce Hristove]* (Ef. 4,13). Nije, dakle, [tacno] ono sto neki tvrde, naime, da je [duhovni napredak] isto sto i svuci ili obuci [haljinu].

188. Kao sto pcela tajno pravi vosak u kosnici, tako i blagodat tajno u srcima proizvodi svoju ljubav, pretvarajuci gorcinu u sladost, i surovost u blagost. Kao sto kujundzija ili duborezac postepeno na tanjiru izradjuju [likove] raznih zivotinja, da bi, po zavrsetku, [svoj trud] izneli na svetlo, tako i istinski Umetnik rezbari nasa srca i tajinstveno ih obnavlja, sve dok se ne preselimo iz tela. Tada ce se tek videti krasota duse.

v) Zbog toga oni koji su okusili blagodat, sve vise i vise ceznu za njom.

189. Istinoljubive i bogoljubive duse, koje sa velikom nadom i verom ceznu da se savrseno obuku u Hrista, nemaju veliku potrebu za opominjanjem drugih i ne trpe ni najmanje umanjenje nebeske zelje i ljubavi prema Gospodu. Svecelo se prigvozdivsi na krst Hristov, one svakocasovno osecaju duhovni napredak u vezivanju za duhovnog Zenika. Ranivsi se nebeskom ceznjom i zedju za pravdom vrlina, one silno i nenasito zude za ozarenjem Duha. Ukoliko se, pak, zbog svoje vere, udostoje poznanja Bozanstvenih tajni ili ako postanu pricasnice radosti nebeske blagodati, one se ne uzdaju u same sebe, niti se nadimaju, vec su utoliko vise gladne i zedne pricesca i umnozenja blagodati ukoliko vise u sebi osecaju duhovni napredak, te ukoliko se vise duhovno obogacuju, utoliko sve vise osiromasuju pred samim sobom, [zadrzavajuci] nenasitu duhovnu zudnju za nebeskim Zenikom, kao sto govori Pismo: Oni koji me jedu ogladnece, i koji me piju ozednece (Sir.24,23).

190. Makar ucinila i hiljade pravednih dela, istinski bogoljubiva i hristoljubiva dusa, po svom nenasitom stremljenju ka Gospodu, smatra da jos nista nije ostvarila. Cak ako svoje telo iznuri postovima i bdenjem, ona zadrzava osecanje kao da jos nije ni pocela da se trudi oko vrlina; iako se udostojila razlicitih duhovnih darova, otkrivenja i nebeskih tajni, po svojoj bezmernoj i nenasitoj ljubavi prema Gospodu, ona drzi da jos nista nije stekla, vec, naprotiv, svakodneвно gladuje i zedjuje, sa verom i ljubavlju boraveci u molitvi, ne moguci da se nasiti blagodatnim tajnama i vrlinskim stanjem. Ona je ranjena ljubavlju nebeskog Duha; uz pomoc blagodati neprestano u sebi podstice plameno stremljenje ka nebeskom Zeniku; zeli da se savrseno udostoji tajinstvenog i neizrecivog opstenja sa Njim u svetinji Duha; sa otkrivenim licem duse gleda na nebeskog Zenika licem u lice; u duhovnoj i neizrecivoj svetlosti sa potpunim osvedocenjem se sjedinjuje sa Njim; saobrazava se Njegovoj smrti; sa velikom ceznjom neprestano ocekuje svoju smrt za Hrista; nesumnjivo veruje da ce preko Duha primiti savrseno izbavljenje od greha i tame strasti; da ce se, ocistivsi se Duhom i osvetivsi se dusevno i telesno, udostojiti da postane cist sasud za primanje nebeskog mira i [da ce postati] obitelj istinskog Cara Hrista. Tako ona postaje dostojna nebeskog zivota, buduci da je jos ovde postala cisto staniste Svetoga Duha.

191. Do ove mere dusa ne dolazi odjednom, vec posle mnogih ispitivanja. Posle mnogih napora i podviga, posle dugog vremena i marljivosti, posle iskusenja i razlicnih

napasti, duša duhovno uzrasta i napreduje sve do savrsene mere bestrasca. Tada ona već sa gotovoscu i hrabrosku istrajava u svakom iskusenju od greha, udostojavajući se velikih pocasti, duhovnih darova nebeskog bogatstva, postajući naslednica nebeskog Carstva u Hristu Isusu, Gospodu nasem.

192. Hriscanstvo je hrana i pice. Okusivsi od njega, um se sve više zagreva njegovom sladoscju, postajući neuzdrzljiv i nenasit, sve više istuci i kusajuci. Onaj ko je zedan postace još zedniji ako mu se da slatko pice. Probavsi ga, on još snaznije stremi ka picu. Tako i onaj ko okusi od Duha stice neutoljivu zedj koja se sa pravom uporedjuje sa zeljom onoga covеka. I to nisu prosto reci, već dejstvo Svetoga Duha, koji tajanstveno služi umu.

193. Zamisli izvor i zednog covеka, koji je poceo da pije iz njega. Medjutim, neko ga u tom trenutku odvaja i ne da mu da se napije koliko bi hteo. On ce, posto je okusio vodu, svakako još više goreti zedju i iskati da se napije. Isto tako je i u duhovnom: neko je već okusio i pricestio se nebeskom hranom, ali ga odjednom zaustavljaju i niko mu ne da da je se nasiti.

194. Gospod zna nemoc ljudsku i da se covек lako nadima. Zbog toga ga zadrzava i popusta da je u neprestanoj vezbi i nevolji. Jer, kada postajes nepodnosljiv i nadimas se kada ti se pruži malo, šta bi tek radio kad bi ti se odjednom dalo da se nasitis! Znajući, pak, tvoju nemoc, Bog ti, po Svom domostroju, šalje nevolje kako bi postao smiren i revnosnije ga iskao.

g) Zudeci sve više za Gospodom, oni osecaju oskudicu i nedostatak u svemu. Zbog toga je smirenje osecanje koje se ukorenilo u njima. Ono i jeste uslov svakog daljeg napretka.

195. Kako može da bude siromasan duhom covек koji oseca da se promenio, da je napredovao i da je dosao do poznanja i razboritosti koje ranije nije posedovao? Sve dok to ne stekne, covек nije siromasan duhom, već o sebi misli visoko, a kada ga stekne, sama blagodat ga uci da se [drži] siromastva duhom, te Da, premda je pravednik i Boziji izabranik, svoju dusu smatra bezvrednom i ponizenom, kao da nista ne zna i nista nema. Takva [misao] postaje prirodna i kao prirodjena umu covеkovom. Ne vidis li kako je praotac Avraam, premda Boziji izabranik, sebe nazivao prahom i pepelom (Post.18,27). I David, koji je pomazan za cara, imajući Boga pred sobom, govori: *Ja sam crv a ne covек, ruglo ljudima i poruga narodu* (Ps.21,7). Zbog toga, oni koji zele da budu njihovi sunaslednici i sugradjani u nebeskom gradu, te da se proslave zajedno sa njima, treba da imaju isto smirenoumlje, da ne misle o sebi da su nesto i da imaju skruseno srce.

196. Onaj ko je primio blagodat smatra se nistavnijim od svih gresnika. Takva pomisao se usadjuje u njega i [postaje] [gotovo] prirodna. Sto više ulazi u poznanje o Bogu, toliko više se smatra nezalicom; sto više uci, toliko više smatra da nista ne zna. To dejstvo u dusi postaje prirodno zahvaljujuci blagodati koja joj služi.

197. Iako izabrani i iskusni pred Bogom, [Hriscani] sebe smatraju najmanjima i krajnje neiskusnima. Za njih je postalo prirodno i nezaobilazno da sebe smatraju nistavnim. Zar oni ne znaju da su primili ono sto nisu imali i da su dobili nesto neobicno za njihovu prirodu? Kazem ti da se smatraju neiskusnima i zaostalima, te da ne znaju da su stekli ono sto nisu imali. Blagodat koja nishodi na njih uci ih da svoju dusu ne smatraju dragocenom, premda i napreduju, već da se smatraju krajnje beznacajnim. Buduci dragoceni pred Bogom, za sebe su beznacajni. I pored svog napretka i poznanja Boga, oni smatraju da nista ne znaju. Bogati za Boga, oni su sebi krajnje siromasni.

198. Ako vidis da se neko nadima i oholi zbog toga sto ima ucesce u blagodati, da cini cuda i mrtve vaskrsava, ali ne smatra da je bescastan i ponizen dusom, da je siromasan duhom i mrzak, [znaj] da ga potkrada zlo, premda toga i nije svestan. Takvome ne treba verovati, pa makar i cuda cinio. Jer, obelezje Hriscanstva se sastoji u sakrivanju od ljudi svoje iskusnosti pred Bogom. Makar imao sve skrivnice carske kod sebe, [Hriscanin] ce ih drzati u tajnosti i govoriti: "To nije moje blago, već ga je drugi stavio kod mene. Ja sam siromah i onaj ko ga je položio može ga uzeti kad god ushte".

Onaj, pak, ko govori: "Ja sam bogat. Dovoljno mi je ono sto sam stekao. Vise mi nije potrebno" - nije Hriscanin, vec sasud prelesti i djavola. Jer, sladost Bozija je nenasita. Onaj ko je okusi i proba, postaje jos gladniji. Takvi ljudi gore od nezadrzive ljubavi prema Bogu. Ukoliko se vise staraju da napreduju i sticu, utoliko se smatraju siromasnijim, oskudnijim i lisenijim. Oni govore: "Nedostojan sam da me sunce ozari". To je obelezje Hriscanstva. To je smirenje.

199. Onaj ko nema veliko smirenoumlje bice predan satani, obnazivsi se od bozanstvene blagodati koja mu je data. Ispitan kroz mnoge nevolje, projavice on svoju nadmenost, tj. svoju nagotu i okajanost. Zbog toga onaj koji se bogati blagodacu Bozijom treba da prebiva u velikom smirenoumlju i srdacnoj skrusenosti, da se smatra nistavnim i siromasnim, te da misli: "Ono sto imam, tudje je, drugi mi je dao, i kad zazeli, uzece od mene". Ko se tako smirava pred Bogom i ljudima, moci ce da sacuva blagodat koju je dobio, kao sto je receno: *Koji se ponizi uzvisice se (Mt.23,12)*. Iako izabranik Boziji, neka osudjuje sam sebe; iako veran, neka se smatra nedostojnim. Takve duse ugadjaju Bogu i njih ozivotvoruje Hristos.

d) Bez obzira na to, oni se opominju da se vise od svega cuvaju od samomnjenja, prevaznosnja i osudjivanja, zbog kojih odstupa blagodat. A bez blagodati je blizu pad.

200. Siromasan [covek] bogatstvo koje mu poveri car na cuvanje nece smatrati svojom sopstvenoscju. On ce uvek sebe smatrati siromasnim, ne smejući da rasipa tudju riznicu. On stoga uvek u sebi rasudjuje ovako: "To bogatstvo ne samo da je tudje, vec mi ga je poverio silni car koji ga moze uzeti kad god ushte". I oni koji imaju blagodat Boziju na isti nacin treba da misle o sebi, tj. da su smirenoumni i da priznaju svoje siromastvo. Ukoliko se siromasan [covek] ponada na povereno mu od cara bogatstvo i pocne da se tudjom riznicom prevaznosi kao svojom sopstvenom, te mu se srce ispuni nadmenoscju, car ce od njega uzeti dragocenost i on ce ostati siromasan kao sto je i ranije bio. Isto tako, ako se oni koji imaju blagodat predaju oholosti, i ako se srce njihovo nadme, Gospod ce povuci Svoju blagodat i oni ce ostati onakvi kakvi su bili pre njenog primanja.

201. Zaista, [takve dusedj primaju blagodat Duha i nalaze utehu blagodati u pokoju, ceznji i duhovnoj sladosti. Medjutim, predavsi se [samo]pouzdanju, one se nadimaju i padaju u nemar, zanemaruju skrusenost i smireno misljenje. Tako one ne dostizu do savrsene mere bestrasca, niti se savrseno ispunjavaju blagodacu koju su prihvatile sa revnoscju i verom, zadovoljavajuci se, uspokojavajuci se i zaustavljajuci se na maloj blagodatnoj utesi. One vise napreduju u nadmenosti, nego u smirenju. Ako su se i udostojile nekog dara, zbog nemara i nerada i zbog nadmene oholosti i njega ce biti lisene.

202. Kazem ti da sam video ljude koji su imali sve darove i koji su postali pricasnici Duha, ali nisu dostizali do savrsene ljubavi, zbog cega su i padali. Jedan blagorodni covek, koji se odrekao sveta, prodao svoje imanje, robovima dao slobodu, vec bese slavljen kao razuman i razborit zbog casnog zivota. Medjutim, predavsi se nadmenosti i oholosti, najzad je pao u razvrat i u hiljadu zala.

203. Drugi je za vreme gonjenja svoje telo predao [na muke] i postao ispovednik. Kasnije je, za vreme mira, bio oslobodjen i postao uvazen. Njemu su bile povredjene obrve zato sto je mucen silnim dimom. Njega, dakle, slavljahu. Pozvan na molitvu, on uze hleb i dade ga svom detetu. Tako je njegov um dosao u stanje u kome kao da nikada nije ni cuo za rec Boziju.

204. I jedan drugi podviznik, koji je ziveo sa mnom u jednom domu i molio se zajedno sa mnom, bese tako bogat blagodacu da je, moleci se pored mene, dolazio u umiljenje. U njemu kipljase blagodat. On imadjase dar isceljenja, i ne samo da izgonjase demone, vec i one koji su imali oduzete ruke i noge i patili od zestokih bolesti isceljivase dodirrom ruku. Medjutim, postavsi nemaran zbog sveta koji ga je proslavljao, nasladjujuci se u sebi samom, i uzoholivsi se, on pade u najveću dubinu greha. Primeti kako je i onaj koji je ima dar isceljenja pao. Vidis li kako padaju oni koji nisu dospeli do mere ljubavi?

Ljubav, pak, onoga koji je dostigne vezuje i opija, pogruzavajući ga, i odvodeći kao zarobljenika u drugi svet, pri čemu on kao da ne oseća svoju prirodu.

205. Gledajući na večna dobra koja su pripremljena pravednima i na neizrecivo dobroćinstvo Božije blagodati koja će sici, verna i istinoljubiva duša i sebe i svoje staranje i svoj trud i podvig smatra nedostojnim spram neiskazivih obećanja Duha. Takav je siromasni duhom, koga Gospod ublažava. Takav je gladan i zedan pravde. Takav je i skruseni srcem. Oni koji su prihvatili takvo proizvoljenje, staranje, trud i ceznju prema vrlini i koji do kraja ostanu takvi, zaista će moći da steknu život i večno Carstvo. Stoga niko od bratije ne treba da se prevaznosi nad bratom, niti da, prevaren lukavim, napreduje u oholosti, govoreći: "Ja već imam duhovni dar". Jer, Hrisćanima ne prilici da tako misle. Tebi nije poznato šta će sutrašnji dan učiniti sa bratom. Ti ne znaš kakav će biti tvoj i njegov kraj. Naprotiv, neka svako sa pažnjom neprestano ispituje svoju savest i proverava delo svoga srca, tj. sa kakvim staranjem i podvigom njegov um stremi Bogu. Neka svako ima u vidu krajnji cilj - slobodu, bestrascu i spokojstvo u Duhu, i neka neprekidno i neumorno hodi, ne uzdajući se ni u kakav dar ili pravednost.

206. Na koji način padaju oni u kojima dejstvuje blagodat Božija? I najčistije pomisli po svojoj prirodi mogu da skliznu i da padnu. Čovek počinje da se nadima, da osudjuje drugog i govori: "Ti si gresnik", dok sebe smatra pravednikom. Zar ne znaš šta govori Pavle: *Dade mi se zalac u telo, andjeo satanin, da mi pakosti, da se ne ponosim* (2.Kor.12,7). Jer, i čista priroda može da se nadima.

207. Zbog toga Hrisćani treba da upotrebe svo staranje da nikoga ne osudjuju - ni javnu bludnicu, ni gresnike, ni razvratne ljude, već da na sve gledaju sa prostodusnim proizvoljenjem i čistim okom, kako bi im uskoro preslo u nepromenjivu prirodu da nikog ne osudjuju, da se nicim ne gnusaju i da ne prave razliku između ljudi.

208. Može li da padne čovek koji ima blagodatni dar? Ukoliko postane nemaran, pasce zato što neprijatelji uvek deluju i vode borbu, ne predajući se nemaru. Utoliko pre si ti dužan da ne prekidas svoje iskanje pred Bogom. Jer, mnogo štete ti dolazi od nemarnosti, makar ti se i činilo da si ispitan i u samoj tajni blagodati.

209. Veliko je hrisćansko dostojanstvo. Sa njim se ništa ne može uporediti. Onaj, pak, ko postane rasejan i koga okrade zloba, postaje sličan gradu bez zidina, u koji bez smetnje ulaze razbojnici otkuda hoće, pustose ga i saziju. Prema tome, ako si i ti nemaran i nepažljiv prema sebi samome, doći će lukavi duhovi da satru i opustose um, rasejavajući pomisli po ovome svetu.

dj) Oni se zbog toga mnogo raduju, shvatajući kakvo blago su dobili, premda se i plaše da ga ne izgube, starajući se da svoje duhovno sluzenje obavljaju tako da ne ozaloste Duha blagodati i da On ne ode.

210. Trudbenik ne ocajava zbog svog truda i svog života, već [očekuje] ono čemu se nada, tj. da dodje Gospod i da se naseli u njemu, u svim kulima i u svim duhovnim dejstvima. A kada okusi blagost Gospodnju, kada se nasladi plodovima Duha, kada sa njega bude skinuto pokrivalo tame i kada svetlost Hristova zasija i uzdejstvuje u neizrecivoj radosti, on će se uveriti u veliku ljubav, imajući Gospoda sa sobom. Kao trgovac koji stekne zaradu, on se raduje, ali ujedno i skruseva i boji nevolje od razbojnika i lukavih duhova, tj. da nekada ne oslabi i izgubi nešto od svog truda. I tako sve dok ne udje u Carstvo nebesko, u gornji Jerusalim.

211. Ploveci po moru i imajući pogodan vetar i tiho more, trgovci se stalno nalaze u velikom strahu sve dok ne udju u pristaniste, [znajući] da može odjednom da dune protivni vetar, da se more uzburka i da se brod nadje u opasnosti. Isto tako i Hrisćani, premda osećaju kako u njima duva blagoprijatni vetar Svetoga Duha, ipak još uvek poseduju strah od vetra protivničke sile, koji u njihovim dušama može da izazove metez i uznemirenje. Zbog toga je potrebno veliko staranje kako bismo usli u pristaniste spokojsva, u savršeni mir, u večni život i večnu sladost, u grad svetih, u nebeski Jerusalim, u Crkvu prvorodnih (Jev.12,23). Ko, međjutim, nije prosao te stepene, ima još mnogo razloga za strah od lukave sile koja mu na tom putu može prirediti neki pad.

212. [Desava se] da neki bogati covek, veoma slavan car, obrati svoje blagovoljenje prema nekoj siromasnoj zeni koja nema nista osim svog tela, da je zavoli i da pozeli da je uzme sebi za nevestu i suprugu. I ako ona pokaze raspolozenje prema svom muzu, cuvajuci ljubav prema njemu, postace gospodja svih imanja koje poseduje njen muz, iako dotle nije imala nista. Ukoliko, pak, ucini nesto protiv duznosti i obaveze, ponasajuci se neprilicno u domu svoga muza, bice izbacena sa bescascem i porugom, te ce poci polozivsi obe ruke na glavu, kao sto se u Mojsijevom Zakonu govori o zeni koja je nepokorna i neugodna svom muzu (Pon.zak.24,1). Tada ce patiti i gorko plakati, razmisljajuci o tome koliko je bogatstvo izgubila i kakve se slave lisila, podvrgnuvsi se bescascu zbog svoje nerazboritosti.

213. Tako i dusa, koju je nebeski Zenik Hristos sebi obrucio za nevestu radi tajinstvenog i bozanstvenog opstenja, i koja je okusila nebesko bogatstvo, treba da sa velikim staranjem istinski ugadja Hristu koji ju je obrucio, da povereno joj duhovno sluzenje ispunjava na dolican i prikladan nacin, kako bi u svemu ugodila Bogu, kako nicim ne bi ozalostila Duha, na dolican nacin cuvajuci savrsenu celomudrenost i ljubav prema Hristu, ispravno se ponasajuci u domu nebeskog Cara i [istrajavajuci] u predanosti darovanoj blagodati. Takva dusa se postavlja za gospodju nad svim dobrima Gospodnjim; i samo slavno Bozansko telo postaje njeno. Medjutim, ukoliko u necemu sagresi, ukoliko u svom sluzenju ne bude postupala po duznosti, ukoliko ne ucini ono stoje ugodno Hristu, ako ne sledi za Njegovom voljom, ukoliko ne saradjuje sa blagodacu Duha koja je u njoj prisutna - ona ce sa porugom biti podvrgnuta sramnom bescascu i biti odvojena od zivota, postavsi nepotrebna i nesposobna za opstenje sa nebeskim Carem. Svi sveti i umni duhovi [ce tada] zazaliti, tugovati i zaplakati zbog nje. I andjeli, i sile, i apostoli, i proroci i mucenici ce tugovati zbog nje.

214. Zbog toga treba da se podvizavamo i da sa svakom blagorazumnošću budemo oprezni, kako bismo, po napisanome, sa strahom gradili svoje spasenje (Fil.2,12). Stoga svi vi, koji ste postali pricasnici Duha Hristovog, ni u cemu - ni u malome ni u velikome - ne postupajte sa prenebregavanjem, niti zalostite blagodat Duha, da se ne biste lisili zivota kojim ste se vec pricestili.

215. Navescu ti i drugi primer. Sluga koji dolazi u carsku palatu koristi sasude koji se nalaze kod cara, a sam ulazi bez icega. On treba da ulozu mnogo razboritosti i opreznosti kako pri sluzenju ne bi ucinio nesto neprilicno, da na carski sto ne stavi jedno jelo umesto drugoga, vec da sva jela, od prvog do poslednjeg, iznosi po redu. Ako, pak, iz neznanja i nemarnosti bude neprilicno sluzio caru, podvrcice se opasnosti i smrti.

216. Tako i dusa koja se u blagodati i Duhu posvetila sluzenju Bogu ima potrebu za velikim rasudjivanjem i poznanjem kako ni u cemu ne bi pogresila prilikom prisluzivanja sasudima Bozijim, tj. u duhovnom sluzenju, i kako joj proizvoljenje ne bi bilo nesaglasno sa blagodacu. Dusa moze i sopstvenim sasudima, tj. sopstvenim duhom u unutrasnjem tajnom coveku, da upraznjava duhovnu sluzbu Gospodu. Ipak, bez Njegovih sasuda, tj. bez blagodati, niko ne moze da sluzi Bogu, tj. da mu ugodu i da u svemu ispuni Njegovu volju.

217. Dusi je potrebna velika razboritost i rasudjivanje kada primi blagodat. Sve to sam Bog pruza dusi koja ga moli, kako bi mogla da mu posluži i da mu ugodu Duhom Njegovim koji je primila, kako je zlo ni u cemu ne bi savladalo, kako ne bi pogresila, kako zbog neznanja, odsustva straha [Bozijeg] i nemarnosti ne bi skrenula sa puta i prekrasila volju Vladike. Inace, takva dusa ce biti kaznjena smrću i placem, o cemu govori i bozanstveni apostol: *Da propovedajuci drugima ne budem sam odbacen* (1.Kor.9,27). Vidis li kakav je strah imao, premda i bese apostol Boziji? Stoga molimo Boga da svi mi, koji smo primili blagodat Boziju, prevashodno sluzimo sluzbu Duha po Njegovoj volji, izbegavajući privikavanje na misao koja prenebregava [duznost]. Pozivevsi na taj nacin bogougodno i odsluzivsi duhovno sluzenje, mi cemo naslediti vecni zivot.

218. Pri ulasku u carsku palatu radi susreta sa carem, vojvode i staresine oblasti obuzima veliki strah da kako ne pogrese u odgovoru i ne podvrgnu se prekoru i kazni. Seljaci, pak, i prosti ljudi prepustaju se bezbriznosti zato sto nikada nisu videli kneza. Isto tako i citav podnebesni svet, od careva do siromaha, ne poznajuci slavu Hristovu, brinu jedino o zitejskim stvarima, retko se secajuci na Dan suda. Oni, pak, koji pomislina

odlaze na Sud Hristov, gde se nalazi Njegov presto, i koji uvek stoje pred njim, borave u velikom strahu i trepetu kako u necemu ne bi pogresili u odnosu na Njegove svete zapovesti.

219. Sluga kojn se nalazi blizu svog gospodara sve vreme boravi u strahu i trepetu i bez njega nista ne radi. Tako smo i mi duzni da svoje misli i pomisli iznosimo pred Vladiku i srceznalca Hrista, da na Njega polazemo nadu i uzdanje, zato sto je "On bogatstvo moje, i Otac moj, i slava moja". Zbog toga ti svagda u svojoj savesti treba da imas staranje i strah.

220. Oni kojima je povereno upravljanje oblascu ili carska riznica, neprestano su zabrinuti da kako ne bi necim ozalostili cara. Isto je i sa onima koji su primili duhovno delo. Oni su uvek zabrinuti. I kada pocivaju, oni kao da se ne odmaraju, jer jos iz duse izgone carstvo koje se prokralo u grad, tj. u dusu, kao i varvare koji su zavlitali njenim pasnjacima.

e) Radi tog cilja oni se trude da umom ne odstupe od Gospoda. Oni svoju unutrasnjost drze u poretku kao krmanos svoje mornare, ili kocijas konje.

221. Bog je neopisiv i neobuhvatan, ali se javlja svagde - i na gorama, i na moru, i ispod bezdana, ne prelazeci sa mesta na mesto, kao sto cine andjeli kada silaze sa neba na zemlju. Ako Gospoda trazis u dubini, naci ces ga gde cini cuda; ako ga trazis u jami, naci ces ga kako cuva pravednog Danila od dva lava; ako ga istes u ognju, naci ces da i tamo pomaze Svojim slugama; ako ga istes na gori, naci ces ga sa Ilijom i Mojsijem. Svagde je Gospod - i pod zemljom, i iznad nebesa, i u nama i svuda.

222. Hriscanin treba da se uvek seca Boga, buduci da je napisano: *Ljubi Gospoda Boga svog iz svec srca svog* (Pon.zak.6,5). Imaj ljubav i naklonost prema Bogu ne samo kada ulazis u molitveni dom, vec i kada si na putu, i kada razgovaras, i kada jedes. Jer, On govori: "Gde je blago vase, onde ce biti i um vas" (Mt.6,21). Covekov bog je ono za sta je privezano njegovo srce i ka cemu ga vuca zelja. Bog je njegov Gospod ukoliko ga njegovo srce uvek zeli. Granje koje se baci u oganj ne moze da se protivi sili plamena, vec odmah sagoreva. Isto tako i demoni odmah gore kada napadnu na coveka koji se udostojio darova Duha. Njih opaljuje i istrebljuje bozanstvena ognjena sila. Jedino covek treba da je uvek prilepljen uz Gospoda, i da na Njega polaze uzdanje i nadu. Demoni se opaljuju molitvom kao vosak ognjem, pa makar bili silni kao tvrda gora.

223. I svetitelji Boziji su ponekad sedeli na pozornici sveta i gledali njegove prevare. U unutrasnjem coveku oni su besedili sa Bogom, a po spoljasnjem je izgledalo da posmatraju ono sto se desava u svetu. Svetovni ljudi potpadaju pod drugi uticaj duha prevare, po kome misle samo na zemaljsko. Hriscani, pak, imaju drugo proizvoljenje, drugi um. Oni su ljudi drugog veka, drugog grada, zato sto Duh Boziji prebiva u opstenu sa njihovim dusama.

224. Apostol govori: *Hocu, dakle, da se muzevi mole na svakom mestu, podizuci svete ruke bez gneva i lukavog dvoumljenja* (1.Tim.2,8), zato sto, po Jevandjelju, pomisli izlaze iz srca. Stoga pristupi molitvi i obracaj paznju na svoje srce i um. Pozeli da uznosis cistu molitvu Bogu, i posebno pazi da nema nicega sto je ometa. [Ispituj] da li ti je molitva cista i da li ti je um obuzet Gospodom kao sto je zemljodelac zauzet zemljoradnjom, muz zenom i trgovac trgovinom. [Utvrđi] da li ti, kad preklanjas kolena na molitvu, neki drugi otimaju molitvu.

225. Napisano je: *Ljubi Gospoda Boga svoga iz svec srca svoga* (Pon.zak.6,5). I ti govoris: "Ja volim i imam Duha Svetog". Medjutim, da li se zaista u tebi nalazi secanje na Gospoda, racenije i gorenje prema Njemu? Da li si ti za Gospoda privezan danonocno? Ako imas takvu ljubav - cist si. A ako nemas, onda obrati paznju [na sebe] kada ti dolaze zemaljske brige i skverne i lukave pomisli i [utvrđi] da li si zaista nepokolebiv, da li se tvoja dusa otima ka ljubavi Bozijoj i da li je privrzena Bogu. Jer, svetske pomisli rasejavaju um zemaljskim i truleznim, ne dozvoljavajuci mu da zavoli Boga ili da se seca Gospoda. Cesto puta prost covek pristupa molitvi, preklanja kolena i umom ulazi u pokoj. On potkopava zid zlobe koji mu se protivi i dolazi do vidjenja i mudrosti do kojih ne mogu

doci silni, mudri i krasnorecivi. Oni ne mogu da poznaju tananost njegovog uma buduci da je zanet božanstvenim tajnama.

226. Kada dodas drva u vatru iznad koje se nalazi bakarni sasud, ono sto je u njemu pocece da kuva i vri. Ako li se, pak, [vatra] zanemari i ne podlozi drvima, plamen ce poceti da se smanjuje da bi najzad nestao. Tako je i blagodat nebeski oganj u tebi i izvan tebe. Ako se budes molio i svoje pomisli budes predao ljubavi Hristovoj, bice kao dao lozis drva. Tvoje pomisli ce postati oganj, pogruzivsi se u ceznju Boziju. Ako se Duh i udalji i kao da je izvan tebe, ipak prebiva u tebi i pokazuje se izvan tebe. Kod onoga, pak, ko postane nemaran, predajuci se pomalo svetskim stvarima ili rasejanosti, opet dolazi greh, odevajuci dusu i prignjecujuci coveka. Dusa se priseca ranijeg pokoja, pocinje da zali i da pocesce pati.

227. Um ponovo pocinje da se priblizava Bogu, opet pocinje da mu se priblizava ranije spokojstvo, iznova pocinje snaznije da iste Boga i govori: "Preklinjem te, Gospode". Postepeno nailazi oganj koji gori i uspokojava dusu, kao sto udica postepeno izvlati ribu iz dubine. Kada toga ne bi bilo, i kad ne bi okusila gorcinu i smrt, dusa ne bi mogla da razlikuje gorko od slatkog, smrt od zivota, niti da blagodari zivotodavnog Oca i Sina i Svetoga Duha u vekove.

228. Na brodu sa velikom posadom krmanos svima upravlja i rasporedjuje, jednima prigovarajuci, drugima ukazujuci sta treba da rade. Tako i srce ima krmanosa, tj. um, i savest koja izoblicava, i pomisli koje se osudjuju i opravdavaju. Jer, apostol govori: *Misli se medju sobom optuzuju ili opravdavaju* (Rim.2,15).

229. Kocijas, u cijim rukama se nalazi kocija, uzde, zivotinje i sve ostalo, po svojoj volji i kad hoce juri krajnjom brzinom, i opet, kad hoce, zadržava kociju. On citavu kociju usmerava gde hoce i ona je u njegovoj vlasti. Tako i srce ima mnogo prirodnih pomisli koje su tesno sa njim povezane, a um i savest ga opominju i usmeravaju, uspavljujuci prirodne pomisli koje nicu u njemu. U dusi, naime, ima mnogo sastava, premda i jeste jedna jedina.

230. Upregnuvsi konje, ljudi upravljaju kolesnicama i ustremljuju se jedni protiv drugih, stremeci da jedni druge obore i pobede. Tako i srce podviznika predstavlja jedno popriste na kome se lukavi duhovi bore sa dusom, dok Bog i andjeli gledaju na podvig. Osim toga, svakog casa dusa proizvodi nove pomisli, a i zloba ih podmece. Jer, dusa ima mnogo skrivenih pomisli, koje stalno proizvodi i radja. Takodje i zlo ima mnogo pomisli i poduhvata i svakog casa radja nove pomisli protiv duse. Um, pak, kao kocijas, upreze kolesnicu duse, zadržava uzde pomisli i ustremljuje se protiv satanske kolesnice, kao sto i se i satana sprema protiv duse.

z) Iz toga je ocigledno da se borba sa grehom i neprijateljem ni ovde ne prekida. Otuda neprekidna borba sa pomislama i pokretima srca. Ovde je ona jos tananija.

231. Mnogi od onih koji imaju blagodat ne znaju da ih potkrada greh. Mlada zena koja zivi u kuci sa mladim covekom, i koju on prevari, koja se sa njim saglasi i najzad padne u blud - biva prezrena. Tako i sa dusom prebiva strasna zmija greha, sablaznjava je i nagovara. Ukoliko se slozi, besplotna dusa ulazi u opstenje sa besplotnom zlobom duha, tj. duh opsti sa duhom. Prema tome, bludnici onaj ko u svoje srce primi pomisao lukavog i saglasava se sa njom. Zbog toga mera tvog podviga neka se sastoji u tome da ne bludnicis u pomislama, vec da se protivis umom i da vodis unutarnju borbu, da se boris sa porokom i da ga ne slusas, da se ne nasladjujes sa njim u pomislama. I ako Gospod u tebi nadje takvu revnost, poslednjeg dana ce te primiti u Carstvo Svoje.

232. Ljudska priroda je takva da i onaj koji se nalazi u dubini poroka i ko služi grehu moze da se obrati ka dobru, kao sto i onaj ko je vezan za Duha Svetoga i ko je opijen nebeskim ima vlast da se okrene ka zlu. Cak i oni koji su vec okusili blagodat Boziju i koji su postali pricasnici Duha Svetoga moraju biti oprezni kako ne bi postali gori nego sto su bili kao svetovnjaci. To se desava ne zato sto bi Bog bio izmenjiv ili nemocan,

ili sto Duh gasne, vec stoga sto se sami ljudi ne usaglasavaju sa blagodacu. Stoga oni i skrecu i upadaju u hiljade zala.

233. Poneki, okusivsi od sladosti Bozije, jos uvek potpadaju pod dejstvo protivnika, pa se, kao neiskusni, cude sto i posle Bozije posete pomisli pokazuju svoje dejstvo, cak i za vreme hriscanskih tajinstava. Medjutim, oni koji su ostareli u tom stanju ne cude se. Iskusni ratari po dugotrajnoj navici cak i kada bude rodna godina ne ostaju potpuno bezbrizni, racunajuci i na glad i na oskudicu, kao sto, uostalom, ni u vreme gladi ili oskudice ne gube nadu, znajuci da se vremena menjaju. Isto je i u duhovnom. Nasavsi se u razlicitim iskusenjima, dusa se ne cudi i ne ocajava jer zna da Bozije popustenje dozvoljava da se ispita i vaspita zlom, kao sto, uostalom, ni pri velikom bogatstvu i pokoju ne postaje nemarna, vec ocekuje promenu.

234. Cak i kad se nalazi u dubini i bogatstvu blagodati, covek jos uvek poseduje izdanke poroka. Ipak, on ima zastupnika koji mu pomaze. Mesto koje okružuje izvor i samo jeste vlažno i mokro. Medjutim, cim nastanu vrućine, presusuje i izvor i njegova okolina. Isto tako i kod slugu Bozijih blagodat Bozija, kojom izobiluju, isusuje i lukavu pohotu i prirodne zelje, buduci da ljudi Boziji sada postaju veci od prvog Adama.

235. Poneki u toj meri sticu spokojstvo u blagodati da postaju hrabriji od poroka koji u njima prebiva, drzeci se molitve i pocinka u Bogu. Drugi put oni potpadaju pod dejstvo lukavih pomisli i bivaju potkradeni grehom, iako jos prebivaju u blagodati Bozijoje. Lakomisleni i neznaveni misle da u njima vise nema greha posto je u njima delimicno podejstvovala blagodat. Rasudljivi, pak, i oni koji su mudriji, nemaju smelosti da kazu da vise ne podlezu dejstvu sramnih i necistih pomisli samim tim sto u sebi imaju blagodat.

236. Cesto susrecemo bratiju koji imaju toliku radost i blagodat da posle pet ili sest godina govore: "U nama se isusila pohota". I kada su vec sebe smatrali potpuno slobodnim od pohote, odjednom bi se porok, koji je u njima bio pritajen, pokretao i oni izgarahu od zelje, usled cega govorahu: "Otkuda posle toliko vremena da se u nama pojavi takva pohota?" Zbog toga se niko od razboritih nece usuditi da kaze: "Ja sam savrseno slobodan od greha buduci da u meni prebiva blagodat". Naprotiv, u umu deluju dva lica. Neiskusni u [duhovnim] stvarima misle da su pobednici i Hriscani cim u njima podejstvuje mala blagodat. Medjutim, ja mislim da stvar stoji ovako: Sunce na cistom nebu sija [jasno]; cak i kad naidju oblaci i sakriju ga, zgusnjavajuci vazduh, ono ne gubi u svojoj svetlosti, niti u svom bicu. Isto se desava i sa onima koji se nisu u potpunosti ocistili. Prebivajuci u blagodati Bozijoje, oni su u dubini duse jos obuzeti grehom. Oni imaju prirodne pokrete, ali i pomisli koje ih krepe u stremljenju ka Bogu, pri cemu jos nisu potpuno utvrdjeni u dobru.

237. I oni koji se u dubini duse drze dobra, tj. blagodati, jos uvek ostaju robovi i zarobljenici lukavih pomisli, nalazeci se na strani poroka. Zbog toga je coveku potrebno veliko rasudjivanje kako bi shvatio da se sve tako desava. Kazem ti da cak ni apostoli nisu bili potpuno bezbrizni, iako su imali Utesitelja u sebi. Pored radosti i veselja, u njima je postojao i strah i trepet, po dejstvu same blagodati, a ne sa strane poroka. Sama blagodat ih je cuvala da ne skrenu, cak ni u najmanjem. Stena na koju bace kamencic ostaje citava i nepokretna. Isto tako ni strela ne moze povrediti onoga koji ima oklop. Oklop odbija strelu tako da i gvozdje i telo ostaju nepovredjeni. Tako su i apostoli ostajali nepovredjeni od zla koje im se priblizavalo. Oni su bili obuceni u savrsenu silu Hristovu. Kao savrseni, oni su imali slobodu da cine dela pravde. Buduci da neki tvrde da pri blagodati dusa vec nema o cemu da se brine, Bog i od savrsenih zahteva dusevnu volju radi sluzenja Duhu, kako bi postojala saglasnost. Jer, apostol govori: *Duha ne gasite* (1.Sol.5,19).

238. U vidljivom svetu zemlja najcesce izdaje trnje. Zemljodelac kopa zemlju, prilježno je obradjuje i seje, pa ipak neposejano raste trnje i mnozi se zato sto je Adamu po prestupu receno: *Trnje i cicak ce ti davati zemlja* (Post.3,18). Ratar se iznova trudi, krci trnje, ali ono se jos vise umnozava. Shvati to duhovno. Po prestupu, zemlja srca iznosi trnje i cicak. Covek obradjuje zemlju, trudi se, a trnje lukavih duhova se sve vise umnozava. Medjutim, najzad Duh Sveti pomaze ljudskoj nemoci. Gospod obradjuje zemlju srca i u nju polaze nebesko seme. Medjutim, i posto padne nebesko seme, trnje i cicak se jos uvek umnozavaju. Sam Gospod i covek ponovo obradjuju zemlju duse, no jos

uvek nicu i mnoze se sedam lukavih duhova i trnje, sve dok ne nastupi leto, dok se ne umnozi blagodat i trnje se ne osusi od sunceve toplote.

239. Premda sapostoji sa nasom prirodom, zlo je ipak ne nadvladava, niti je cini svojim pasnjakom. Nezne stabljike pšenice kukolj može da zagusi. Medjutim, kada, sa nastupanjem leta, rastinje postane suvo, on joj vec vise ne može ni malo naskoditi. Jedna saka kukolja koja se nadje u trideset mera pšenice uopste se neće primetiti, jer ce postati neprimetno u mnoštvu pšenice. Isto je i sa blagodacu - kada se dar Boziji i blagodat umnozi u coveku, i kad covek se obogati u Gospodu, porok, koji delimicno ostaje u njemu, vise ne može da mu naskodi, vise nad njim nema silu, niti pasu. Jer, Gospodnji dolazak i promisljanje usmereni su na to da se mi, koji smo porobljeni, dužni i potcinjeni grehu, oslobodimo i postanemo pobednici smrti i greha.

240. Da li su apostoli mogli da sagrese da su hteli, ili je blagodat bila jaca i od same volje? Oni nisu mogli da zgreše, niti su zeleti, buduci da su se nalazili u svetlosti i tolikoj blagodati. Uostalom, ne kazemo da je blagodat u njima bila nemocna, vec tvrdimo da ona i savrsenim duhovnim muzevima dopusta da imaju svoju volju, da mogu da cine sta hoce i da se usmere gde hoce. I sama ljudska priroda, kao nemocna, ima mogucnost da skrene od dobra koje joj je sapostojeece. Oni koji su obuceni u punu opremu, koji imaju oklop i oruzje, iznutra su obezbedjeni i neprijatelji ih ne napadaju, ili ih i napadaju, ali od njihove volje zavisi da li ce da upotrebe oruzje, da im se usprotive, da sa njima stupe u borbu i pobede, ili ce, opet, iako poseduju oruzje, odustati od borbe, veseliti se i biti u miru sa njima. Tako i Hriscani, buduci obuceni u savrsenu silu i imajući u sebi nebesko oruzje, mogu da, ukoliko hoce, uzivaju sa satanom i da budu u miru sa njim, izbegavajući borbu. Jer, priroda [ljudska] je lako izmenjiva i covek, zbog samovlasnosti koja ostaje u njemu, može da, ako ushte, postane i sin Boziji, ali takodje, i sin pogibli.

241. Da li savrseni imaju nevolju i borbu, ili su potpuno bezbrizni? Nema coveka bez borbe. Satana je nemilosrdan i necovekoljubiv i ne lenji se da napada na sve ljude. Ipak, ocigledno je da ne napada sve sa jednakom usrdnoscu. Poneki trpe silnu borbu i napade od greha, ali se krepe i umudruju u bitkama, prenebregavajući protivnicku silu. Oni su u tome bez opasnosti zato sto su nepokolebivi i utvrđjeni u svom spasenju. Oni su izvezbani i iskusni u borbi sa zlom. Sam Bog je sa njima, rukovodeći ih i uspokojavajući ih. Drugi, pak, neizvezbani, upavsi u jednu nevolju i nakon jedne borbe, odmah propadaju i ginu.

242. Utvrdivsi se i osetivsi silno dejstvo blagodati Bozije, poneki su nalazili da su im udovi osveceni, te pomisljahu da u Hriscanstvu nema mesta za pohotu, da um postaje celomudren i cedan i da se unutrasnji covek vec uznosi u bozanstveno i nebesko. Takav covek misli da je nesumnjivo dostigao savrsenu meru. Kada vec smatra da je stupio u bezbedno pristaniste, njega sustizu talasi i on opet sebe vidi usred mora, gde postoji samo voda, nebo i gotova smrt. Tako greh, koji je usao u nas, proizvodi svaku zlu pohotu. Udostojivsi se ponovo izvesne blagodati i iz citave morske dubine primivsi samo neku kap, oni svakog casa i dana otkrivaju cudo koje se desava. Podvrgnuti tako cudnom, neobicnom i bozanstvenom dejstvu, oni se dive i cude kako su se umudrili. Bozanska i nebeska blagodat ih prosvetljuje, rukovodi, umiruje i sve uredjuje na dobro.

243. Trudi se da ispunis pravdu u unutrasnjem coveku gde je postavljen Hristov oltar zajedno sa precistim svetilistem, kako bi se svedocanstvo tvoje savesti pohvalilo Krstom Hristovim koji tvoju savest cisti od mrtvih dela, kako bi Bogu posluzio duhom svojim i kako bi poznao kome se klanjas, po recenome: *Mi se klanjamo onome sto znamo* (Jn.4,22). Poveri se Bogu koji te vodi i stupa u zajednicu sa Njim, kao nevesta sa zenikom. Jer, receno je: *Tajna je ovo velika, a ja govorim o Hristu* (Ef.5,32) i o neporocnoj dusi.

244. Zamisli jedan vrt u kome postoji plodno drvece i drugo mirisno rastinje. On je prekrasno obradjen i ukrasen. On je ogradjen i jednim malim zidom radi zastite. Neka pored njega tece mala reka. Ukoliko voda najpre lagano udara u zid, ostetice njegov temelj i naci sebi prolaz. Zatim ce pomalo sasvim rastresti temelj i uci u vrt, polomiti i iskoreniti svo rastinje, unistiti sav trud i vrt uciniti beskorisnim. Isto biva i sa ljudskim srcem. U njemu postoje dobre pomisli, ali se njemu neprestano priblizavaju i potoci greha, gotovi da ga obore i povuku na svoju stranu. Ako je um unekoliko lakomislen i ako

se preda necistim pomislama, duhovi prevare ce vec naci pasiste za sebe, progurati se i porusiti svu lepotu, ni u sta obratiti sve dobre pomisli i opustositi dusu.

z) Osim ove borbe, javlja se i spoljasnja. Kako pocinje da se pojavljuje blagodat Bozija u srce podviznika, tako zapocinju i neprijatni napadi drugih ljudi. Izgnan iz unutrasnjosti, neprijatelj se naoruzava spolja. To postaje neophodan uslov da bi Hriscanin dospeo do savrsenstva u duhu.

245. Boziji ljudi treba da se pripreme za borbu i podvig. Kao sto hrabri mladici izdrzava borbu i na udarce, koje mu nanose, uzvraca udarcima, tako i Hriscani treba da podnose nevolje, spoljasnje i unutrasnje borbe, kako bi, primajuci udarce, pobjedjivali trpljenjem. Takav je put Hriscanstva. Gde je Duh Sveti, tamo se - kao senka - pojavljuje gonjenje i borba. Vidis li kako proroci behu gonjeni svojim jednoplemenicima, iako u njima delovase Duh? Vidis li kako je Gospoda, koji je put i istina, gonio Njegov, a ne tudj narod? Njegovo pleme - Izrailjci - su ga gonili i raspeli. Slicno je bilo i sa apostolima. Jer, od vremena Krsta, Duh Utesitelj je dosao i preselio se kod Hriscana: vise niko od Judejaca nije bio gonjen, vec su jedino Hriscani postajali mucenici. Zbog toga ne treba da se cudite: Istina mora biti gonjena.

246. Nije tek tako napisano o Jovu da ga je iskao satana. Jer, on, sam po sebi, bez popustenja, nije nista mogao uciniti. Sta djavo govori Gospodu? Daj mi ga u ruke, [pa ces videti] *da li te nece u lice blagosloviti* [tj. opsovati] (Jov.1,11). I sada je isti Jov, i isti Bog, i isti djavo. Bas u vreme kad je Jov osecao pomoc Boziju, kad je bio revnistan i plamen u blagodati, iste ga satana i govori Gospodu: "On ti sluzi posto mu pomazes i stitis ga. Ostavi ga i predaj ga meni, [pa ces videti] *da li te nece u lice blagosloviti*". Prema tome, izgleda da blagodat odstupa bas zbog toga sto se dusa tesu. Tada se dusa predaje iskusenjima. Dolazi, dakle, djavo i donosi joj hiljadu nevolja - beznadeznost, ocakanje, lukave pomisli. On donosi nesrecu da bi dusu raslabio i odvojio od nade u Boga. Razborita, pak, dusa ni u nevoljama, ni u skorbi ne gubi nadu, vec se drzi onoga sto je stekla. Bilo sta da joj se desi usred hiljadu iskusenja, ona trpi i govori: "Makar me i smrt zadesila, necu ga (tj. Boga) ostaviti".

247. Svi pravednici su ugodili Bogu iduci tesnim i uskim putem. Avraam je bio bogat u Bogu, ali se u [odnosu] na svet nazivao prahom i pepelom (Post.18,27), a i David je o sebi govorio: *Ja sam crv a ne covek, ruglo ljudima i poruga narodu* (Ps.21,7). Slicno su i svi apostoli i proroci stradali, trpeci vredjanje. Pogledaj u kakvom je ponizenju dosao i sam Gospod, koji je put i Bog! On nije dosao radi sebe, vec radi tebe, da bi za tebe postao obrazac svakog dobra. On, koji je Bog, Sin Boziji, Car i Sin Carev, na sebe uzima izgled sluge. On donosi celebna lekarstva i leci ranjene, iako je po spoljasnjosti kao jedan od ranjenih.

248. Medjutim, nemoj prenebregavati dostojanstvo Bozije, videci da je po spoljasnjosti unizen kao jedan od nas. On je takav postao radi nas, a ne radi sebe. Razmisli koliko se On smirio u trenutku kad su vikali: *Raspni ga, raspni!* (Lk.23,21), i kad se skupljao narod. Nad zlocincem kome je knez izrekao presudu gnusa se sav narod i ponizava ga. Tako su i fariseji prezirali Gospoda u vreme raspeca, buduci da je bio osudjen na smrt. Nije li prevazislo svaku meru ponizenja pljuvanje po licu, stavljanje trnovog venca i udaranje po obrazima? Jer, napisano je: *Ledja svoja podmetah onima koji me bijahu i obraze svoje onima koji me sramocahu; ne zaklonih lica svoga od poruge ni od pljuvanja* (Is.50, 6). Bog je, dakle, primio mnostvo poruga, stradanja i ponizenja. I ma koliko se smiravao ti, koji si prah i po prirodi smrtan, neces se niukoliko moci uporediti sa svojim Vladikom. Bog se radi tebe smirio, a ti se ni radi sebe ne smiravas, vec se nadimas i oholis. On je dosao da na sebe uzme skorb i teret, i da tebi pruzi Svoj pokoj, a ti neces da poneses trud i da postradas kako bi se iscelio od rana. Slava stradanju i dugotrpljenju Njegovom u vekove!

249. Kad je i Bog na zemlji isao tim putem, i ti si duzan da ga podrazavas. Tako su hodili i apostoli i proroci. Ako i mi zelimo da budemo nazidani na temelju Gospoda i apostola, treba da budemo njihovi podrazatelji. Jer, apostol govori Duhom Svetim: *Ugledajte se na mene, kao i ja na Hrista* (1.Kor.11,1). Ukoliko, pak, volis ljudsku slavu i

hoces da ti se klanjaju, trazeci pokoj, [znaj] da si skrenuo sa puta. Ti treba da se raspnes sa Raspetim, da postradas sa Stradalnikom, kako bi se proslavio sa Proslavljenim (Rim.8,17). Jer, nevesta treba da postrada sa Zenikom, cime postaje sudeonica i sunaslednica Hristova. Bez stradanja i bez prohodjenja napornog, uskog i tesnog puta niko ne moze uci u grad svetih, dostici pokoj i carevati sa Carem u beskonacne vekove.

250. Koliko se satani dopusta da nas napada: do izvesne mere, ili koliko hoce? On se naoruzava ne samo na Hriscane, vec i na idolopoklonike i na ceo svet. Prema tome, kad bi mu bilo dozvoljeno da napada koliko hoce, on bi istrebio sve. Zasto? Zato sto je to njegovo delo i njegova volja. Grncar koji krcage stavlja u vatru odmereno zagreva pec. On ih ne ostavlja ni preko vremena u vatri, kako ne bi popucali, niti krace od neophodnog vremena, kako ne bi ostali nedopeчени i kako ne bi propali. Zlatar takodje priprema pogodnu vatru. Jer, kad bi usilio vatru, zlato i srebro bi se istopili, postali zitki i propali. Najzad, i um ljudski odmerava tezinu sa snagom teglece stoke, ili kamile, ili druge zivotinje, tj. pazi na tezinu koju mogu poneti. Koliko tek [pazi] Bog, koji zna snagu ljudskih sasuda i koji u raznoj meri popusta protivnickoj sili da deluje!

i) Podnoseci sve ovo strpljivo i ni u cemu ne ustupajuci neprijatelju, dusa se sve vise cisti i otvara prostor snaznijim dejstvima blagodat Svetoga Duha, koja se najzad projvaljuje kroz ozarenja uma, kroz posebna utesna naravstvena stanja, kroz vidjenja, upucivanja. Postaje ocigledno da dusa prilazi savrsenstvu.

251. Onome koji ga ljubi, Bog saopstava Svoju ljubav. Onome koji je jednom poverovao u Njega, On dodaje nebesku veru, te covek postaje dvostruk. Koliko od svojih udova ti Njemu prineses na dar, toliko ce i On od Svojih udova prisajediti dusi tvojoj, kako bi ti sve cisto bilo - i delanje, i ljubav, i molitva.

252. Marija je ostavila sve, sela pored nogu Gospodnjih i citavog dana blagosiljala Boga. Vidis li sedenje u blizini koje proizilazi iz ljubavi? Cuj i sledece, kako bi jasnije zasijala rec Bozija. Dusi onoga koji ljubi Isusa i pravo na Njega gleda, koji ga sa ljubavlju posmatra a ne obicno, Bog hoce da uzvрати necim, premda covek ne zna sta prima i u kojoj meri Bog obdaruje dusu. Mariji, koja ga je zavolela i koja je sedela pored Njegovih nogu, On nije jednostavno dao nagradu, vec joj je darovao neku skrivenu silu od Svoje sustine. Same reci, koje je Gospod sa mirom izrekao Mariji, behu Duh i sila. Te reci su usle u srce, postale dusa u dusi, duh u duhu, i bozanstvena sila je ispunila njeno srce. Tamo gde se obrete, ta sila postaje neotudjivo nasledje. Zbog toga, znajuci sta joj je darovao, Gospod govori: *Marija je dobri deo izabrala* (Lk.10,42). I Marta je vremenom, zbog usrdnosti sa kojom je sluzila, dobila isti dar. I ona je, naime, u dusu svoju primila bozastvenu silu.

253. I zasto bi bilo cudnovato da oni koji prilaze Gospodu i koji se pilepljuju uz Njega telesno primaju silu? Nekada su apostoli besedili i Duh Sveti je silazio na verujuce (Dap. 10,44). I Kornilije je od reci koje je cuo primio silu. Utoliko pre se javljala sila kad je Gospod izgovarao reci Mariji, ili Zakheju, ili gresnici koja je raspustenom kosom otirala noge Gospodnje, ili Samarjanci, ili razbojniku. Utoliko pre je tada Duh Sveti dolazio u jedinstvo sa njihovim dusama. A i sada oni koji ljube Gospoda, koji su sve ostavili i stalno prebivaju u molitvi, tajno uce stvari koje ranije nisu znali. Sama Istina im se, saglasno njihovom proizvoljenju, otkriva i uci ih: *Ja sam... istina* (Jn.14,6). Sami apostoli, koji su do Krsta prebivali uz Gospoda, vidjahu velika znamenja - ciscenje gubavih, vaskrsavanje mrtvih, premda nisu znali kako bozanstvena sila pociva i deluje u srcu. Oni ne znadjahu da ce se duhovno preporoditi, da ce se sjediti sa nebeskom dusom, da ce postati nova tvar. Oni su voleli Gospoda radi cuda koja je vrsio. Najzad, Gospod im je rekao: "Zasto se divite znamenjima? Ja cu vam dati veliko nasledje kakvo nema citav svet".

254. Njima su jos bile neobicne reci Gospodnje, sve dok On nije vaskrsao iz mrtvih i dok radi nas nije uzneo telo na nebo. Tada je na njih sisao Duh Utesitelj i stupio u jedinstvo sa njihovim dusama. Sama Istina se javlja u dusama vernih i nebesni covek prilazi tvom coveku, stupajuci sa njim u zajednicu. Oni koji istrajavaju u sluzenju i koji usrdno sve cine iz revnosti i ljubavi prema Bogu, vremenom pristupaju poznanju same Istine zato sto se Gospod otkriva dusama njihovim i uci ih sazivotu sa Duhom Svetim.

255. Receno je: *Okusite i vidite da je blag Gospod (Ps.33,9)*. Ovo okusanje je osvedocenje u dejstvenu silu Duha koja služi u srcu. Jer, sinovi svetlosti i sluzenja Novome Zavetu u Duhu Svetome nicemu se ne uče od ljudi, već samo od Boga. Sama blagodat na njihovim srcima piše zakone Duha. Zbog toga oni ne treba da se osvedocuju samo iz Pisama, koja su napisana mastilom, već iz tablica srca na kojima blagodat Božija ispisuje zakone Duha i nebeske tajne. Jer, srce gospodari i caruje celim telesnim sastavom. Ovladavši pasistem srca, blagodat već caruje nad svim udovima i pomislama. Jer, tu je um i sve pomisli duše i njeno ocekivanje. Zbog toga blagodat i prodire u sve delove tela.

256. Takav, po napisanom, ispituje svakog čoveka (1.Kor.2, 14). On za svakog zna iz kog izvora crpe rec, gde se zaustavio, na kakvom se stepenu nalazi, dok o njemu niko od ljudi, koji imaju svetski duh, ne može ništa znati niti suditi. Jedino onaj ko ima nebeskog Duha Božijeg može prepoznati sebi sličnog, kao što govori apostol: "Duhovno duhovnim upoređujući".

257. Onima koji su se udostojili da postanu čeda Božija i da se rode odozgo od Duha Svetoga, koji u sebi imaju Hrista koji ih prosvetljuje i uspokojava, na različite i raznovrsne načine upravlja Duh i blagodat nevidljivo dejstvuje u njihovom srcu kroz duhovno spokojstvo. Da bismo delimično pokazali kako blagodat dejstvuje u njihovim dušama, pozajmicemo primere iz vidljivih naslada. Ponekad su oni veseli kao na carskoj večeri, radujući se neizrecivom radoscu i veseljem; ponekad lice na nevestu koja se uspokojava božanstvenim pokojem u opštenju sa svojim zenikom; ponekad kao besplotni anđeli, nalazeći se još u telu, osecaju izuzetnu lakocu i krilatost; ponekad kao da su pijani od pica, razveseljeni i opijeni Duhom, opijeni božanstvenim duhovnim tajnama.

258. Medjutim, ponekad kao da placu i tuguju zbog roda ljudskog, moleći se za celog Adama, prolivajući suze i placuci, zapaljeni duhovnom ljubavlju prema čovečanstvu. Ponekad ih Duh raspaljuje takvom radoscu i ljubavlju da bi, kad bi mogli, svakog čoveka stavili u srce, ne razlikujući zlog od dobrog. Ponekad u smirenoumlju duha toliko umanjuju sebe da se smatraju poslednjima i najmanjim od svih. Ponekad ih Duh postojano drži u neizrecivoj radosti. Ponekad lice na silnog vojvodu koji, obukavši se u carsko oružje, izlazi u borbu sa neprijateljima, snažno se podvizavajući da ih pobedi. Jer, duhovni [ljudi] se, slično njemu, oblače u nebeska oružja Duha, ustaju na neprijatelje i sa njima vode borbu da bi ih pokorili pod svoje noge.

259. Ponekad se duša uspokojava u nekom velikom bezmolviju, tisini i miru, prebivajući u duhovnoj sladošći, u neizrecivom pokoju i blaženstvu. Ponekad blagodacu Duha postaje mudra nekom neizrecivom razboritoscu i mudrosću i neobjasnjivim duhovnim poznanjem, koje se ne može izraziti jezikom i ustima. Ponekad, opet, čovek postaje kao jedan od [običnih] ljudi. Tako raznovrsno u ljudima deluje blagodat, i na mnoge načine rukovodi dušom, uspokojavajući je po volji Božijoj, i vezbajući je mnogoobrazno, kako bi je savrsenu, besprekornu i čistu privela Ocu nebeskom.

260. Ova nabrojana dejstva Duha umnozavaju se kod onih koji su blizi savrsenstvu. Jer, nabrojana raznovrsna upokojenja blagodacu se različito izrazavaju recima i u ljudima se neprestano desavaju, tako da jedno dejstvo sledi za drugim. Uzdignuvši se ka savrsenstvu Duha, savrseno se ocistivši od strasti i u neizrecivom opštenju se spojivši sa Duhom i sama postavši duh, stupivši u jedinstvo i srastanje sa Duhom Utesiteljem, duša sva postaje svetlost, sva oko, sva duh, sva radost, sva spokojstvo, sva veselje, sva milosrdje, sva blagost i dobrota. Kao što je kamen u morskoj dubini sa svih strana okružen vodom, tako i ovi ljudi, potpuno se sastavši sa Duhom, postaju slični Hristu, nepromenjivo imajući u sebi vrline sile Duha, ostajući unutrašnje besprekorni, neporocni i čisti. Jer, kako bi obnovljeni Duhom mogli spolja proizvoditi plod zla? Naprotiv, u njima svagda i u svemu sijaju plodovi Duha.

261. Ima [ljudi] koji ulaze da preklone kolena [na molitvi] i srce im se ispunjava božanstvenim dejstvom, te im se duša veseli sa Gospodom kao nevesta sa zenikom, po reci proroka Isaije: *Kao što se raduje zenik zbog neveste, tako će se Gospod obradovati zbog tebe (Is.62,5)*. Ponekad je takav po čitav dan zauzet nečim, da bi se zatim na jedan čas posvetio molitvi. Tada se njegov unutrašnji čovek sa velikom sladošću zanosi molitvenim stanjem, beskrajnom dubinom onoga veka, tako da se njegov um u

potpunosti odstranjuje, nosen i zarobljen tamosnjim. Za to vreme on zaboravlja na pomisli zemaljskog razuma, buduci nasicen i zarobljen pomislina na Bozanstveno, nebesko, bezgranico, neshvatljivo, divno, sto covecija usta ne mogu da izgovore. U taj cas covек se moli i govori: "O, kada bi moja dusa otisla zajedno sa molitvom".

262. Da li se covек uvek nalazi u takvom stanju? Istina, blagodat je neprestano prisutna i ukorenjena, delujuci kao kvasac u coveku i uzrastajuci od mladih dana. Prebivajuci u coveku, ona postaje kao nesto prirodno i neodvojivo, kao nesto jedno sa njegovim bicem. Ipak, ona svoja dejstva menja kako joj je ugodno, na korist samom coveku. Ponekad se taj oganj razgara i raspaljuje snaznije, a ponekad slabije i tise; jedno vreme se ova svetlost razbuktava i sija blistavije, a ponekad se umanjuje i mrkne; svagda goreci i svetleci, ovaj svetilnik je ponekad jasniji, razgorevajuci se od opijenosti ljubavlju Bozijom, a u drugo vreme svoj sjaj odaje stedljivo, tako da je svetlost koja prebiva u coveku slabija.

263. Osim toga, nekima se u svetlosti javljalo znamenje krsta i sjedinjavalo sa unutrasnjim covekom. Ponekad covек za vreme molitve dostize do istupljenja, kad mu se cini da stoji u crkvi pred zrtvenikom na kome se nalaze tri hleba, koji kao da su uskisli zajedno sa jelejom. I koliko ih on jedjase, toliko oni narastahu i podizahu se. Ponekad se javljala neka svetla odezda kakve nema na zemlji u ovome veku i kakvu ne mogu da sacine ljudske ruke. Jer, kao sto je Gospod, popevsi se na goru, preobrazio svoje haljine, ucinivsi ih munjezracnim, tako se i covек, obucen u [slicne haljine], cudio i izumljivao. Drugom prilikom je ta svetlost, javivsi se u srcu, otkrivala unutrasnju, najdublju i skrivenu svetlost, zbog cega bi covек, potpuno progutan onom sladoscju i onim sagledavanjem, prestajao da vlada sobom i za ovaj svet postajao kao lud i stranac. Zbog izobilne ljubavi i sladosti, i usled skrivenih tajni, covек u to vreme dostize slobodu i savrsenu meru, postaje cist i slobodan od greha. Medjutim, kasnije se blagodat umanjuje i silazi pokrivalo suprotne sile. Blagodat bi tada bila samo delimicno vidljiva, nalazeci se na nizem stepenu savrsenstva.

264. Covек treba da prodje, da tako kazemo, dvanaest stupnjeva da bi dostigao savrsenstvo. Ponekad on zaista postize tu meru i dostize savrsenstvo. Zatim blagodat opet pocinje da deluje slabije i covек silazi na drugi stepen, stojeci vec na jedanaestom stupnju. Drugi, medjutim, bogat blagodacu, uvek danonocno stoji na visokoj meri, buduci slobodan i cist, zarobljen i nosen. Covек kome su pokazana ona cuda i koji ih je na opitu poznao, vise ne bi mogao na sebe da primi domostroj reci [tj. da poucava], niti bilo kakvo drugo breme. Kad bi sa njim uvek bilo tako, on se ne bi saglasio ni da slusa, niti da se, po obicaju, pobrine za sebe, ni za sutrasnji dan, vec bi samo sedeo u jednom cosku u zanosu i u nekoj opijenosti. Zbog toga mu se ne daje savrsena mera kako bi se postarao o bratiji i posluzio recju, premda je pregrada vec srusena i smrt pobedjena.

265. Na delu se desava sledece: slicno gustoj magli, neka primracna sila pociva na [coveku] i lagano ga pokriva. Svetilnik neprestano gori i svetli. Ipak, kao da neko pokriva i natkriljuje svetlost. Zbog toga covек priznaje da jos nije savrsen i da jos nije potpuno slobodan od greha. Stoga se moze reci da je pregrada vec razrusena i razorena, premda u ponecemu jos ne potpuno i ne za svagda. Jer, povremeno blagodat snaznije plamti, tesi i uspokajava coveka, a ponekad se umanjuje i povlaci, kako sama ustrojjava na korist coveka. Ko je, pak, taj koji, makar privremeno, dolazi do savrsene mere, okusa i iskustveno poznaje onaj vek? Ja do sada nisam upoznao ni jednog [potpuno] savrsenog i slobodnog Hriscanina. Naprotiv, cak i u onome koji se uspokajava u blagodati, koji dolazi do tajni i otkrivenja, do osecanja velike blagodatne sladosti - jos uvek u unutrasnjosti prebiva i greh. Takvi ljudi, usled neiskustva, sebe smatraju slobodnim i savrsenim zbog blagodati i svetlosti koja izobiluje u njima. Medjutim, oni zbog svoje neopitnosti upadaju u obmanu, [izvlaceci pogresan zakljucak] iz dejstva blagodati u njima. Tako do sada nisam video ni jednog slobodnog coveka. A posto sam povremeno i sam delimicno dolazio do takve mere, shvatam zbog cega nema savrsenog coveka.

266. Reci nam na kome si ti stepenu. Sada, posle krsnog znamenja, blagodat deluje tako da umiruje sve udove i srce, te dusa zbog velike radosti postaje slicna nezlobivom detetu. Covек [tada] vise ne osudjuje ni Jelina, ni Judejca, ni gresnika, ni svetovnjaka. Unutrasnji covек na sve gleda cistim okom i raduje se zbog celog sveta. On

zeli da u punoj meri uspostuje i zavoli i Jeline i Judejce. Ponekad on, kao carev sin, tvrdo veruje u Sina Bozijeg kao u Oca. Pred njim se otvaraju vrata i on ulazi u mnoge obitelji. Po meri njegovog ulazenja, njemu se otvaraju nova vrata - na primer, posle stotine obitelji, on ulazi u drugu stotinu i bogati se. I srazmerno obogacenju, njemu se pokazuju nova cuda. Njemu se, kao sinu i nasledniku, poverava ono sto ljudska priroda ne moze izreci, sto se ne moze izgovoriti ustima i jezikom.

7. VISI STEPEN HRISCANSKOG SAVRSENSTVA

267. Prorok Jezekilj saopstava o bozanstvenom i slavnom javljanju i vidjenju kome je bio svedok. On ga je opisao kao javljanje ispunjeno neizrecivim tajnama. Video je on na polju heruvimsku kolesnicu, cetiri duhovne zivotinje. Svaka je imala po jedno lice: jedna lava, druga orla, treca teleta i cetvrta coveka. Svaka je imala krila tako da je bilo nemoguće odrediti sta je prednja a sta zadnja strana. *Pleca su im bila ispunjena ocima*, i prsa takodje, i nije bilo mesta gde nije bilo ociju. Svaka zivotinja je imala po tri tocka, kao tocak u tocku, i u tocku je bio duh. Prorok je video nesto kao lik covekov, i njegovo podnozje je bilo safirno. Ta kolesnica je nosila Vladiku koji je sedeo. I zivotinje idjahu napred, ma gde On hocase. Pod krilima heruvima prorok vide nesto kao ruku covjeciju koja ih podrzavase i nosase.

268. Istinito i nesumnjivo je bilo ono sto je prorok video u zanosu. Medjutim, vidjenje je ukazivalo na nesto drugo, predstavljalo praobraz neceg tajanstvenog i bozanskog, neku tajnu sakrivenu od pokolenja i javljenu u poslednja vremena, prilikom dolaska Hristovog. Prorok je sagledavao tajnu duse koja ima da primi Gospoda svoga i da postane presto Njegove slave. Dusa koju je Duh pripremio sebi za staniste i obitelj, koju je udostojio pricesca Svojom svetloscu i obasjao krasotom neizrecive slave Svoje, sva postaje svetlost, sva - lice, sva - oko. U njoj nema ni jednog dela bez duhovnih ociju svetlosti, tj. nema nicega mracnog. Ona je u potpunosti postala svetlost i duh, sva se ispunila ocima, te nema nikakvu zadnju stranu, nego odasvud ima lice zato sto je na nju sislala i na njoj prebiva neizreciva krasota slave Hristove Svetlosti. Kao sto je sunce sa svih strana isto, kao sto nema ni jedan poslednji ili nedovoljni deo, vec se sastoji iz jednakih delova, i sve u potpunosti blista svetloscu, sve jeste svetlost, i kao sto je oganj, tj. sama svetlost ognja celovita i nema u njoj ni prvog ni poslednjeg, ni veceg ni manjeg - tako i dusa koja je savrseno obasjana neizrecivom krasotom slave svetlosti od lica Hristovog, koja je savrseno stupila u opstenje sa Duhom Svetim, i koja se udostojila da postane staniste i presto Boziji, sva postaje oko, sva svetlost, sva lice, sva slava, sva duh, kao sto ju je pripremio, ustrojio i duhovnom lepotom ukrasio Hristos, koji je i nosi, i vodi, i podrzava i pridrzava. Jer, receno je da je ruka covjecija bila ispod heruvima (Jez.1,8). Sam Hristos je nosi i vodi.

269. Cetiri zivotinje koje su nosile kolesnicu simbolizuju vladalacke pomisli (tj. sile) duse. Kao sto orao caruje nad pticama, lav nad divljim zverinjem, vo nad krotkim zivotinjama, a covek nad svom tvari, tako i u dusi postoje carske pomisli, tj. volja, savest, um i sposobnost ljubavi (tj. osecanje). One upravljaju dusevnom kolesnicom; na njima pociva Bog. Na drugi nacin, one mogu da se objasne i kao nebeska Crkva svetih. Kao sto prorok govori da je visina zivotinja bila ogromna, da su bile prepune ociju, da niko nije mogao da obuhvati broj ociju, kao, (uostalom), ni visinu, zato sto o tome nije dato poznanje; kao sto svako moze da vidi zvezde na nebu i da im se divi, ali niko ne moze da sazna njihov broj - tako i u nebesku Crkvu svetih moze da udje i da se u njoj nasladjuje svako ko zeli da se podvizava, premda ne moze da sazna i obuhvati broj svetih, jer to pripada jedinome Bogu. Onaj koji sedi na kolesnici i na prestolu sveocitih zivotinja, ili u svakoj dusi koja je postala Njegov presto i staniste, koja je postala oko i svetlost - putuje i nosen je sedeci na njoj, upravlja uzdama duha, krmaneci kako sam zna. Kao sto duhovne zivotinje nisu hodile po svojoj volji, vec gde je hteo i znao Onaj ko je na njima sedeo i upravljao, tako i ovde On sam upravlja i vodi, ukazujući put Duhom Svojim. Prema tome, dusa ne moze po svojoj volji da se uzdigne na nebo, vec je Bog,

odbacivsi telo, usmerava da mislju stremi na nebo. I opet, kad mu je ugodno, ona hodi u telu i u pomisljima, i po Njegovoj volji prelazi ka zemaljskim predelima, gde joj On pokazuje otkrivenja i tajne. O, prevashodnog li, blagog, jedinog i istinitog Vodica! Na isti nacin ce se tela proslaviti pri vaskrsenju, dok se dusa jos ovde proslavlja, sjedinjujuci se sa Duhom.

270. Sam Gospod je apostolima rekao da duse pravednika postaju svetlost: *Vi ste svetlost svetu* (Mt.5,14). Nacinivsi ih svetloscu, On im naredjuje da se preko njih prosveti svet: *Niti se uzize svetiljka i mece pod sud nego na svecnjak, te svetli svima koji su u kuci. Tako da se svetli svetlost vasa pred ljudima* (Mt. 5,15-16). To znaci: ne skrivajte dar koji ste primili od mene, vec ga prenosite na sve koji zele. I jos: *Svetiljka telu je oko. Ako, dakle, oko tvoje bude zdravo, sve ce telo tvoje svetlo biti. Ako li oko tvoje kvarno bude, sve ce telo tvoje tamno biti. Ako je, dakle, svetlost koja je u tebi tama, kolika je tek tama* (Mt. 6,22-23). Oci su svetlost telu. Kad su one zdrave, sve telo je osvetljeno. Kada, pak, nesto padne u oci i one se pomrace, sve telo se nadje u tami. Tako su i apostoli postavljeni da budu oci i svetlost celom svetu. Zapovedajuci, Gospod im je rekao: "Ukoliko vi, koji ste svetlost svetu, istrajete i ne skrenete, citavo telo sveta ce se prosvetiti. A ukoliko se vi, koji ste svetlost sveta, pomracite, sta ce tek biti sa tamom, tj. sa svetom?" Tako su apostoli, postavsi svetlost, poslužili kao svetlost za verne, prosvetivsi im srca nebeskom svetloscu Duha kojom su sami bili prosvечeni.

271. Oni koji su sa sebe svukli starog i zemnog coveka, i sa kojih je Hristos svukao odecu carstva tame, oblace se u novog i nebeskog coveka Isusa Hrista. Gospod ih oblaci u odecu Carstva neizrecive svetlosti, u odecu vere, nade, ljubavi, radosti, mira, milosrdja, blagosti i u sva ostala bozanska i zivotvorna ruha svetlosti, zivota i neizrecivog pokoja. Bog je ljubav, radost, mir, blagost, milosrdje. I novi covек postaje sve to po blagodati.

272. Udostojivsi se da dodju do mere savrsenstva i da postanu bliski Caru, savrseni Hrisanci se svagda posvecuju na dar Krstu Hristovom. Kao sto je (u vreme) proroka najveću cast imalo pomazanje, stoga sto su pomazanici postajali proroci i carevi, tako i sada duhovni ljudi, koji se pomazuju nebeskim pomazanjem, postaju Hrisanci po blagodati, kako bi bili carevi i proroci nebeskih tajni. Oni su i sinovi, i gospoda, i bogovi, njih vezuju, odvode u zarobljenstvo, obaraju, raspinju, posvecuju na dar. Kad je pomazanje jelejem koji dobijamo od zemaljskog rastinja, od vidljivog drvца, imalo silu da su pomazani bespogovorno dobijali dostojanstvo (jer, svi su priznavali da su oni postavljeni za cara: pomazani David se odmah podvrgao gonjenju i nevoljama, da bi kroz sedam godina postao car), sta tek [da kazemo] za one ciji se um i unutarnji covек pomazuju osvecujucim i radostotvornim, nebeskim i duhovnim jelejem radovanja, koji primaju pecat onog netrleznog Carstva i vecne sile, zalog Duha, samog Duha Svetog i Utesitelja (shvati da Utesitelj i tesi i ispunjava radoscu one koji su u nevoljama).

273. Oni koji se pomazuju jelejem nebeskog rastinja, drveta zivota - Isusa Hrista, udostojavaju se da dodju do mere savrsenstva, tj. Carstva i usinovljenja, tako da, iako se jos nalaze u ovom svetu, vec postaju tajnici nebeskog Cara, imajuci smelost pred Svedrzi teljem, i ulazeci u Njegov dvorac, gde su andjeli i duhovi svetih. Jer, iako jos nisu obreli savrseno nasledje koje im je pripremljeno u onom veku, oni se zalogom koji su primili ovde vec uveravaju o vencu i Carstvu. Imajuci obilje i smelost Duha, njima nije cudno sto ce carevati sa Hristom? Zbog cega? Zato sto su jos u telu imali osecaj one sladosti i dejstvo one sile.

274. Pri kraju sveta, kada ovog svoda bude nestalo, pravednici ce vec ziveti u Carstvu, u svetlosti i slavi, ne gledajuci nista drugo osim Hrista, koji svagda prebiva u slavi sa desne strane Oca. Tako i oni koji su jos ovde zahvaceni i zarobljeni za onaj vek, gledaju sve tamosnje lepote i divote. Jer mi, jos dok zivimo na zemlji, imamo svoj zivot na nebesima kao stanovnici i zitelji onoga sveta po umu i po unutarnjem covеku. Kao sto vidljivo oko, ako je cisto, uvek jasno vidi sunce, tako i um koji se savrseno ocistio uvek vidi slavu svetlosti Hristove, prebivajuci sa Gospodom dan i noc, kao sto telo Gospodnje, sjedinivsi se sa Bozanstvom, svagda prebiva sa Duhom Svetim. Ipak, ljudi ne dolaze odjednom u tu meru, vec uz veliki trud, nevolju i veliki podvig.

275. Kao sto je Gospod ostavio svako nacalstvo i vlast, obukavsi se u telo, tako se i Hrisanci oblace u Duha Svetog i borave u spokojstvu. Ako im i dolazi borba spolja, ako ih

i napada satana, oni su unutra ogradjeni silom Gospodnjom i ne uznemiravaju se. Da li je on ista naskodio Gospodu kada ga je cetrdeset dana iskusavao u pustinji i kada je spolja prilazio Njegovom telu? U tom telu je bio Bog. Tako i Hriscani, premda se iskusavaju spolja, unutra ostaju ispunjeni (silom) Bozanstva i ne trpe nikakvu stetu. Ko je dospeo do takve mere, pristupio je savrsenoj ljubavi Hristovoj i punoci Bozanstva. Onaj, pak, ko nije takav, jos unutra vodi borbu. Cas se uspokojava u molitvi, cas se nalazi u nevolji i borbi. Jer, tako je ugodno Gospodu. Dokje covek jos mladenac, Gospod ga vodi kroz borbu. Unutra kao da se pojavljuju dva lica - svetlost i tama, spokojstvo i borba; cas se u spokojstvu moli, cas se nalazi u smucenju.

276. Ne cujes li sta govori Pavle? *Ako imam sve darove, i ako predam telo svoje da se sazeze... ako jezike... andjeoske govorim, a ljubavi nemam... nista mi ne koristi* (1.Kor.13,1-3). Jer, ovi darovi samo privode ka savrsenstvu. Oni koji su ih dostigli, premda se [nalaze] u svetlosti, ipak su jos mladenci. Mnogi od bratije su dostizali do ovoga stepena, sticali darove isceljenja, otkrivenja i prorostva. Medjutim, posto nisu dospeli do savrsene ljubavi, koja je *sveza savrsenstva* (Kol.3,14), na njih se podizala borba i oni su, postavsi nemarni, [najzad] padali. Ko, medjutim, dostize do savrsene ljubavi, vec postaje suzanj i zarobljenik blagodati. Ko se, pak, postepeno priblizava savrsenoj meri ljubavi, ali jos nije postao njen suzanj, jos uvek [nije slobodan] od straha, buduci da mu preti borba i pad. I ukoliko se ne ogradi, oborice ga satana.

277. Svako treba da zna da postoje oci koje su jos dublje od ovih ociju, i sluh koji je jos dublji od ovog sluha. I kao sto ove oci vide culno, i prepoznaju lice prijatelja ili voljenoga, tako i oci dostojne i verne duse, prosvecene bozanskom svetloscu, vide i prepoznaju istinskog Prijatelja, najsladjeg i mnogozeljenog Zenika - Gospoda, cim se dusa ozari Duhom kome se klanjamo. Misljeno gledajuci zeljenu i jedino neizrecivu lepotu, dusa se ranjava bozanstvenom ljubavlju, okrece se ka svim duhovnim vrlinama i stice neizmernu i neiscrpu ljubav ka Gospodu za kojim zudi.

278. U senci Zakona koji je dat preko Mojsija, Bog je naredio da svi u subotu pocivaju i da niko ne radi. To je bio obraz i senka istinske subote, koju Gospod dariva dusi. Jer, dusa, koja se udostojila da se izbavi od sramnih i necistih pomisli, subotuje istinsku subotu, i pociva istinskim pokojem, ostajuci ispraznjena i slobodna od svih mracnih dela. Tamo, naime, u prvobitnoj suboti, [ljudi] su pocivali telesno, ali su im duse bile svezane lukavstvom i porocima. Ova, pak, istinska subota jeste istinski pokoj duse, koja je prazna i cista od satanskih pomisli, pocivajuci u vecnom Gospodnjem pokoj i radosti.

279. Gospod coveka priziva na pokoj govoreci: *Hodite k meni svi koji ste umorni i natovareni i ja cu vas odmoriti* (Mt. 11,28). Duse koje se pokoravaju i prilaze, On uspokojava od tih teskih, bremenitih i necistih pomisli. One se isprazuju od svakog bezakonja, subotuju istinsku, ugodnu i svetu subotu, praznuju duhovni praznik neizrecive radosti i veselja, cistim srcem vrse cisto i bogougodno sluzenje. To je istinska i svetla subota. Zbog toga i mi molimo Boga da nam da da udjemo u taj pocinak, da se ispraznimo od sramnih, lukavih i sujetnih pomisli, te da dodjemo do mogucnosti da mu sluzimo cistim srcem i da praznujemo praznik Duha Svetog. Blazen je onaj ko udje u ovaj pocinak.

280. Bog ukazuje milost dusi koja se prilepljuje uz Njega, ljubi je, prilazi joj i sam se prilepljuje uz nju. Njen razum vec neprestano prebiva u blagodati Gospodnjoj. Tada dusa i Gospod postaju jedan duh, jedno jedinstvo, jedan razum. Telo duse ostaje na zemlji, a [njen um] u potpunosti zivi u nebeskom Jerusalimu, ushodeci do treceg neba, prilepljujuci se uz Gospoda i sluzeci mu.

281. Onaj koji u nebeskom gradu sedi na prestolu Velicanstva na visinama sav prebiva sa dusom u njenom telu. Jer, On je njen obraz položio gore, u nebeskom gradu svetih - u Jerusalimu, dok je sopstveni Obraz neizrecive svetlosti Svoga Bozanstva položio u njenom telu. On joj služi u gradu tela, a ona Njemu služi u nebeskom gradu. Dusa je Njega nasledila na nebesima, a On je nju prihvatio kao nasledje na zemlji. Jer, Gospod postaje nasledje duse, i dusa nasledje Gospoda. Misao i um cak i pomracenih gresnika mogu biti veoma daleko od tela, mogu da imaju silu da u jednom trenu vremena prolaze velika prostranstva, da prohode udaljene zemlje. Cesto im je telo prostrto na

zemlji, a misao im sa druge strane boravi sa ljubljenim ili sa ljubljenom, i sebe posmatra kao da tamo zivi. Ako je dusa gresnika tako laka i brzopokretna, i ako za njen um nema smetnji da se nalazi na udaljenim mestima, kako je tek sa dusom sa koje je spalo pokrivalo tame silom Duha Svetog, cijje su umne oci prosvечene nebeskom svetloscu, i koja je potpuno izbavljena od bescasnih strasti, postavsi cista po blagodati. Ona svecelo sluzi Gospodu duhom, a svecelo i telom. Ona se toliko rasprostire mislju da biva svagde gde hoce i kada hoce, sluzeci Hristu.

282. To govori i apostol: *Da biste... mogli razumeti sa svima svetima sta je sirina i duzina, i dubina i visina, i poznati ljubav Hristovu koja prevazilazi svaki razum, da biste se ispunili svakom punotom Bozijom* (Ef.3,18). Razmatraj neispitljive tajne duse sa koje Gospod skida tamu koja je obuzela i otkriva joj se sam; kako siri i rasprostire misli njenog uma i u sirinu, i u duzinu, i u dubinu, i u visinu sve vidljive i nevidljive stvari.

8. BUDUCI ZIVOT

283. Po izlasku duse iz tela, desava se neka velika tajna. Jer, ukoliko je kriva zbog grehova, prilazi gomila demona, rdjavi andjeli i tamne sile, te je uzimaju i vode u svoju oblast. I niko ne treba da se cudj zbog toga. Jer, ako im se dusa potcinjavala i povinovala kao robinja u ovom zivotu i nalazeci se u ovom veku, utoliko pre ce biti zadržana u njihovoj vlasti odlazeci iz sveta. A sto se tice blagog udela, predstavi sebi sledece: pored svetih slugu Bozijih jos sada prebivaju andjeli, i sveti duhovi ih okružuju i cuvaju. Kada odlaze od tela, duse im prihvataju andjelski cinovi i [odvode] u svoju oblast, u cisti vek, privodeci ih Gospodu.

284. Istinska smrt je unutrasnja, u srcu, i ona se ne vidi. Njom umire unutrasnji covek. Prema tome, ko je presao iz skrivene smrti u skriveni zivot, istinski ce ziveti u vekove i nece umreti. Cak ako se tela takvih privremeno i raspadnu, opet ce vaskrsnuti u slavi zato sto su osvecena. Zbog toga smrt Hriscana nazivamo snom i usnucem.

285. Trgovac koji je u tudjini mnogo puta uvecao svoju imovinu obavestava svoje domace da mu kupe kuce, vrtove i raznu odecu. Dosavsi kuci, on donosi veliko bogatstvo i njegovi domaci i srodnici ga docekuju sa velikom radoscu. Slicno biva na duhovnom [polju]. [Nebeski] gradjani, tj. duhovi svetih andjela prepoznaju one koji sebi sticu nebesko bogatstvo i, diveci se, govore: "Nasa braca koji su na zemlji, stekli su veliko bogatstvo". Imajuci Gospoda sa sobom, takvi po svom odlasku sa velikom radoscu uzlaze ka gornjima. Oni koji su sa Gospodom primaju ih, pripremivsi im obitelji, vrtove i svetlu i skupocenu odecu.

286. Gde ce se naci covek koji se predstavi iz sveta dok se jos nalazi u borbi i dok u njemu jos deluju i greh i blagodat? On ce se naci tamo gde je bio cilj njegovog uma i gde mu je bilo omiljeno mesto. Kada te spopadne borba, ti treba da se samo protivis i da mrzis. Jer, ne zavisi od tebe da li ce nastupiti borba, ali zavisi da li ces mrzeti. Videci tvoj um koji se podvizava i da ga volis iz sve duse, Gospod ce u jednom trenu udaljiti smrt od tvoje duse, i primiti te u Svoje narucje i svetlost. On ce te u jednom trenu izvaditi iz celjusti tame i brzo postaviti u Svoje Carstvo. Bogu je lako da sve ucini u trenu, samo ako ti imas ljubav prema Njemu. Bog od coveka ocekuje delatnost, zato sto je dusa udostojena da ima opst enje sa Bozanstvom.

287. Zena koja je zacela u sebi, u tami i, da tako kazemo, necistoti, nosi mladenca. I ako se, u svoje vreme, najzad rodi, mladenac ce ugledati tvar koju nikada nije video - nebo, zemlju i sunce. I odmah ce prijatelji i srodnici sa veselim licem uzeti dete u svoje narucje. Ukoliko se, pak, dasi da zbog neke nepravilnosti dete umre u utrobi, odgovarajuci lekari ce pribeci ostrom orudju i ono ce iz smrti preci u smrt - iz tame u tamu. Isto primeni i na duhovno. Primivsi u sebe bozansko seme, gresnici ga drze u tamnom i strasnom mestu zbog greha koji zivi u njima. Ukoliko se ograde i sacuvaju seme, u svoje vreme ce ga pokazati otkriveno, da bi ih, najzad, po razresenju od tela, andjeli i sve gornje sile primile sa veselim licima. Ukoliko, pak, onaj koji je podigao

Hristovo oruzje da bi se hrabro borio - oslabi, brzo ce ga savladati neprijatelj. Po razresenju od tela, pak, on ce iz tame, koja ga je dotle okruzavala, preci u drugu, jos strasniju tamu i pogibao.

288. Kao sto ubiraci poreza sede u uskim prolazima i zaustavljaju i ispituju prolaznike, tako i demoni posmatraju i zadržavaju duse. Ukoliko se nisu potpuno ocistile, duse pri izlasku iz tela nemaju ulaz u nebeske obitelji, niti mogu da predstanu svom Vladiki, vec ih vazdusni demoni odvođe nanize. Medjutim, oni koji se jos nalaze u telu trudom i velikim usiljem mogu da steknu blagodat od Gospoda. Oni ce zajedno sa onima koji su zbog vrlinskog zivota stekli upokojenje otici Gospodu, kao sto je sam obećao: *Gde sam ja onde ce i sluga moj biti* (Jn.12, 26). Oni ce u beskonacne vekove carevati sa Ocem i Sinom i Svetim Duhom, sada i uvek i u vekove vekove!

289. Svako treba da se podvizava i da se postara da napredovanjem u svim vrlinama stekne onu kucu i da veruje da se ona ovde stice. Jer, ako se razori nasa telesna kuća, nece imati gde da obitava nasa dusa, osim ako se obucemo da ne bismo bili nagi (2.Kor.5,3), tj. ukoliko ne budemo liseni opstenja i sjedinjenja sa Svetim Duhom, u kome verna dusa jedino i moze da se uspokoji. Prema tome, oni koji su zaista Hriscani, cvrsto se nadaju i raduju sto, izlazeci iz ovog tela, imaju onu nerukotvorenu kucu. Ta kuća je sila Duha koja obitava u njima. Oni se ne boje ako se razori telesna kuća, zato sto imaju nebesku, duhovnu kucu, kao i netruleznu slavu koja ce u dan vaskrsenja sagraditi i proslaviti kucu tela, kao sto govori apostol: *Onaj koji vaskrse Gospoda Isusa, vaskrsnuce i nasa smrtna tela Duhom koji zivi u nama, da bi se zivot Isusov javio u smrtnom telu nasem* (2.Kor.4,14; 11) *i da bi zivot progutao ono stoje smrtno* (2.Kor. 5,4).

290. Zbog toga se postarajmo da verom i vrlinskim zivotom jos ovde steknemo onu odecu, kako se ne bismo obreli nagi telom, i kako onoga dana ne bismo bili liseni onoga sto proslavlja nase telo. Svacije telo ce u onaj dan biti proslavljeno saglasno meri svog pricesca Duhom Svetim kroz veru i ljubav. Tada ce se van tela otkriti i javiti ono sto je dusa ovde sabrala u svoju unutrašnju riznicu. I drva posle zime, kad ih zagreje nevidljiva sila sunca i vetra, kao neko odelo proizvode i iz sebe iznedravaju lisce, cvetove i plodove. U isto vreme, iz unutrašnjih nedara zemlje nice poljsko cveće. Njime se pokriva zemlja i trava, slicno krinovima o kojima je Gospod rekao: *Ni Solomon u svoj slavi svojoj se ne odenu kao jedan od njih* (Mt.6,29). Sve ovo služi kao uzor, obraz i podobije Hriscanina na dan vaskrsenja.

291. Sve bogoljubive duse, tj. svi istinski Hriscani imaju prvi mesec Ksantikos, koji se jos naziva aprilom, koji i jeste dan vaskrsenja. U njemu ce silom Sunca pravde iznutra zasijati slava Svetoga Duha, koja pokriva i oblaci tela svetih, ona ista koju su oni imali sakrivenu u unutrašnjosti. Jer, tada ce se obelodaniti na telu ono sto sada dusa ima u sebi. Ovaj mesec je, kaže se, *prvi od meseci u godini* (Izl.12,2). On donosi radost citavoj stvari. Otvarajuci zemlju, on oblaci u odecu obnazena drva; on donosi radost svim zivotinjama; on medju njima siri veselje; on je za Hriscane prvi mesec Ksantikos, tj. vreme vaskrsenja, u koje ce se njihova tela proslaviti neizrecivom svetloscu kojaje sada u njima jos sakrivena - naime, silom Duha koji ce tada biti njihova odeća, hrana, pice, radovanje, veselje, mir, pokrov i vecni zivot. Jer, tada ce Duh Bozanstva, kojeg su se jos ovde udostojili, za njih postati lepota svetlosti i nebeska krasota.

292. Zbog toga, svako od nas treba da se podvizava i da se trudi, da se marljivo upraznjava u svim vrlinama, verujuci i moleci Gospoda da njegov unutrašnji covek jos ovde postane ucesnik one slave i da dusa stekne opstenje u onoj svetosti Duha, kako bi, ocistivsi se od skverni poroka, pri vaskrsenju imala u sta da obuće nago telo i da pokrije njegovu sramotu, da ima cime da ga ozivi i na vekove upokoji u nebeskom Carstvu. Jer, po Svetim Pismima, Hristos treba da dodje sa nebesa i da vaskrsne sva plemena Adamova, sve koji su pocinuli od veka, da ih podeli na dva dela, te da one koji imaju Njegovo znamenje, tj. pecat Duha, postavi sa Svoje desne strane, nazivajuci ih Svojima. On govori: *Ovce moje slusaju glas moj* (Jn.10,27); *poznajem svoje, i moje mene poznaju* (Jn.10,14). Tada ce se njihova tela zbog dobrih dela obuci u bozanstvenu slavu. Oni ce biti ispunjeni duhovnom slavom koju su jos ovde imali u dusama. Na taj nacin, proslavljeni bozanstvenom svetloscu, i uzneseni na nebesa u *sretenje Gospodu u vazduhu*, po pisanome, svagda cemo s *Gospodom biti* (1.Sol.4,17), carujuci sa Njim u

beskonacne vekove vekova. Zbog toga se najpre postarajmo da na sebi imamo znak i pecat Gospodnji, jer ce za vreme Suda, kada Bog bude vrsio razdeobu, kada budu bila sabrana sva kolena zemaljska, ceo Adam, na poziv Pastira - svi koji na sebi budu imali znak prepoznati svog pastira, kao i Pastir Svoje stado. Tada ce ih On sabrati iz svih naroda. Njegovi ce cuti Njegov glas i poci za Njim. Svet ce se podeliti na dva dela. Jedan deo ce biti tamno stado, koje ide u vecni oganj; a drugi - pastva ispunjena svetloscu, koja se uzvodi ka nebeskom nasledju. Ono sto smo ovde stekli u svojim dusama, zasijace i pokazace se tada i tela ce se obuci slavom.

293. Da li ce pri vaskrsenju svi udovi biti vaskrsnuti? Bogu nista nije nemoguće. Takvo je i Njegovo obećanje. Ljudskoj nemoci i ljudskom razumu to izgleda nemoguće. Kao sto je Bog, uzevši prah i zemlju, stvorio neku novu prirodu, tj. telesnu prirodu - koja je mnogorazlicna: kosa, koza, kosti, zile, i koja nije slicna za zemljom, i kao sto igla koja se baci u oganj menja boju i sama postaje oganj, iako se priroda gvozdja ne unistava, tako ce pri vaskrsenju svi udovi biti vaskrsnuti po pisanome: *Ni dlaka s glave vase nece propasti* (Lk.21,18). Sve ce postati blistavo, sve ce se pogruziti i preobraziti u svetlost i oganj, premda se nece razloziti, niti ce postati oganj, kako inace neki tvrde, buduci da tada vec ne bi ostala ranija priroda. Jer, Petar ostaje Petar, i Pavle - Pavle, a Filip - Filip. Svako ostaje u svojoj prirodi i sustini i kad se ispuni Duhom. Kad bi tvrdio da se priroda razlaze, vec ne bi bilo ni Petra, ni Pavla, vec u svemu i svagde Bog, tako da oni koji odlaze u geenu ne bi osećali kaznu, niti oni koji odlaze u Carstvo - dobrocinstvo.

294. Predstavi sebi vrt u kome se nalazi svakovrsno plodno drveće - kruska, jabuka, vinova loza sa plodovima i lisecem. Medjutim, i vrt i svo drveće i lisce se menjaju i sticu novu prirodu, te sve postaje blistavo. Tako ce se i ljudi izmeniti pri vaskrsenju, i njihovi udovi ce postati sveti i svetlozarni.

295. Telo Gospodnje se na gori proslavilo i preobrazilo bozanstvenom slavom i beskonacnom svetloscu. Tako se proslavljaju i tela svetih i postaju blistava. Kao sto se unutarnja slava razlila i zasijala na telu Hristovom, tako ce se onoga dana unutarnja sila Hristova, koja se nalazi u svetima, izliti napolje, na njihova tela. Jer, oni se jos ovde svojim umom pricescuju Hristovim bicem i prirodom. Pisano je, naime: *Jer i Onaj koji osvecuje i oni koji se osvecuju svi su od jednoga* (Jev.2,11), i: *I slavu koju si mi dao ja sam dao njima* (Jn.17,22).

296. Sve dok prebivaju u telu, ni savrseni nisu izuzeti od briga usled slobode i jos imaju strah, zbog cega se iskusenja i popustaju na njih. Tek kad udje u grad svetih, dusa postaje slobodna od skorbi i iskusenja zato sto vise nema briga, nevolja, truda, starosti, satane i borbe. [Tamo postoji] samo - pokoj, radost, mir i spasenje. Tamo je medju njima Gospod koji se naziva Spasiteljem zato sto spasava zarobljenje, koji se naziva Lekarem zato sto daje nebesko Carstvo, bozanstveno lekarstvo, i sto isceljuje dusevne strasti, koje u izvesnoj meri gospodare nad covekom. Jednom recju, Isus je Car i Bog, a satana - mucitelj i zli knez.

297. Neki [ljudi] prodaju imanje, pustaju na slobodu robove, ispunjavaju zapovesti, ali se ne staraju da u ovom svetu prime Duha? Zar oni zbog takvog zivota nece uci u Carstvo nebesko? Ta stvar je tanana za rasudjivanje. Jer, neki smatraju da je jedno i Carstvo i geena. Mi, pak, govorimo da postoji mnogo stupnjeva, razlika i mera u jednom i istom Carstvu i u jednoj i istoj geeni. Kao sto se dusa nalazi u svim udovima, s tim sto gore dejstvuje, u mozgu, a dole pokrece noge, tako i Bozanstvo obuhvata sve stvari - i nebeske, i one koje su nize od bezdana, i svagde u potpunosti prebiva u stvari, premda je po svojoj neizmerivosti i neobuhvatnosti i izvan stvari. Samo Bozanstvo pazi na ljude i u svemu premudro vodi racuna. Kao pravedni Sudija, Bog svakoga nagradjuje po meri vere, [s obzirom] da postoje i oni koji ne znaju sta istu, i oni koji poste, i oni koji prebivaju u sluzenju. Ono sto cine, oni vrse iz straha Bozijeg, i nisu svi - sinovi, carevi i naslednici.

298. U svetu jedni su ubice, drugi preljubocinci, treci otimaci, a poneki svoje imanje razdaju nistima. Gospod gleda i na jedne i na druge, i onima koji cine dobro pruza pokoj i nagradu. Postoji izobilna mera, postoji i skromna mera, a i u samoj svetlosti i slavi postoji razlika. U samoj geeni i kaznjavanju postoje trovaci i razbojnici, i drugi koji su sagresili u malom. Rdjavo, medjutim, govore oni koji tvrde da je jedno Carstvo i jedna

geena, i da nema stupnjeva. Koliko je sada svetskih ljudi koji su predani pozoristu i ostalom bescasu? I koliko je jos onih koji se mole i boje Boga? Bog gleda i na jedne i na druge, i kao pravedni Sudija jednima priprema pokoj, a drugima kaznu.